

คุณลักษณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดย
นายวรพจน์ นาคนคร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-653-230-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

CHARACTERISTICS OF THE SCHOOL COMMITTEE

By

Worapot Narknakorn

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Educational Administration

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2002

ISBN 974-653-230-8

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “คุณลักษณะ
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” เสนอโดย นายวรพจน์ นาคนคร เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จีราวรรณ คงคล้าย)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์ วรพจน์ มूरพันธุ์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชวนชม ชินะตั้งกูร
3. อาจารย์ ว่าที่พันตรี ดร. นพดล เจนอักษร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จีราวรรณ คงคล้าย)

...../...../.....

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ วรพจน์ มूरพันธุ์)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชวนชม ชินะตั้งกูร)

...../...../.....

.....กรรมการ

(อาจารย์ ว่าที่พันตรี ดร. นพดล เจนอักษร)

...../...../.....

.....กรรมการ

(นายวิชัย เวียงสงค์)

...../...../.....

K 42461070 : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ : คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน / คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษา

วรพจน์ นาคนคร : คุณลักษณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (**CHARACTERISTICS OF THE SCHOOL COMMITTEE**) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : รศ.วรพจน์ มุรพันธุ์ , ผศ. ดร.ชวนชม ชินะดังกูร และ อ.ว่าที่ พ.ต.ดร.นพดล เจนอักษร. **130**หน้า. **ISBN 974-653-230-8**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบ **1)** คุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา **2)** คุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาและบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษา และ **3)** เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาและบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา **1** จำนวน **83** โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น **664** คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ **t-test**

ผลการวิจัยพบว่า

- 1.** คุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก
- 2.** คุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก
- 3.** คุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษา และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ **.05** ยกเว้นด้านความรู้ทางการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา **2545**

ลายมือชื่อนักศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ **1**.....**2**.....**3**.....

K 42461070 : MAJOR : EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEY WORD : THE SCHOOL COMMITTEE / CHARACTERISTICS

WORAPOT NARKNAKORN : CHARACTERISTICS OF THE SCHOOL

COMMITTEE. THESIS ADVISORS : ASSO.PROF. WARAPOJ MOORAPUN, ASST. PROF.

CHUANCHOM CHINATANGKUL, Ph.D., AND MAJ.NOPADOL CHENAKSARA, RTAR, Ph.D.

130 pp. ISBN 974-653-230-8

The purposes of this research were to determine 1) the real characteristics of the school committee as perceived by the school committee, 2) the ideal characteristics of the school committee as perceived by the school committee and non-committee, and 3) to compare the ideal characteristics of the school committee as perceived by the school committee and non-committee. The sample was 664 participants of 83 schools of the general education department of educational region I.

The instrument used for data collection was a questionnaire about the characteristics of the school committee. The statistics used for analysis were frequencies (f), mean (\bar{x}), standard deviation (S.D.), and t-test.

The results of the study were as follows:

- 1) The real characteristics of the school committee as perceived by school committee was overall at the high level,
- 2) The ideal characteristics of the school committee as perceived by the school committee and non-committee were at the high level, and
- 3) The comparison of the ideal characteristics of the school committee as perceived by the school committee and non-committee were significantly different at the .05 level except in educational knowledge.

Department of Educational Administration Graduate School, Silpakom University Academic Year 2002

Student's signature

Thesis Advisors' signature 1.....2.....3.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาของคณะกรรมการผู้ควบคุม ซึ่งประกอบด้วยรองศาสตราจารย์วรพจน์ มูรพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชวนชม ชินะตั้งกูร อาจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรวรรณ คงคล้าย ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งท่านผู้เชี่ยวชาญกรมสามัญศึกษา นายวิชัย เวียงสงค์ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับ 9 และนายปรีชา นิพนธ์พิทยา หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ระดับ 9 สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนครปฐมที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ผู้บริหารและครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ในการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณ นางสาวสิริวรรณ จันทรมิล ผู้ให้คำปรึกษาในการดำเนินการทำวิจัยเป็นอย่างดี และกำลังใจอย่างดียิ่งจากนางสาวภาสุรี นาคนคร บุตรสาว ผู้เป็นทั้งชีวิตและความหวังของผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	4
ปัญหาของการวิจัย	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ข้อคำถามของการวิจัย.....	10
สมมติฐานการวิจัย.....	11
ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย.....	11
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	14
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	15
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543.....	16
การกำหนดหน้าที่ และแนวปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543.....	21
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ.....	28
ความหมายของคณะกรรมการ.....	28
ประเภทของคณะกรรมการ.....	29
แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการเลือกคณะกรรมการ.....	30
บทบาทของคณะกรรมการศึกษาในประเทศไทย.....	32
บทบาทของคณะกรรมการศึกษาในต่างประเทศ.....	34

บทที่	หน้า
ข้อดีในการบริหารงาน โดยคณะกรรมการ.....	40
ข้อจำกัดในการบริหารงาน โดยคณะกรรมการ.....	40
การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพของคณะกรรมการ.....	40
คุณลักษณะของคณะกรรมการ	45
คุณลักษณะของผู้นำ.....	48
คุณลักษณะของผู้บริหาร.....	54
คุณสมบัติทางวิชาชีพ.....	55
คุณลักษณะของผู้นิเทศ.....	60
คุณลักษณะของนักวางแผนและควบคุม.....	60
สรุป	61
3 การดำเนินการวิจัย.....	63
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	63
ระเบียบวิธีวิจัย.....	64
แผนแบบการวิจัย.....	64
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	65
ตัวแปรที่ศึกษา.....	65
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	68
การสร้างเครื่องมือ.....	69
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	71
สรุป	72
4 การนำเสนอและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์หาข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล.....	73
ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์หาข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของ คณะกรรมการฯ (ประเภทที่1)	79

บทที่	หน้า
ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์หาข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของ บุคคลที่ไม่ใช่กรรมการฯ (ประเภทที่ 2).....	80
ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์หาความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่ เป็นอยู่กับที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็น ของบุคคลที่เป็นกรรมการฯ (ประเภทที่ 1)	84
ขั้นตอนที่ 5 สรุปหาข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	86
ขั้นตอนที่ 6 สรุปหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	89
สรุป.....	89
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	91
สรุปผลการวิจัย.....	91
การอภิปรายผล.....	92
ข้อเสนอแนะของการวิจัย.....	97
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	98
 บรรณานุกรม	 99
 ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก หนังสือขอความร่วมมือ.....	107
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	113
ภาคผนวก ค รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	127
 ประวัติผู้วิจัย	 130

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงการเปรียบเทียบการกระจายอำนาจของประเทศไทยและต่างประเทศ ในประเด็นคณะกรรมการบริหาร.....	35
2	แสดงการเปรียบเทียบการกระจายอำนาจของประเทศไทยและต่างประเทศ ในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	38
3	ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล.....	66
4	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล.....	74
5	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของคุณลักษณะ ที่พบเห็นหรือที่เป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของ คณะกรรมการฯ.....	79
6	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของคุณลักษณะที่ควรจะเป็น ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1) และบุคคลที่ไม่ใช่ คณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 2).....	81
7	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่ เป็นอยู่ และคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ	83
8	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นด้านคุณลักษณะที่ควร จะเป็นของคณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1) กับบุคคลที่ไม่ใช่ คณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 2)	84
9	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่กับ คุณลักษณะที่ควรจะเป็น ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ	87

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพและสมรรถภาพของคน อันเป็นหนทาง การเพิ่มพูนศักยภาพและความมั่นคงของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติที่ยั่งยืน ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยมุ่งเน้นคุณภาพในการพัฒนาการศึกษาค่อนข้างน้อย แต่ไปมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมค่อนข้างมาก จนส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจขยายตัวอย่างมากมาย ซึ่งสภาพความเจริญเติบโตดังกล่าวมิใช่เป็นความเจริญที่มั่นคงถาวร ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างรากฐานในการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงรัฐจึงให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับปวงชนชาวไทย อันเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาเด็กทุกคนที่จะเติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมในสังคมปัจจุบันและอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ 2542 ก : 156-157)

จากความสำคัญของการจัดการศึกษาดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติสาระสำคัญไว้ในมาตรา 43 วรรคแรกว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ความสำคัญของรัฐธรรมนูญในมาตรานี้ ได้กล่าวเน้นถึงคุณภาพอันหมายถึงคุณภาพทางการจัดการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาของชาติ เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จึงได้มีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาของชาติ คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายหลักทางด้านการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย ที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูล เพื่อกำหนดเนื้อหาสาระต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของชาติอย่างมาก นับตั้งแต่การกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาตามมาตรา 6 ที่เน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 8 ซึ่งยึดหลักการศึกษาลดชีวิต สำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา 2542 : 8)

ในการที่จะให้การศึกษาของชาติดำเนินไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาครั้งยิ่งใหญ่ โดย

ปรับ ระบบการศึกษาใหม่ที่เรียกว่า การปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญและยิ่งใหญ่ที่ทุกคนทุกหน่วยงาน ทุกองค์กรจะต้องร่วมคิด ร่วมทำ และช่วยตัดสินใจ เนื่องจากเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งเชิงความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วม และภาวะการเป็นผู้นำในการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ 2542 ข : คำนำ) โดยมีองค์ประกอบหลักของการปฏิรูปการศึกษา 4 ด้านคือ 1) การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน 2) การปฏิรูปหลักสูตร 3) การปฏิรูป วิชาชีพครู และบุคลากรทางการศึกษา 4) การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2542 ข : 7-8) นอกจากสาเหตุการปฏิรูปการศึกษา ที่สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญและจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แล้ว สภาพปัญหาการจัดการศึกษา ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสาเหตุที่ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้อย่างยิ่ง อาทิเช่น

1. การรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางทำให้มีการกระจายอำนาจทั้งในด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปสู่ระดับโรงเรียนน้อย ทำให้เกิดความล่าช้าในการบริหารจัดการ

2. การขาดการมีส่วนร่วมของครู-อาจารย์ ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหาร และการจัดการศึกษา

3. คุณภาพของการจัดการศึกษาก่อนข้างต่ำโดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในรายวิชาต่าง ๆ

4. ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนซึ่งมีหลากหลายได้ การวัดและประเมินผลเน้นที่การวัดความรู้ ความจำ มากกว่าการวัดความรู้ ความสามารถที่เกิดจากการปฏิบัติจริง

5. ปัญหาเกี่ยวกับครู และบุคลากรทางการศึกษา บางส่วนยังขาดความรู้ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนขาดจิตสำนึกและวิญญานของความเป็นครู

6. ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะปัญหาเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่

7. ความเข้าใจผิดในบทบาท หน้าที่ การจัดการศึกษา ที่เคยให้ความสำคัญกับสถานศึกษามากกว่าผู้ปกครองและชุมชน (สยามคู่มือช่วยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา 2544: 5)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้ชุมชนและสังคมไม่เชื่อมั่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพราะความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ก็คือการทำโรงเรียนได้บริหารและจัดการตามศักยภาพของตนเอง จนทำให้บังเกิดผลงานที่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสร้างความพึงพอใจให้กับสังคม ชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ตัวบ่งชี้จะอยู่ที่ตัวผู้บริหาร

โรงเรียน ครู นักเรียน เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นด้วย (กรมสามัญศึกษา, กองแผนงาน 2542 : 58-59) จากตัวบ่งชี้ของสภาพปัญหาและความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จะเห็นว่า ชุมชนในท้องถิ่น เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะนำระบบการปฏิรูปการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลตามยุทธศาสตร์ที่จะให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา คือการนำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 9 ที่บัญญัติว่า ให้มีการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา โดยยึดหลักการมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และมาตรา 40 ที่บัญญัติไว้ว่า ให้มีคณะกรรมการโรงเรียน ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิโดย ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการฯ มาแปรให้เป็นแนวทางการปฏิบัติ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้อาศัยอำนาจตามที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สารสำคัญของระเบียบได้กำหนดถึงวิธีการได้มาของคณะกรรมการฯและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฯไว้โดยละเอียด แต่ในส่วนของคุณสมบัติของคณะกรรมการโรงเรียน ได้กำหนดกรอบคุณสมบัติทั่วไป คือ เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา เป็นผู้มีความประพฤติดี ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไม่เคยต้องโทษจำคุก แต่จากการศึกษาบทบาทและหน้าที่ที่ระเบียบกำหนดไว้อย่างละเอียด จะเห็นว่า คณะกรรมการฯตามระเบียบนี้ ควรจะได้มีคุณลักษณะพื้นฐาน และคุณลักษณะเฉพาะให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ อันเป็นบทบาทหน้าที่ที่เข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงานในเชิงคุณภาพ จึงต้องมีทั้งศาสตร์ และศิลป์ เป็นคุณลักษณะในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน อีกทั้งพฤติกรรมที่ได้มาของคณะกรรมการโรงเรียนนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสรรหาคณะกรรมาธิการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พยายามที่จะใช้วิธีการที่ขัดกับเจตนารมณ์ของระเบียบ โดยอาศัยข้อจำกัดหรือช่องว่างของระเบียบ หลีกเลี่ยงความถูกต้อง ซึ่งจากการได้มาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หากขาดคุณลักษณะที่ดี จะส่งผลถึงหลักประกันในคุณภาพของสถานศึกษา ทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงควรให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของคณะกรรมการเป็นอย่างยิ่ง เพื่อความสัมฤทธิ์ผลของการปฏิรูปการศึกษา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวนโยบายของรัฐในการที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนโดยทั่วไป ได้เริ่มต้นมีมาเป็นเวลาหลายทศวรรษ นับแต่ปี พ.ศ. 2464 อันเป็นปีแรกที่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีสาระสำคัญคือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาการศึกษาเป็นครั้งแรก โดยที่ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ก่อตั้งโรงเรียน รวมทั้งตรวจตราดูแลงบประมาณและการดำเนินการของโรงเรียน จะเห็นได้ว่าเป็นความพยายามที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาความเป็นมาและการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โรงเรียนในอดีตจะพบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานทางการศึกษาแห่งเดียวที่มีคณะกรรมการโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาในชุมชนมากที่สุด (นภากาศ หะวานนท์ และคณะ 2543 : 12) ซึ่งช่วงแรกคือ ปีพุทธศักราช 2525 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษา โดยให้แต่ละโรงเรียนมีคณะกรรมการ 5 - 15 คน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแสวงหาความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ให้กับโรงเรียน ซึ่งการดำเนินงานของคณะกรรมการศึกษาตามระเบียบนี้ ขาดความชัดเจนในแง่ของโครงสร้าง จำนวนของคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษา จึงทำให้เกิดผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนไม่มากนัก และจากการวิจัยถึงการปฏิบัติงานตามหน้าที่และความพึงพอใจในผลงานของตนเอง ของคณะกรรมการศึกษาพบว่า อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (ประกอบคุณารักษ์ และคณะ 2531 : 103-104) นอกจากนี้หากได้ศึกษาและพิจารณาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาในอดีต จะพบว่า ยังไม่ปรากฏผลในทางปฏิบัติมากนัก เนื่องจากเป็นเพียงคณะกรรมการที่ปรึกษา ส่วนอำนาจการตัดสินใจยังอยู่ที่ผู้บริหารสถานศึกษา (อุทัย บุญประเสริฐ 2542: ๗)

ต่อมา กระทรวงศึกษาธิการได้มีความพยายามที่จะปรับปรุงโครงสร้าง บทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อเตรียมการปฏิรูปการศึกษา จึงได้กำหนดระเบียบกระทรวงศึกษาว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 เปลี่ยนแปลงชื่อคณะกรรมการจากคณะกรรมการศึกษาเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการโรงเรียนอย่างน้อย โรงเรียนละ 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน แบ่งกลุ่มคณะกรรมการโรงเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีจำนวนกรรมการเท่ากัน ตั้งแต่ 3 - 5 คน คณะกรรมการโรงเรียนทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียน และข้าราชการครูในโรงเรียน กลุ่มที่ 2 ผู้ปกครองนักเรียน และศิษย์เก่าของโรงเรียน และ กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิ จากประชาชน ผู้นำทางศาสนา

บุคคลในองค์กรปกครองท้องถิ่น และหรือข้าราชการอื่นที่ไม่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
 ประถมศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ 2539: 9)

วิธีการได้มาของคณะกรรมการโรงเรียน เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการ
 กรรมการที่เป็นข้าราชการครูในโรงเรียน คัดเลือกกรรมการทั้งสามกลุ่ม และให้คณะกรรมการ
 เลือกกรรมการในกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 เป็นประธานและรองประธาน อย่างละ 1 คน โดยพิจารณา
 จากคุณสมบัติ เป็นผู้สนใจการพัฒนาการศึกษา เป็นผู้มีความประพฤติดี และภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอที่
 โรงเรียนตั้งอยู่ (สมเดช สีแสง 2542: 15) ส่วนบทบาทและหน้าที่ สรุปเป็นภาพรวมได้ 3 ลักษณะ
 คือ 1) บทบาทหน้าที่โดยทั่วไป เป็นตัวแทนของโรงเรียนในการสื่อถึงชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ 2)
 บทบาทหน้าที่โดยตรง ร่วมกำหนดแผนพัฒนาโรงเรียน และเห็นชอบแผนปฏิบัติการของโรงเรียน
 ให้การปรึกษาเสนอแนะการงบประมาณ แสวงและให้การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ และ
 3) บทบาทในการประกันคุณภาพโรงเรียน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา สนับสนุน เสริมแรงจูงใจ และ
 รับรองคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตามมาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
 แห่งชาติ 2541 : 10-12)

จากรายงาน ผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จังหวัดราชบุรี ของ
 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน พบว่า
 คณะกรรมการส่วนใหญ่จะเน้นไปในด้านการให้การสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนมาก
 กว่า การกำหนดนโยบาย และการร่วมพัฒนาการเรียนการสอน อีกทั้งยังขาดทักษะและคุณลักษณะ
 ในการปฏิบัติหน้าที่อีกหลายประการ ซึ่งสรุปได้คือ

1. การขาดความเข้าใจ คณะกรรมการโรงเรียนไม่เข้าใจและไม่มีความรู้ในบทบาท
 และหน้าที่ของกรรมการโรงเรียน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และ
 ส่วนใหญ่จะเข้าใจว่าการเป็นกรรมการโรงเรียนนั้นมีหน้าที่คอยบริจาทรัพย์ สิ่งของและแรงงาน

2. การขาดความรู้และประสบการณ์ คณะกรรมการโรงเรียนส่วนใหญ่ยังได้รับการ
 ศึกษาไม่สูงนัก ประกอบกับขาดประสบการณ์ในการทำงานในรูปแบบขององค์กรชุมชน องค์กรส่วน
 ท้องถิ่น และในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา จึงทำให้มุ่มมองในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาแคบและ
 ไม่ชัดเจน

3. การขาดการเข้ามีส่วนร่วมโดยจิตสำนึก และเห็นความสำคัญ คณะกรรมการ
 โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยเต็มใจในการเข้าไปมีส่วนร่วม ในการบริหารและจัดการศึกษาในสถาน-
 ศึกษาเท่าใดนัก มักจะถูกขอร้องให้เป็นการกรรมการโรงเรียน โดยไม่ได้เกิดจากการสมัครใจและเห็นถึง
 ความสำคัญของการศึกษาหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา

4 การขาดความรับผิดชอบ คณะกรรมการโรงเรียนที่ไม่ใช่ข้าราชการครูในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มาประชุม หรือมาประชุมไม่ครบ แต่ยินดีให้การสนับสนุนโรงเรียน โดยมีสาเหตุมาจากต้องการมีเกียรติชื่อเสียงจากทางราชการ แต่ไม่ประสงค์จะทำหน้าที่ บางส่วนติดธุระในการประกอบอาชีพ ไม่มีเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้อย่างเต็มที่

5 การขาดความกล้าแสดงออก คณะกรรมการโรงเรียนมักไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นในการประชุม หรือนอกการประชุม ไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่ค่อยมีความอดทนต่อระยะเวลาที่ใช้ในการประชุม เครื่องเคียดต่อการประชุม ไม่มีคุณลักษณะของผู้ประสานงาน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดราชบุรี, สำนักงานโครงการทรัพยากรมนุษย์จังหวัดราชบุรี 2540 : 14)

ต่อมาได้มีแนวความคิดการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการจัดการศึกษาแบบรวมศูนย์อำนาจจากส่วนกลางให้มีการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รัฐจึงได้กำหนดนโยบายและตรากฎหมายขึ้นคือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับแรกของไทยและได้กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ตามระเบียบดังกล่าวกำหนดให้แต่ละโรงเรียนมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกย่อ ๆ ว่า คณะกรรมการฯ ขึ้นชุดหนึ่ง จำนวน 7-15 คน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ การได้มาของคณะกรรมการฯ ให้โรงเรียนประกาศรับ ผู้แทนดังกล่าว เว้นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ผู้บริหารเป็นผู้คัดเลือกไม่เกิน 4 คน จากนั้นให้ผู้แทนดังกล่าวคัดเลือกกันเองให้เหลือผู้แทนละไม่เกิน 2 คน และเลือกประธานและรองประธานคณะกรรมการจากคณะกรรมการฯ รวมทั้งคำนึงถึงว่าจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการฯ ที่เป็นสตรีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการฯ ทั้งหมด โดยกำหนดคุณสมบัติไว้ 4 ประการคือ 1) เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา 2) เป็นผู้มีความประพฤติดี 3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย 4) ไม่เคยต้องโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุด และให้มีหน้าที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการดำเนินงานในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

4 กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

6 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

7 เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา

8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ

9 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

10 ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อ

11 แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร

12 ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น

จากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543 ดังกล่าวจะเห็นว่า ได้มีการกำหนดบทบาทของคณะกรรมการฯ ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในเรื่องใหม่ ๆ หลายประการ เช่น การให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา การพิทักษ์สิทธิเด็ก การดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ การร่วมบริหารการจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา และชุมชน รวมไปถึงการให้นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาของคณะกรรมการฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของนักเรียนโดยตรง สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างเต็มที่เกือบทุกด้าน จึงเห็นได้ว่าบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานดังกล่าว ควรจะมีคุณลักษณะพื้นฐานและคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ที่บ่งชี้ถึงความเป็นผู้นำ ความเป็น

นักบริหาร นักวางแผนจัดการ และนักนิเทศ จึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบาทหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

ในการบริหารและจัดการศึกษาภายในโรงเรียนที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่าทุกยุคทุกสมัย จะมีคณะบุคคลภายนอกหรือภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินการของโรงเรียน ให้คำปรึกษาเสนอแนะ ซึ่งบุคคลเหล่านั้น จะมีคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันออกไป ทำให้โรงเรียนได้รับ แนวคิดที่หลากหลายความคิด อันเป็นการสร้างวิสัยทัศน์ให้กับโรงเรียนมากขึ้น ต่อมาเราเรียกคณะบุคคลนั้นว่า คณะกรรมการฯ ซึ่งคณะกรรมการฯนี้ได้รับการพัฒนารูปแบบมาจนถึงการกำหนดคุณสมบัติ บทบาท หน้าที่ จำนวนคณะกรรมการฯและวิธีได้มา เพื่อให้การดำเนินการบริหาร โรงเรียน มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น โรงเรียนใดที่อยู่ในชุมชนที่เข้มแข็ง มีคุณภาพ ก็จะได้คณะกรรมการฯที่มีคุณภาพ มาสนับสนุนดูแล การได้คณะกรรมการฯที่มีคุณภาพ เข้ามาสนับสนุนดูแล จึงเปรียบเสมือนกับการนำพันธุ์ไม้ที่ดี มาปลูกในพื้นที่ที่ดี จะทำให้ได้รับผลิตผลที่ดี เช่นเดียวกัน

การบริหารงานในรูปคณะกรรมการฯจึงเป็นรูปแบบการบริหารงานที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งหวังให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อรองรับความต้องการของท้องถิ่น โดยประกอบด้วยผู้แทนจากกลุ่มต่าง ๆ เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน เป็นต้น จากการศึกษาการบริหารงานโดยคณะกรรมการฯในอดีต พบว่ามีทั้งข้อดีและข้อจำกัดในบางส่วน เช่นการสูญเสียเวลา ความล่าช้า การตัดสินใจที่ต้องอาศัยการประนีประนอม เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดี การบริหารโดยคณะกรรมการฯ ก็มีประสิทธิภาพที่โดดเด่นมากกว่าข้อจำกัดเหล่านั้น เช่นการมีส่วนร่วมในการวางแผน การให้คำปรึกษา และการตัดสินใจที่ต้องอาศัยบุคลากรและผู้รู้หลาย ๆ ด้านเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความหลากหลายในการใช้ความคิด เพื่อการตัดสินใจที่ชัดเจนและถูกต้องมากยิ่งขึ้น

จากการที่สถานศึกษาได้ดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการฯ พ.ศ. 2543 นี้ ได้พบปัญหาหลายประเด็นที่เป็นเหตุให้การได้มาของคณะกรรมการฯที่ไม่พึงประสงค์ทั้งคุณภาพและคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ตามระเบียบที่กำหนดไว้ เหตุเพราะว่าระเบียบนี้ได้กำหนดคุณสมบัติทั่วไปของผู้เป็นคณะกรรมการฯ เท่านั้น จึงเกิดช่องว่าง ในการได้มาของคณะกรรมการฯที่มีคุณลักษณะพร้อมที่เข้ามามีส่วนร่วม กำกับ ดูแล และติดตามในการบริหารและจัดการศึกษาในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในทางปฏิบัติโรงเรียนได้ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการฯ ดังกล่าวที่โรงเรียนสามารถจะกำกับหรือชี้นำการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนได้ สรรหาบุคคลตามเงื่อนไขระเบียบนั้น ได้สรรหาบุคคลที่มีความใกล้ชิด และสามารถชี้นำได้ เช่น กรณีผู้แทน

ผู้ปกครอง ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนองค์กรชุมชน ฯลฯ โรงเรียนก็พยายามโน้มน้าวให้มีการสมยอม เลือคนบุคคลที่เป็นข้าราชการครูหรือบุคลากรในโรงเรียน หรือผู้ที่มีความใกล้ชิดกับโรงเรียน ซึ่งการ ได้มาดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของระเบียบที่วางไว้

ในโรงเรียนอีกจำนวนไม่น้อย คณะกรรมการฯ จะได้มาจากการมีอำนาจของการเมือง ท้องถิ่นเข้ามาแทรกแซง และมีบทบาทในการสรรหา หรือกำหนดตัวบุคคลเข้ามาเป็นคณะ กรรมการฯ และบางโรงเรียนมีนักการเมืองท้องถิ่นหลายกลุ่ม ซึ่งเป็นทั้งกลุ่มที่มีอำนาจและกลุ่ม ผลประโยชน์ โรงเรียนที่อยู่ในสถานการณ์ที่ต้องยอมรับการสรรหาให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการฯ ดังกล่าวจะมีเงื่อนไขหรือปัญหาในการบริหารจัดการ เนื่องจากความขัดแย้งของกลุ่มอำนาจและกลุ่ม ผลประโยชน์ ที่เข้ามาแสวงหาประโยชน์ต่อกลุ่มของตนเอง มากกว่าประโยชน์ของโรงเรียน จาก แนวคิด และข้อสังเกต ของประยูร ชีระพงษ์ (2543: 3-5) ข้าราชการบำนาญ กรมสามัญศึกษา นายก กิตติมงคล สยามคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงประเด็นคุณสมบัติของ กรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า ควรบัญญัติไว้ให้มากและรัดกุมพอสมควร เพื่อให้เกิดความสว่างาม เพื่อให้ได้คนมีเกียรติและศักดิ์ศรี มีคุณธรรม และควรให้มีกรรมการสรรหา และตรวจสอบ คุณสมบัติก่อน โดยมีข้อเสนอแนะว่า การได้มาซึ่งคณะกรรมการฯ สิ่งสำคัญก็คือต้องกำหนด คุณสมบัติให้เหมาะสม เพื่อให้คณะกรรมการฯ มีความสว่างาม น่าเคารพนับถือ มีภูมิปัญญา มี วิทยุทัศน์ที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและการศึกษา ข้อความที่ว่า สนใจในการพัฒนาการศึกษาก็ดี มีความประพฤติดี ก็ดี ต้องให้ความสำคัญเป็นรูปธรรม ไม่ใช่เพียงแค่เป็นนามธรรมเท่านั้น

ปัญหาของการวิจัย

จากสภาพดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปปัญหาได้ดังนี้

1. การมีคณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่ ไม่เป็นไปตาม จุดมุ่งหมาย กล่าวคือ ได้คณะ กรรมการฯ ที่มีคุณภาพและคุณลักษณะ ตามเจตนารมณ์ของระเบียบกำหนดไว้ ไม่มากพอ
2. สถานศึกษาแปรเจตนารมณ์ของระเบียบฯ ในวิธีการคัดเลือกและสรรหาคณะ กรรมการฯ ผิดพลาดทำให้วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการฯ ไม่เป็นไปตามแนวทางที่ระเบียบฯ กำหนดไว้
3. มีช่องว่างของระเบียบที่ทำให้มีการแทรกแซงของอำนาจทางการเมือง และกลุ่ม ผลประโยชน์

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นมูลเหตุให้คณะกรรมการฯ ที่ได้มามีคุณลักษณะที่ไม่ เหมาะสมกับบทบาทและหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการ

บริหารและการจัดการศึกษา ดังนั้น บุคคลที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการฯ จึงควรมีศักยภาพ มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ชัดเจนและเหมาะสม จึงจะทำหน้าที่ผู้กำกับ ดูแล และสนับสนุนนโยบายให้แก่โรงเรียนได้อย่างเต็มภาคภูมิ โดยไม่เกิดเงื่อนไขและข้อขัดแย้งใด ๆ ต่อการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อหวังผลประโยชน์แอบแฝงที่ไม่พึงประสงค์ของส่วนรวม และส่งผลเสีย ต่อการบริหารสถานศึกษาและประเทศชาติในภาพรวมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ
2. เพื่อให้ทราบคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ
3. เพื่อให้ทราบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นด้านคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ
4. เพื่อให้ทราบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นด้านคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่และที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ

ข้อคำถามของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการแสวงหาคำตอบ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามการวิจัยไว้ดังนี้ คือ

1. คุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ อยู่ในระดับใด
2. คุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ อยู่ในระดับใด
3. คุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ แตกต่างกันหรือไม่
4. คุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่และที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นคณะกรรมการฯ แตกต่างกันหรือไม่

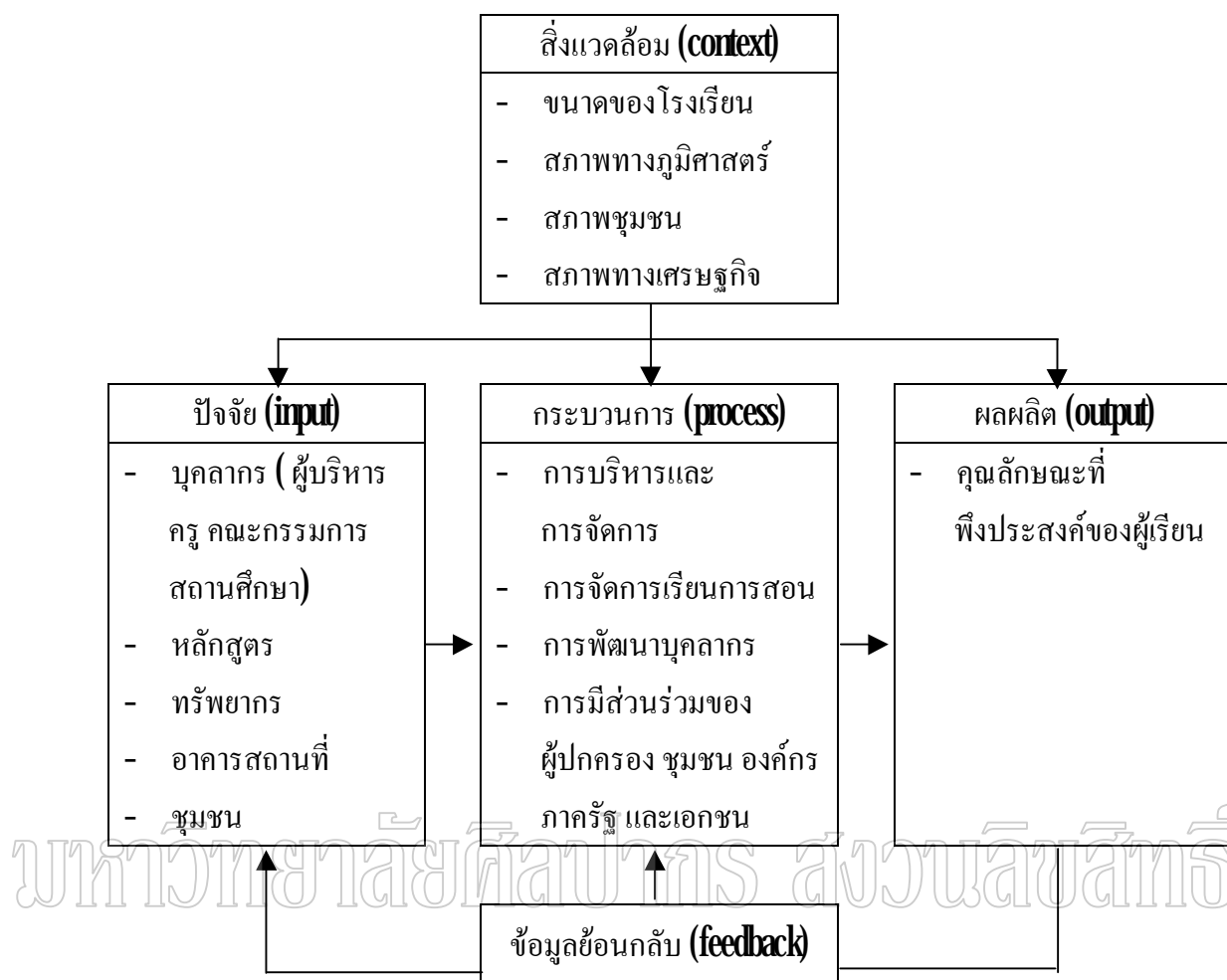
สมมติฐานการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการแสวงหาคำตอบและให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้กำหนดสมมติฐานทางการวิจัยไว้ดังนี้ คือ

1. บุคคลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นด้านคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ แตกต่างกัน
2. บุคคลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นด้านคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่และที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นการบริหารงานในเชิงระบบซึ่ง มีความสัมพันธ์กัน ระหว่าง ตัวป้อน (input) กระบวนการ (process) ผลผลิต (output) ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) และสภาพแวดล้อม (context) ซึ่งตัวป้อนหรือปัจจัยนำเข้าได้แก่ บุคลากร (ครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา) หลักสูตร ทรัพยากร อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และชุมชน กระบวนการได้แก่ การบริหารและการจัดการ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาครูและบุคลากร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร ภาครัฐและเอกชน ซึ่งในการบริหารงานโรงเรียนนั้น เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนซึ่งถือว่าเป็นผลผลิตมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์ 2543: 50) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดให้เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา : กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์, แนวทางการบริหารงานคุณภาพการศึกษา

(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543), 50

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคลากรในส่วนของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนมัธยมศึกษาด้านคุณลักษณะเท่านั้น โดยผู้วิจัยได้นำบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการฯ มาวิเคราะห์เพื่อศึกษาคุณลักษณะเด่นทั้งในด้านรูปธรรม และนามธรรมของการเป็นผู้นำ การเป็นนักบริหาร การเป็น นักวิชาการ นักนิเทศตลอดจนการวางแผนควบคุมกิจการต่าง ๆ โดยนำทฤษฎี และแนวคิดของนักวิชาการมาเป็นหลักแนวทางในการวิเคราะห์ และบูรณาการ คุณลักษณะของคณะกรรมการฯ ต่อไป เช่น ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำที่ดี

ของสต็อกคิล (Stogdill 1974: 74- 75) 6 ประการคือ 1) ร่างกายแข็งแรงมีชีวิตชีวา 2) ภูมิหลังมีการศึกษาคดี สถานภาพทางสังคมดี 3) สถิติปัญญาฉลาด ตัดสินใจดี มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร 4) บุคลิกภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง 5) ความสัมพันธ์กับงาน โดยมีความรับผิดชอบ ขยันและอดทน และ 6) ลักษณะทางสังคมมีเกียรติและร่วมงานกับผู้อื่นอย่างมีศักดิ์ศรี และแนวคิดของ พน์ส หันนาคินท์ (2524 : 45-48) ซึ่งได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหาร ทั้งคุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะที่เป็นคุณสมบัติทางวิชาชีพ คือ 1) คุณลักษณะที่เป็นคุณลักษณะทั่วไป ได้แก่ มีสุขภาพดี มีความเฉลียวฉลาด มีความมั่นคง มีความเป็นผู้ใหญ่ มีความประพฤติดี มีคุณธรรมสูง และมีความสามารถในการแสดงออกซึ่งความคิด 2) คุณลักษณะที่เป็นคุณสมบัติทางวิชาชีพ ได้แก่ ความรู้ทางวิชาการ ระดับความรู้และประสบการณ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ คุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของเอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538 : 20-21) คือ มีความสามารถในการมองงานได้อย่างครอบคลุม มีความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ ไม่ติดอยู่กับความเคยชินหรือวิธีการทำงานแบบเก่า ๆ ที่สำคัญคือ ความสามารถในการสื่อสารหรือติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นอย่างได้ผล

จากทฤษฎีแนวคิดของสต็อกคิลล์ พน์ส หันนาคินท์ และเอกชัย กี่สุขพันธ์ ผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการและกำหนดเป็นคุณลักษณะของคณะกรรมการฯ 2 ด้าน คือ คุณลักษณะพื้นฐานซึ่งประกอบด้วย 1) คุณธรรม 2) สถิติปัญญา ความเฉลียวฉลาด 3) บุคลิกภาพ 4) มนุษย์สัมพันธ์ 5) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการเสียสละเวลาให้กับงาน และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) ทักษะความเป็นผู้นำ 2) ความรู้ทางการศึกษา 3) ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ และ 4) ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้เนื่องจากการกำหนดคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้การสรรหาหรือคัดเลือกเข้ามาทำหน้าที่ มีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์ต่อการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าตามเจตนารมณ์ที่วางไว้ดังขอบเขตของการวิจัยที่แสดงไว้ตามแผนภูมิที่ 2

คุณลักษณะพื้นฐาน
1. คุณธรรม
2. สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด
3. บุคลิกภาพ
4. มนุษยสัมพันธ์
5. ความคิดสร้างสรรค์
6. การเสียสละเวลาให้กับงาน
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ
1. ทักษะการปฏิบัติงาน
2. ความรู้ทางการศึกษา
3. ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ
4. ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร

แผนภูมิที่ 2 ขอบเขตของการวิจัย

ที่มา : Ralph M Stogdill, Handbook of Leadership: A Survey Theory and Research (New York: Free Press, 1974), 17.

: พันธ หันนาคินท์, หลักการบริหารโรงเรียน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2524), 45-48

: เอกชัย กี่สุขพันธ์, การบริหารทักษะและการปฏิบัติ (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2538), 20-21.

ข้อตกลงเบื้องต้น

- ขนาดโรงเรียน ผู้วิจัยได้รวมโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษเข้าด้วยกันในการแบ่งกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษาที่ศึกษา จึงแบ่งได้ 3 ขนาด ดังนี้
โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 500 คน
โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 500- 1499 คน
โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1500 คนขึ้นไป
- คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกย่อ ๆ ว่าคณะกรรมการ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้ช่วยหัวหน้าสถานศึกษา

กลุ่มที่ 2 ผู้แทนครู หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่ได้รับ การคัดเลือกให้เป็นตัวแทน

กลุ่มที่ 3 ผู้แทนชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า หรือ ผู้แทนผู้ประกอบการ

กลุ่มที่ 4 ผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เป็นนักการศึกษา ข้าราชการ บำนาญ ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ผู้นำทางศาสนา

3 ผู้บริหารสถานศึกษา ให้หมายรวมถึง หัวหน้าสถานศึกษา และหรือผู้ช่วยหัวหน้า สถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ให้ตรงกันผู้วิจัยจึงได้ ศึกษาจากแนวคิดของนักการศึกษาหลายๆ ท่าน จึงได้กำหนดนิยามศัพท์ต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะ คือ ลักษณะเฉพาะตัว ความรู้ความสามารถ การแสดงออกทาง พฤติกรรม และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งผู้วิจัยได้แยกออกเป็น 2 ด้าน คือ

1.1 คุณลักษณะพื้นฐาน ประกอบด้วย คุณธรรม สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ ความคิดสร้างสรรค์ และความเสียสละเวลาให้กับงาน

1.2 คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ประกอบด้วย ทักษะการปฏิบัติงาน ความรู้ทางการศึกษา ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ และความสามารถในการติดต่อสื่อสาร

2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตาม ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ให้เป็นคณะกรรมการฯ ในโรงเรียน มีจำนวน 7-15 คน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ประกอบการ ชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า จำนวนกลุ่มละไม่เกิน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกิน 4 คน และผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน

3 สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนของรัฐ ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยไม่รวมสถานศึกษาที่เปิดสอนเฉพาะทาง เช่น โรงเรียนการศึกษา พิเศษ เป็นต้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการที่ได้กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยในตอนต้นมาแล้วนั้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจในเรื่องที่ทำการศึกษาให้กว้างขวางมากขึ้น จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาสาระที่สำคัญเกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของการจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 การกำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การดำเนินงานในรูปคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ

ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ประกอบกับมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 กระทรวงศึกษาธิการ จึงวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539”

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“สถานศึกษา” หมายความว่า โรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่หมายรวมถึงสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการที่รับผิดชอบบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษาละเจ็ดคน แต่ไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย

(1) “ผู้แทนผู้ปกครอง” ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

(2) “ผู้แทนครู” ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

(3) “ผู้แทนองค์กรชุมชน” ได้แก่ ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชน หรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

(4) “ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ได้แก่ ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น จำนวนไม่เกินสองคน

(5) “ผู้แทนศิษย์เก่า” ได้แก่ ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่าหรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

(6) “ผู้ทรงคุณวุฒิ” ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการ ทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสี่คน

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่ง ใน (1) (3) (4) (5) และ (6) เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

ข้อ 6 ให้คณะกรรมการ กำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการตามข้อ 5 โดยคำนึงถึงจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

ข้อ 7 การให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ ให้ดำเนินการดังนี้

- (1) ให้สถานศึกษาประกาศรับสมัครผู้แทนตามข้อ 5(1) (2) (3) (4) และ (5)
- (2) ให้ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกตามข้อ 7(1) คัดเลือกกันเอง ให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6
- (3) ให้ผู้ได้รับการคัดเลือกตามข้อ 7(2) และผู้บริหารสถานศึกษาเสนอ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ตนเห็นสมควรจำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 และให้ประชุมคัดเลือกให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้ใน 6
- (4) ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำรายชื่อเสนอผู้มีอำนาจตามข้อ 9 เป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง

ในกรณีไม่มีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเป็นผู้แทนในองค์ประกอบใด ให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้น จำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเอง ให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้

ในกรณีที่มีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดไม่ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ให้ถือว่าผู้ที่สมัครเข้ารับการคัดเลือกเท่าที่มีอยู่ในองค์ประกอบนั้น แล้วให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนี้จำนวนสองเท่าของจำนวนที่ยังขาดอยู่และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือตามจำนวนที่กำหนดไว้

ในกรณีที่มีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดมีจำนวนเท่ากับจำนวนกรรมการ ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ให้ถือว่าผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกดังกล่าวเป็นกรรมการในองค์ประกอบนั้น

ข้อ 8 คุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการ คือ

- (1) เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา
- (2) เป็นผู้มีความประพฤติดี
- (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษ

สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 9 ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้งและอนุญาตการลาออกของคณะกรรมการ

ข้อ 10 ให้คณะกรรมการ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง

คณะกรรมการซึ่งได้มาตามระเบียบนี้ในวาระแรก เมื่อครบกำหนดสองปีให้จับสลาก ออกกึ่งหนึ่ง ในกรณีที่เป็นการเพิ่มเป็นหนึ่งคน เว้นกรรมการและเลขานุการ

ให้สถานศึกษาดำเนินการสรรหากรรมการทดแทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตาม วรคสอง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อ 7 โดยให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระในวาระหนึ่ง

การสรรหากรรมการใหม่แทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระหนึ่ง และวาระสาม ให้ดำเนินการภายในสี่สิบห้าวันนับจากวันครบวาระหรือครบกำหนดแล้วแต่กรณี

กรรมการที่พ้นวาระ อาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการได้อีก

ข้อ 11 กรรมการ จะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ออกตามวาระ
- (2) ตาย
- (3) ลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติตามข้อ 8
- (5) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (6) เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (7) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดหุโทษ
- (8) พ้นจากตำแหน่งในสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5(2) และผู้บริหารสถานศึกษา
- (9) พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้ปกครองนักเรียนตามสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5(1)
- (10) พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับกรรมการตามข้อ 5(4)
- (11) คณะกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสาม มีมติให้ออก ยกเว้นตำแหน่งกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 12 ในกรณีที่กรรมการในองค์ประกอบใดว่างลงก่อนครบวาระเกินกว่าเก้าสิบวัน ให้สถานศึกษาดำเนินการตามข้อ 7 เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการในองค์ประกอบนั้นภายในสามสิบวัน นับตั้งแต่วันที่ว่างลง และให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน

ข้อ 13 คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้

- (1) กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- (2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

(3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสารหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

(4) กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

(5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

(6) ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

(7) เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

(8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

(9) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

(10) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน

(11) แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร

(12) ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา นั้น

ข้อ 14 ให้มีการประชุมคณะกรรมการ อย่างน้อยภาคเรียนละสองครั้ง

การดำเนินการประชุมคณะกรรมการ ให้เป็นไปตามระเบียบวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด โดยให้มีกรรมการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการที่มีอยู่ในขณะนั้น และให้มีผู้แทนของนักเรียนเข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรแล้วแต่กรณี

ในกรณีที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของนักเรียนโดยตรง ให้รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการด้วย

ให้ผู้บริหารสถานศึกษารายงานผลการประชุมต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่ง ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่มีการประชุม

ข้อ 15 ในวาระเริ่มแรกให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรมที่มีสถานศึกษาในสังกัด ดำเนินการให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวัน นับแต่วันประกาศใช้ระเบียบนี้

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้คณะกรรมการโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ปฏิบัติหน้าที่ ไปจนกว่าจะมีการประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการตามระเบียบนี้ รวมทั้งดำเนินการให้เป็นไปตามข้อ 6 และข้อ 7 แล้วแต่กรณี

สถานศึกษา ที่ไม่มีคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการโรงเรียนอยู่ในวันที่ประกาศใช้ระเบียบนี้ ให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ซึ่งเป็นเจ้าสังกัด กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามข้อ 6 และข้อ 7 แล้วแต่กรณี

ข้อ 16 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ รักษาการตามระเบียบนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา 2543 ข)

การกำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ

ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 นี้ ใช้บังคับสำหรับสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จนกว่าจะได้มีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ระเบียบนี้ในส่วนของกรมสามัญศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด ซึ่งได้กำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติตามระเบียบฯ ดังนี้

การกำหนดหน้าที่

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา 2543 ข : 47 - 48) ได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้ คือ

1. ผู้บริหารสถานศึกษา มีหน้าที่ดังนี้

1.1 แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาตามระเบียบฯ ข้อ 5

1.2 ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาโดยตำแหน่ง

1.3 ดำเนินการสรรหากรรมการสถานศึกษาจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ตามระเบียบข้อ 5 (ยกเว้นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ) ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนศิษย์เก่า กลุ่มละ 1-2คน รวมทั้งสิ้น 5-10คน

1.4 ดำเนินการร่วมกับผู้แทนจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับคัดเลือกตามข้อ 1.2 เสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 8คน แล้วคัดเลือกให้เหลือกึ่งหนึ่ง

1.5 ดำเนินการร่วมกับผู้แทนที่ได้รับคัดเลือกตามข้อ 1.2 และ 1.3 คัดเลือกประธานจากผู้แทนตามระเบียบข้อ 5(1) (3) (4) (5) และ (6) ยกเว้น (2) เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

1.6 จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาและนำเสนอให้ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดลงนามแต่งตั้ง

1.7 ดำเนินการให้มีการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างน้อยภายในเรียนละ 2 ครั้งและรายงานการประชุมต่อผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดภายใน 15 วัน

1.8 ดำเนินการสรรหากรรมการทดแทน และนำรายชื่อเสนอผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด เพื่อลงนามแต่งตั้งในกรณีที่กรรมการสถานศึกษาชุดเดิมต้องพ้นจากตำแหน่งตามวาระแรกเมื่อครบกำหนด 2 ปี ตามระเบียบข้อ 10 ภายใน 45 วัน และในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการในองค์ประกอบใดว่างลงก่อนครบวาระเกินกว่า 90 วัน ให้ดำเนินการภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง

2 ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

21 พิจารณาลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

22 อนุญาตการลาออกของคณะกรรมการสถานศึกษา

23 ส่งเสริมและสนับสนุนให้การดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นไปตามระเบียบ ฯ

3 คณะกรรมการสถานศึกษา มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

31 ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบข้อ 13

32 ดำเนินการคัดเลือกประธานและรองประธานจากผู้แทนกลุ่มบุคคลตามระเบียบข้อ 5(1) (3) (4) (5) และ (6)

33 มีมติให้กรรมการสถานศึกษาพ้นจากตำแหน่งตามระเบียบข้อ 11(10)

4 อธิปไตยกรรมสามัญศึกษา มีหน้าที่ดังนี้คือ

กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

แนวปฏิบัติตามระเบียบ ฯ

การกำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา 2543 ก : 49- 52) ได้กำหนดแนวปฏิบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้ คือ

1. การสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีกรรมการที่เป็นสตรีไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด ซึ่งการสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน นับจากประกาศใช้ระเบียบฯ นี้ โดยให้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกกรรมการสถานศึกษาจากผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ

1.1 สถานศึกษาแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ จำนวนไม่เกิน 7 คน และให้ผู้แทนประชาชนร่วมเป็นคณะทำงานด้วย เพื่อกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาตามระเบียบฯ ข้อ 5 ซึ่งควรให้มีสตรีเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาทั้งหมด

1.2 สถานศึกษาประชาสัมพันธ์หรือจัดประชุมเพื่อให้ความรู้ในบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ตามระเบียบฯ ข้อ 13 และชี้แจงคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ตามระเบียบฯ ข้อ 9 ให้ทราบทั่วกัน

1.3 ประกาศรับสมัครผู้แทนกลุ่มบุคคลตามระเบียบฯ ข้อ 5(1) (2) (3) (4) และ (5)

1.4 ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการคัดเลือกผู้แทนกลุ่มเองให้เหลือเท่าจำนวนที่กำหนด

1.5 หากไม่มีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใด ให้คณะทำงานเฉพาะกิจเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้นเป็นสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ และให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนด

1.6 หากมีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดไม่ครบจำนวนที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าผู้สมัครได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการสถานศึกษาในองค์ประกอบนี้ และให้คณะทำงานเฉพาะกิจเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้นเป็น 2 เท่าของจำนวนที่ไม่ครบและให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือจำนวนตามที่กำหนด

1.7 หากมีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใด มีจำนวนเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้ ให้ผู้สมัครได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการในองค์ประกอบนั้น

1.8 สถานศึกษาซึ่งตั้งใหม่ และยังไม่มียศย์เก่า การได้มาซึ่งผู้แทนองค์ประกอบในระเบียบฯ ข้อ 5(5) ไม่ต้องดำเนินการสรรหา

ขั้นตอนที่ 2 การสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิ

21 ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้แทนกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือกตามขั้นตอนที่ 1 เสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีคุณสมบัติตามระเบียบฯ ข้อ 9 จำนวนไม่เกิน 8 คน

22 บุคคลในข้อ 21 ประชุมคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิให้เหลือจำนวนกึ่งหนึ่ง

2 การดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการสถานศึกษา

21 ประธานและรองประธานคณะกรรมการสถานศึกษา

ให้ผู้ที่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นตอนที่ 1 และ 2 ดำเนินการคัดเลือกประธานและรองประธาน โดยให้คัดเลือกจากผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ และผู้ทรงคุณวุฒิ ยกเว้น กลุ่มผู้แทนครู เพื่อทำหน้าที่เป็นประธานและรองประธานคณะกรรมการสถานศึกษาชุดนี้

22 กรรมการและเลขานุการ

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาอาจแต่งตั้งครูหรือบุคลากรอื่นมาทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการตามความเหมาะสม ซึ่งผู้ช่วยเลขานุการจะไม่มีสิทธิออกความเห็นหรือลงมติในที่ประชุม

3 การแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

3.1 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเสนอคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งได้มาตามระเบียบฯ ข้อ 7 ต่อผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด (ตามตัวอย่างที่กำหนดไว้ในภาคผนวก)

3.2 ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด พิจารณาลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

4 การอยู่ในตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษา

4.1 ให้คณะกรรมการสถานศึกษาอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 4 ปี

4.2 เมื่อคณะกรรมการสถานศึกษาอยู่ในตำแหน่งครบ 2 ปี ให้มีการจับสลากออกจำนวนกึ่งหนึ่ง

ถ้าจำนวนของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นจำนวนคี่ ให้ปิดเศษเพิ่มเป็นหนึ่งคน โดยยกเว้นผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ต้องจับสลากออก

5 การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษา

การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ข้อ 11

6 การสรรหากรรมการสถานศึกษาแทนตำแหน่งที่ว่างลง

6.1 ให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการสรรหากรรมการสถานศึกษาทดแทนกรรมการสถานศึกษาที่พ้นจากตำแหน่งตามข้อ 42 และข้อ 5 โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการในขั้นตอนที่ 1 และ 2

6.2 กรรมการสถานศึกษาที่ได้มาตามข้อ 6.1 ให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับระยะเวลาที่เหลือตามวาระข้อ 41

6.3 การดำเนินการสรรหาในข้อ 6.1 ให้ดำเนินการภายใน 45 วัน นับจากวันครบวาระหรือครบกำหนดแล้วแต่กรณี

6.4 กรรมการสถานศึกษาที่พ้นวาระอาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสถานศึกษาได้อีก

6.5 เมื่อกรรมการสถานศึกษาพ้นจากตำแหน่งตามระเบียบฯ ข้อ 11 ก่อนครบวาระเกินกว่า 90 วัน ให้สถานศึกษาดำเนินการสรรหากรรมการสถานศึกษา ตามขั้นตอนที่ 1 และ 2 เพื่อทดแทนตำแหน่งตามองค์ประกอบที่ว่างภายใน 30 วัน นับจากวันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง

7 การจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา

7.1 ให้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

7.2 การดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามระเบียบวิธีการที่คณะกรรมการสถานศึกษากำหนด

7.3 ในการประชุมแต่ละครั้ง ต้องมีผู้เข้าประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการสถานศึกษา

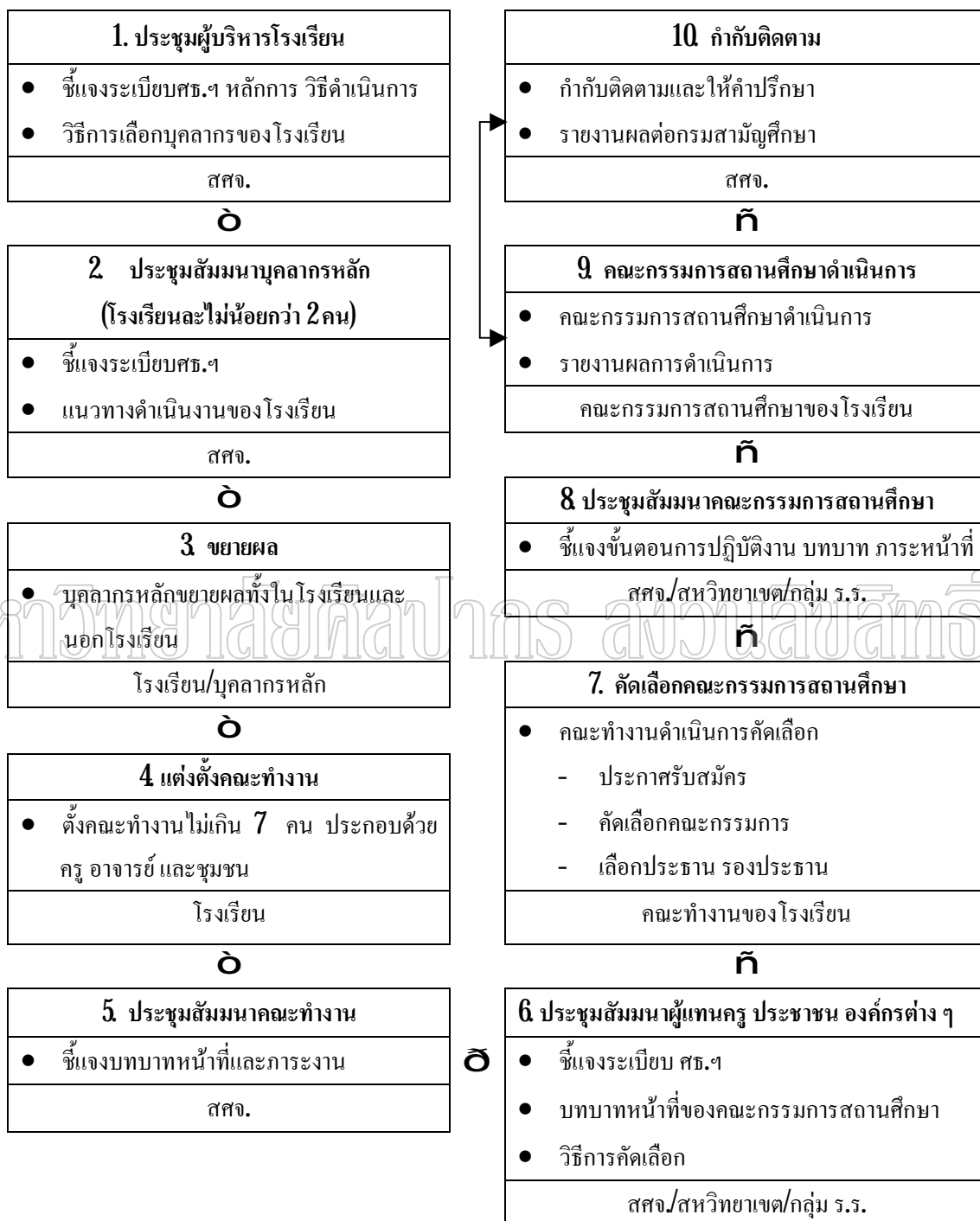
7.4 ให้มีผู้แทนของนักเรียนเข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นตามที่คณะกรรมการสถานศึกษาเห็นสมควร

7.5 หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของนักเรียนโดยตรง ให้นำความคิดเห็นของนักเรียนมาประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการสถานศึกษาด้วย

7.6 ให้ผู้บริหารสถานศึกษารายงานผลการประชุมต่อผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด ภายใน 15 วัน นับจากวันที่มีการประชุม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน
สังกัดกรมสามัญศึกษา**

แผนภูมิที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัด
กรมสามัญศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ

ในการบริหารงานใด ๆ ในองค์กร หากต้องการความหลากหลายในการคิด การปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการบริหารให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยกลุ่มบุคคล หรือ คณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ดังนั้นองค์กรหรือหน่วยงาน จึงต้องพิจารณาให้ชัดเจนถึงวัตถุประสงค์ ข้อดี และข้อเสียในการใช้กลุ่มคณะกรรมการให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด ต่อการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อ องค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ

ความหมายของคณะกรรมการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2519 : 20) ได้ให้ความหมายว่า คณะกรรมการ หมายถึง กลุ่มของ บุคคลที่เข้ามาร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ภายในองค์กรกลุ่มของคณะ กรรมการนี้อาจรวมกันขึ้นในลักษณะที่ไม่เป็นทางการก็ได้ แต่ในทางปฏิบัติคณะกรรมการที่ตั้งขึ้น มักจะมีการจัดตั้งเป็นทางการเพื่อการรวมเอาบุคคลฝ่ายต่าง ๆ มาช่วยพิจารณาและแก้ไขปัญหา เฉพาะอย่างหรือปัญหาทั่วไปในองค์กร และ กิติมา ปริศนิติก (2529 : 41) ได้ให้ความหมายว่า คณะ กรรมการ คือ กลุ่มของบุคคลคณะหนึ่งที่ยกตั้งขึ้นเป็นคณะกรรมการทำหน้าที่พิจารณา เรื่องต่าง ๆ ขององค์กร ทำหน้าที่ให้คำแนะนำ และเป็นที่ยปรึกษาแก่ฝ่ายจัดการแทนผู้เชี่ยวชาญ

ส่วน แอนสตี (Anstey 1962 : 16) ได้ให้ความหมายของคณะกรรมการว่า คณะ กรรมการหมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลหรือองค์กรที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่ เพื่อทำ หน้าที่ประชุมพิจารณาปรึกษาหารือปัญหาเฉพาะเรื่อง ที่คณะกรรมการชุดนั้นได้รับมอบหมายแล้ว รวบรวมข้อวินิจฉัย หรือข้อเสนอแนะต่อองค์กรนั้น ๆ และ นิวแมน (Newman 1963 : 238) ได้ให้ ความหมายของคณะกรรมการไว้ว่า หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่การบริหาร งานบางอย่างมีหน้าที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถกเถียง อภิปรายซึ่งสามารถสรุปเป็นผลการตัดสินใจ จากกลุ่มเป็นการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกภายในกลุ่ม จะมีการถกเถียงอย่างอิสระเพื่อให้ได้มา ซึ่งความคิดร่วมกันของสมาชิกในการแบ่งหน้าที่ อำนาจการรับผิดชอบต่องานนั้น ๆ ตามความเห็น ชอบของคณะกรรมการ

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า คณะกรรมการ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ได้รับการ แต่งตั้งและมอบหมายจากผู้มีอำนาจหน้าที่ ให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามบทบาทหน้าที่ที่บุคคลหรือองค์กรต้องการ

ประเภทของคณะกรรมการ

แอนสทรี (Anstey 1962 : 17-20) ได้ให้ความเห็นในการแบ่งประเภทของคณะกรรมการตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ หรือที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาตัดสินเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารงานต่าง ๆ ไว้ 3 ประเภท คือ คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามกำหนดระยะเวลา (time scale) ได้แก่ คณะกรรมการประจำ คณะกรรมการพิเศษเฉพาะกรณี (ad hoc committee) คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามความมุ่งหมาย (purpose) ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นมาตามองค์ประกอบของแต่ละบุคคล (composition) ได้แก่ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคคลอาชีพเดียวกัน คณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคคลอาชีพแตกต่างกัน และ นิวแมน (Newman 1963 : 248-251) ได้ให้ความเห็นในเรื่อง การจัดประเภทของคณะกรรมการไว้ว่า คณะกรรมการประเภทที่จัดตั้งขึ้นตามความมุ่งหมายจะมีบทบาท และการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์หรือสิ่งส่งเสริม คือ

1. จะต้องกำหนดความมุ่งหมาย อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ ตลอดจนวิธีการและกระบวนการที่ประสงค์จะให้ คณะกรรมการดำเนินการไว้อย่างชัดเจน เพื่อกรรมการจะได้เข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ หรือจะกำหนดหน้าที่ให้ชัดเจนลงไปว่าคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นนั้น จะให้มีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา ประสานงาน หรืออำนาจวินิจฉัยสั่งการ เพื่อให้กรรมการทราบบทบาทของตนเอง จะได้ใช้ความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ได้

2. คณะกรรมการจะสามารถดำเนินการอย่างได้ผลนั้น จะต้องมีการเลือกตั้งคณะกรรมการให้เหมาะสมโดยถือเอาวัตถุประสงค์และประสิทธิภาพของการดำเนินงานเป็นหลัก พิจารณามิใช่ถือตัวบุคคลเป็นหลัก

3. คณะกรรมการจะสามารถดำเนินงานบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีเจ้าหน้าที่ช่วย (staff assistance) ตามความเหมาะสมเพื่อเตรียมรวบรวมหลักฐาน และข้อเท็จจริงเสนอแนะ และสรุปหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้แก่ คณะกรรมการ เพราะกรรมการแต่ละท่านมักจะมีภารกิจอย่างอื่นที่ต้องปฏิบัติและรับผิดชอบอยู่แล้ว จึงมักไม่มีเวลาเพียงพอที่จะรวบรวมหลักฐาน ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องได้ดีเท่าเจ้าหน้าที่ประจำ

4. ผู้ดำเนินงานจัดตั้งหรือคณะกรรมการ ควรได้กำหนดวิธีการที่จะช่วยในการปฏิบัติงานรวดเร็วและได้ผลดี เช่น กำหนดให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ ว่าเรื่องใดที่เจ้าหน้าที่พิจารณาดำเนินการได้หรือกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เพื่อพิจารณาจะได้รวดเร็ว ไม่ทำให้สิ้นเปลืองเวลาในเรื่องที่ไม่สำคัญ

5. การดำเนินงานของคณะกรรมการจะเป็นไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพนั้นคณะกรรมการควรจะได้เลือกประธาน และเลขานุการอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะประธานจะเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การปฏิบัติงานในรูปคณะกรรมการมีประสิทธิภาพ เพราะประธานจะมีหน้าที่รับฟังเหตุผล และประสานความคิดของทุกฝ่าย ทำหน้าที่เป็นผู้นำการประชุม กระตุ้น และรักษาวินัยในการประชุมให้เป็นไปด้วยดี หาทางตัดสินใจที่ดีที่สุดร่วมกัน และยังมีบทบาทในการปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการ กับสมาชิกในระหว่างสมัยประชุมด้วย

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการเลือกคณะกรรมการ

ในการจัดตั้งองค์กรใดขึ้นมา จุดประสงค์ที่สำคัญขององค์กรคือ การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายด้วยดี และปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในเรื่องนี้น่าจะอยู่ที่บุคคลที่ดำเนินการให้เกิดประสิทธิผลขึ้น และส่วนใหญ่แล้วไม่ใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ แต่เป็นส่วนรวมหรือกลุ่มของผู้ปฏิบัติการณ์เอง และกลุ่มที่จะถูกเฟื่องเลี้ยงเป็นพิเศษในการรับผิดชอบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวนี้ คือกลุ่มนักบริหาร ซึ่งจะอยู่ในรูปคณะกรรมการ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ลักษณะของกลุ่มหรือคณะกรรมการที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงนั้นจึงขึ้นอยู่กับลักษณะขององค์กร และลักษณะการปฏิบัติการ (performance characteristics) ขององค์กรนั่นเอง และยังคงประกอบด้วยลักษณะอื่น ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. จะต้องมีความเชื่อมั่น และไว้วางใจซึ่งกันและกันอย่างสูง ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา
2. จุดมุ่งหมายและค่านิยมขององค์กร จะเป็นที่พึงพอใจและมีคุณค่าสูงหรือไม่เพียงใดนั้นอยู่ที่บรรดาผู้ปฏิบัติการณ์ทั้งหลายที่จะต้องใช้เวลาพยายามที่จะทำตนและทำงานให้สมกับค่านิยมและจุดมุ่งหมายขององค์กรทุกวิถีทาง
3. ในการแก้ปัญหาใด ๆ ตลอดจนการวินิจฉัยกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม จะต้องมีการปรึกษาหารือของการสนับสนุนร่วมกัน เช่น การแนะนำ การชี้แจง การให้แนวความคิด และข่าวสารต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เกิดความรู้ซึ่งถึงปัญหา การกระทำดังกล่าวจะต้องมีลักษณะ “ของเรา” หาใช่ “ของคนนั้นหรือของคนนี้” ไม่ และประการสำคัญคือ ทั้งสองฝ่าย หมายถึง ผู้ให้และผู้รับจะต้องมีความเข้าใจตรงกันเป็นอย่างดี
4. ต้องมีการร่วมมือกันเป็นอย่างดีในระหว่างบุคคลในองค์กร
5. กลุ่มควรจะรู้คุณค่าของ “การสร้างความเห็นร่วมกัน” และจะต้องรู้ว่าควรจะทำอย่างไรเมื่อไร และมีความมุ่งหมายอย่างไร

6. กลุ่มจะต้องมีความรู้ลึกตลอดภัยในการวินิจฉัยสิ่งการใด ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมกับกลุ่ม เพราะว่าปรัชญาในการปฏิบัติการและการเข้าใจกันอย่างแจ่มชัดนั้น จะช่วยสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในอันที่จะทำการวินิจฉัยการได้ดี อันเป็นผลมาจากการร่วมมือและการปฏิบัติงานโดยตรง (Likert 1961 : 163-165)

ส่วนในเรื่องของการเลือกสมาชิกคณะกรรมการ เซลซนิก (Selznick 1960 : 63-68) ได้ให้ความหมายของ การเลือกสมาชิกคณะกรรมการ (cooptation) ไว้ว่า หมายถึง การสรรหาสมาชิกด้วยจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าให้สถาบัน ดังนั้นบุคคลที่จะได้รับการสรรหามาเป็นสมาชิกในคณะกรรมการนั้นโดยทั่วไปมักเลือกจากบุคคลที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีฐานะดี
2. เป็นผู้ที่มิชื่อเสียงของท้องถิ่นนั้น และวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลผู้นั้นเป็นที่นิยมยกย่องของบุคคลโดยทั่วไป
3. เป็นผู้ที่มิลักษณะอำนาจในตัวเหนือผู้อื่น หรืออาจจะกล่าวได้ว่า เป็นบุคคลที่อยู่ในระดับชั้นนำ ซึ่งส่วนมากมักจะมิบทบาทของการเป็นผู้บังคับบัญชาอยู่ในตัว

การที่ได้บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติดังกล่าว และมีความสามารถประกอบด้วยแล้ว ย่อมช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ และการวางแผนขององค์กรดำเนินไปด้วยดี และบุคคลเหล่านั้นก็จะช่วยให้ได้ข้อมูลฐานที่สำคัญ ๆ มาประกอบการปฏิบัติการและวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพได้ บุคคลที่สนับสนุนความคิดนี้ ก็คือ 'พรซ์ (Price 1968 : 110-116) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า องค์กรที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการย่อมจะทำให้เกิดการมีประสิทธิภาพมากกว่าองค์กรที่ไม่ได้ดำเนินการโดยคณะกรรมการ และถ้าองค์กรใดที่มีบุคคลชั้นนำเป็นสมาชิกในคณะกรรมการ องค์กรนั้นย่อมมีประสิทธิภาพกว่าองค์กรที่ปราศจากบุคคลชั้นนำเป็นสมาชิกในคณะกรรมการ

อย่างไรก็ดี การเลือกสมาชิกคณะกรรมการนี้ในทางการปฏิบัติจริงแล้วมักจะมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ เพราะเป็นวิธีการคุมอำนาจของบุคคลชั้นนำ โดยการพยายามนำหลักการใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อให้เกิดความถูกต้องตามกฎหมาย และเพื่อจัดศัตรูให้หมดไป ดังนั้น บุคคลที่มีลักษณะของพฤติกรรมของการเป็นผู้นำจริง ๆ เท่านั้นจึงเป็นบุคคลที่ต้องการ เพื่อนำกิจกรรมของกลุ่มไปสู่เป้าหมายร่วมกันได้ (Guest 1962 : 155)

ส่วน แคปโลว์ (Caplow 1964 : 175-181) มีความเห็นว่า การเลือกสมาชิกคณะกรรมการเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับองค์กรโดยตรง เพราะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันเพื่อแสวงหาบุคคลที่เหมาะสม เพื่อบรรจุให้ดำรงตำแหน่งในองค์กร และการเลือกสมาชิกคณะกรรมการนี้ได้รับการพิจารณาแล้วว่าเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งขององค์กรทางสังคม การเลือกสมาชิกคณะกรรมการ ในความหมายของ แคปโลว์ (Caplow) จึงหมายถึงการสรรหาตัวบุคคลใหม่ ๆ ในสังคม

และเป็นการยอมรับในอภิสิทธิ์ (privileges) ต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่ม และถือว่าเป็นบุคคลที่ไม่ได้ รับการครอบคลุมจากวงอิทธิพลภายใน โดยอธิบายว่า กระบวนการทางสังคมนั้น จะมีการก้าวถ่าย ของเหตุการณ์สองอย่างด้วยกัน คือ ประการแรก สมาชิกใหม่จะรับเอาค่านิยม (values) และ พฤติกรรม (behavior) ขององค์กรไว้ ส่วนอีกประการหนึ่ง สมาชิกใหม่จะถูกวัดเทียบมาตรฐานโดย สมาชิกจากวงใน และถ้าหากสมาชิกจากวงภายในไม่ยอมรับก็ไม่ได้หมายความว่า สมาชิกภาพต่อ องค์กรใหญ่ของบุคคลนั้นจะสิ้นสุดลงด้วย เพียงแต่อภิสิทธิ์ทางสมาชิกภาพของผู้นั้นจะถูกจำกัดลง เท่านั้น

เมื่อพิจารณาจากแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกคณะกรรมการนี้จะทำให้มองเห็นภาพสะท้อน ของความตึงเครียดระหว่างอำนาจหน้าที่ในองค์กรและอำนาจทางสังคม อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบ หมายจะแฝงอยู่ในโครงสร้างเฉพาะในระดับผู้นำ แต่อำนาจทางสังคมนั้นได้เข้ามาเกี่ยวข้องในรูปที่ เป็นปัจจัยประกอบต่าง ๆ เพื่อผลสำเร็จในด้านการควบคุมและความจงรักภักดี เป็นต้น อันเป็น สาเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญทางสังคม ทั้งนี้ อำนาจที่มีอยู่ในตำแหน่งหน้าที่หรือใน ระดับผู้นำจะสะท้อนให้เห็นถึงญาณของอำนาจทางสังคมแท้จริง ที่มีต่อความมั่นคงของบุคคลซึ่งทำ ให้เกิดลักษณะผู้นำอันเป็นแบบที่เชื่อถือได้ อีกประการหนึ่งถ้าจะแยกอำนาจทั้งสองออกจากกันแล้ว เสถียรภาพของอำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ก็จะคลอนแคลน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการสมควรที่อำนาจ ทั้ง สองด้านควรจะต้องสอดคล้องกัน ดังนั้น การตั้งคณะกรรมการจึงเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะทำให้ทุก อย่างดีขึ้น คือช่วยรักษาคุณลักษณะของอำนาจทั้งสองโดยไม่ทำให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะรู้สึกว่าตนเสียอำนาจ ไป

บทบาทของคณะกรรมการศึกษาในประเทศไทย

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนในประเทศไทย ได้มีผู้ให้ความเห็นไว้ดังนี้ จงกรม ปรีชากุล และจรัส นองมาก (2516: 19) ได้กำหนด บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาไว้ 7 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ 1) ร่วมรู้ถึงแผนงานหรือ โครงการดำเนินการปรับปรุงโรงเรียนนั้น ๆ อย่างละเอียด 2) ร่วมมือกับครูใหญ่เพื่อวางแผนปรับ ปรุงโรงเรียนขณะนี้และภายหน้า 3) ช่วยจัดหาเงิน แรงงานและอุปกรณ์ เพื่อปรับปรุงโรงเรียน 4) ช่วยหาทางอำนวยความสะดวกในเรื่องที่อยู่อาศัยของครูในโรงเรียนซึ่งอยู่ในท้องถิ่นกันดาร 5) ช่วย สอดส่องดูแลการทำงาน และความประพฤติของครูประจำโรงเรียน 6) ช่วยชักชวนชี้แจงให้ประชาชน ร่วมมือกับโรงเรียนในทุกทาง และ 7) หาทางชักชวนและส่งเสริมให้เกิดสมาคมผู้ปกครองและครู ขึ้น สุพิชญา ชีระกุล (2520: 58-59) ได้กล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยจัดให้มีกรรมการศึกษาของชุมชน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการสร้างความ-

สัมพันธระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในส่วนที่เกี่ยวกับกรรมการศึกษา สรุปได้ดังนี้ คณะกรรมการศึกษามีหน้าที่กำหนดความมุ่งหมายเฉพาะและร่วมกำหนดนโยบายของโรงเรียนรวมทั้งมีหน้าที่สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเท่าที่จะสามารถทำได้ ประจักษ์ ลุนราศรี (2524: 42) ได้สรุปหน้าที่ของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนไว้ว่า หน้าที่ของกรรมการศึกษาด้านการรับปรึกษาหารือในการจัดและดำเนินการจัดการศึกษา ได้แก่ การเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการในการดำเนินทั่วไปของโรงเรียนเป็นที่ปรึกษาในด้านการให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและข้อเท็จจริงต่าง ๆ แก่ผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา ครู ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525: 33) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการศึกษากับโรงเรียนไว้ดังนี้ คือ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายการศึกษาของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนงานของโรงเรียน สนับสนุนให้หาทางช่วยเหลือโรงเรียนด้านการเงิน เคารพความคิดเห็นที่มีเหตุผล และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของกรรมการและเปิดโอกาสให้คณะกรรมการศึกษาแสดงออกในงานสำคัญ ๆ ของโรงเรียน

ส่วน พันธ์ หันนาคินทร์ (2525: 667-668) ได้สรุปบทบาทของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาในการเสนอแนะนโยบายให้แก่ผู้บริหาร โรงเรียนโดยทั่วไปไว้ดังต่อไปนี้ ประการแรก กรรมการศึกษามีหน้าที่ให้คำแนะนำให้การกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนการเสนอแนะในการจัดโรงเรียน ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนภายในขอบเขตแผนนโยบายการศึกษาของประเทศหรือจังหวัด ประการที่สอง กรรมการศึกษาให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาบางประการที่โรงเรียนประสบอยู่ และต้องการความช่วยเหลือจากชุมชน เช่น การช่วยเหลือด้านโครงการอาหารกลางวัน การปรับปรุงอาคารสถานที่ภายในบริเวณโรงเรียน และประการสุดท้าย กรรมการศึกษาเป็นตัวแทนของโรงเรียน ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนช่วยให้ประชาชนเข้าใจจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานของโรงเรียน ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือแก่โรงเรียน เช่น ช่วยดูแลความประพฤติของนักเรียน ส่วน รุ่ง แก้วแดง (2525: 16-17) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติงานในหน้าที่ของกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สรุปได้ว่า กรรมการศึกษาเป็นผู้ให้คำแนะนำและแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งต่าง ๆ เป็นผู้ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อโรงเรียนจะได้จัดการศึกษาให้สนองความต้องการของชุมชน ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้ เดิม แยมเสมอ (2525 : 1) ได้สรุปหน้าที่ของกรรมการศึกษาไว้ว่า กรรมการศึกษาทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียน ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาเสนอแนะประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน่วยงาน และส่วนราชการแสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชนเพื่อพัฒนาโรงเรียนและท้องถิ่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนในประเทศไทย สรุปได้ว่าคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนในประเทศไทย จะมีบทบาทหน้าที่หลัก 2 ประการคือ หน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนเพื่อพัฒนาโรงเรียนในท้องถิ่น และหน้าที่ด้านแสวงหาทรัพยากร เพื่อนำไปสนับสนุนการบริหาร นอกจากนี้ ประยูร ชีระพงษ์ (2543 : 1) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เกี่ยวกับหน้าที่ของคณะกรรมการ ฯ ดังนี้คือ 1) กำกับ หมายความว่าถ้าโรงเรียนทำไม่ถูกต้องก็ต้องทักท้วงให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ถ้ามีข้อโต้แย้งกัน ก็รายงานให้ผู้บังคับบัญชาเหนือโรงเรียนขึ้นไปเพื่อพิจารณา คำว่า “กำกับ” ไม่ใช่ “ควบคุม” ไม่ใช่ “สั่งการ” ไม่ใช่ “ก้าวก่าย” และ 2) ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของโรงเรียน หมายความว่า พัฒนาโรงเรียน ช่วยเหลือโรงเรียน เช่น ให้เงิน ให้งบประมาณ ให้สื่อการเรียนการสอน ให้ความคิดความเห็น ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ โดยไม่หวังผลตอบแทน ควรมีข้อห้ามว่า ผู้มีผลประโยชน์ในโรงเรียน เช่น ก่อสร้าง ขายของในโรงเรียน หากินกับโรงเรียน ไม่ควรให้มีสิทธิเป็นกรรมการสถานศึกษา

บทบาทของคณะกรรมการศึกษาในต่างประเทศ

บทบาทของคณะกรรมการศึกษาในต่างประเทศ ได้มีผู้กล่าวไว้ดังนี้ โจนส์ (2512 : 2-3) กล่าวถึงการจัดการศึกษาในสหรัฐอเมริกา สรุปได้ว่า ชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้การสนับสนุนโรงเรียนของเขาเอง โรงเรียนจัดตั้งขึ้นจากทรัพยากรของชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ภาษีเพื่อการดำรงรักษา และดำเนินงานของโรงเรียน ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินงานผ่านหน่วยงานของท้องถิ่นในเรื่องต่อไปนี้ เลือกตั้งคณะกรรมการของโรงเรียน จ้างหรือเลิกจ้างครูน้อย ครูใหญ่ พิจารณากำหนดวันเปิด-ปิดของโรงเรียน พิจารณากำหนดวันเรียนของแต่ละเทอม เลือกวิชาที่ใช้สอนใน โรงเรียน เลือกหนังสือที่ใช้ในโรงเรียนและอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียน

จากตารางแสดงการเปรียบเทียบการกระจายอำนาจของประเทศไทยและต่างประเทศในประเด็น คณะกรรมการบริหาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในตารางที่ 1 และตารางที่ 2 พิณสุดา สิริธรงค์ศรี (2541 : 151-153) ได้กล่าวถึงการบริหารการศึกษาในต่างประเทศในด้านการบริหารการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา (มลรัฐฟลอริดา) นิวซีแลนด์ และเกาหลี ซึ่งมีรูปแบบการบริหารแบบกระจายอำนาจ มีความแตกต่างกับการบริหารการศึกษาของไทย ในประเด็นสำคัญ ดังนี้ คือ 1) การออกกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ/ท้องถิ่น เพื่อเป็นแม่บทของการจัดการศึกษา ซึ่งประเทศไทยยังไม่มี 2) การกระจายอำนาจการตัดสินใจให้แก่ระดับล่างมีค่อนข้างมาก และมีอิสระ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ในการดำเนินงานในรูปขององค์คณะบุคคล / คณะกรรมการ ขณะที่ของไทยซึ่งได้แก่ ระดับจังหวัด ท้องถิ่น หรือสถานศึกษา เกือบจะไม่มีทั้งในเรื่องกรอบแผนงาน โครงการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ ยกเว้นการมอบอำนาจในบางเรื่อง ในบางประเด็น ซึ่งเป็นไปตามความประสงค์ที่จะมอบอำนาจของกระทรวง ทบวง กรม นั้น ๆ ซึ่งยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน (กปจ.) และคณะกรรมการการประถมศึกษา (กปอ.) แต่ก็ได้กระจายอำนาจทั้งหมด เป็นเพียงบางประการ บางเรื่อง บางระดับของการตัดสินใจเท่านั้น **3** ระดับการบริหารมีน้อย และแม้ว่าบางประเทศจะมีหลายระดับ แต่ก็มีการแบ่งอำนาจหน้าที่กันชัดเจน อำนาจการตัดสินใจเบ็ดเสร็จที่ระดับล่าง ขณะที่ประเทศไทย การบริหารและการบังคับบัญชา มีหลายระดับหลายขั้นตอน นับตั้งแต่ กระทรวง กรม เขต จังหวัด อำเภอ และสถานศึกษา การปฏิบัติไม่เบ็ดเสร็จในแต่ละระดับและมักสิ้นสุดที่ระดับกระทรวง กรม เป็นส่วนใหญ่ และ **4** มีระบบการติดตาม ตรวจสอบควบคุมมาตรฐานคุณภาพที่ค่อนข้างจะชัดเจน และมีมาตรการที่หน่วยงาน/สถานศึกษาจะต้องปรับปรุงพัฒนา ตามผลที่หน่วยงานติดตามตรวจสอบได้ให้คำแนะนำหรือข้อสังเกตไว้ ในลักษณะของการตรวจสอบและถ่วงดุล ผลของการติดตาม ตรวจสอบ มีการรายงานไปยังรัฐกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง และสาธารณชน และเป็นเกณฑ์หนึ่งในการเพิ่มงบประมาณพิเศษในระบบของการตอบแทนรางวัล (**reward system**) เมื่อติดตามพบว่ามีการพัฒนามาตรฐานคุณภาพ ขณะที่ของไทย หน่วยงานติดตามตรวจสอบควบคุมมาตรฐาน ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการเร่งรัดให้หน่วยงาน/สถานศึกษาดำเนินการตามผลที่ได้ติดตามหรือประเมินคุณภาพนั้น ยกเว้น เฉพาะการติดตามการใช้งบประมาณของสำนักงานงบประมาณ ซึ่งก็มีใช้เรื่องคุณภาพการศึกษา

นอกจากนั้น ไทยยังไม่มีหน่วยงานภายนอกที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานคุณภาพโดยตรง ถ้าจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่สมควรนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย ในด้านการกำหนดให้มีคณะกรรมการในการบริหารโรงเรียน ที่มาจกตัวแทนชุมชน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ่อ-แม่ ผู้ปกครอง นักธุรกิจ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ตัวแทนครูและผู้บริหาร หรือตัวแทนนักเรียน ดังเช่น ประเทศเกาหลี เรียกว่า คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียน (**School Council**) ประเทศนิวซีแลนด์ เรียกว่า คณะกรรมการบริหารโรงเรียน (**Board of Trustees**) ประเทศสหรัฐอเมริกา เรียกว่า สภาที่ปรึกษาของโรงเรียน (**School Advisory Council**) ทำหน้าที่ในการเป็นกรรมการบริหาร (นิวซีแลนด์) เป็นที่ปรึกษาและกำกับดูแลการบริหารโรงเรียน (สหรัฐอเมริกา และเกาหลี) ซึ่งทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น ประชาชนมีส่วนในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อสนองตอบความต้องการของตนเองมากขึ้น ทั้งในเรื่องของการกำหนดแผนงาน โครงการ การสรรหาครู การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการติดตามตรวจสอบการเรียนการสอนของครู และการประเมินผลการเรียนสั่งจบเท่านั้น

ข้อดีในการบริหารงานโดยคณะกรรมการ

ในการบริหารงานรูปคณะกรรมการโรงเรียนนั้น หากพิจารณาถึงข้อดี ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1. ทำให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานต่าง ๆ
2. เป็นการกระจายอำนาจไปสู่ฝ่ายต่าง ๆ
3. การตัดสินใจ และกำหนดนโยบายการดำเนินงานต่าง ๆ โดยผ่านการพิจารณาโดยคณะบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525: 9)

นอกจากนี้ นิวแมน (Newman 1963 : 245-251) ได้กล่าวถึงสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารโดยใช้คณะกรรมการดังในกรณีต่อไปนี้เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องหาข้อมูลที่กระจัดกระจายมาประกอบในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อการตัดสินใจนั้นมีความจำเป็นต้องอาศัยจากผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิหลาย ๆ ฝ่ายการตัดสินใจที่ดึ้นจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของหน่วยงานที่ซับซ้อน หรือพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือการที่จะเข้าใจงานซับซ้อนได้นั้น จะขึ้นอยู่กับที่การตัดสินใจของคณะกรรมการเมื่อมีกิจกรรมมากกว่า 3 หน่วยงาน ที่ต้องการปรับหรือประสานงานการแก้ไขปรับปรุงจำเป็นต้องมีการประสานงานและประสานความคิดร่วมกัน

ข้อจำกัดในการบริหารงานโดยคณะกรรมการ

การใช้คณะกรรมการก็มีข้อจำกัดหรือข้อเสียเช่นกัน ชงชัย สันติวงษ์ (2519: 333) กล่าวไว้ว่าแม้การใช้คณะกรรมการจะก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ ผลเสียเนื่องจากการใช้คณะกรรมการก็มีอยู่หลายประการด้วยกัน คือ 1) เป็นการสูญเสียเวลา 2) สูญเสียค่าใช้จ่าย 3) การตัดสินใจปัญหาที่เป็นไปในลักษณะที่พยายามจะให้มีการประนีประนอมกันมากกว่าด้วยเหตุผล 4) ยากที่จะกำหนดความรับผิดชอบได้ 5) ก่อให้เกิดความล่าช้าและไม่สามารถหาข้อยุติได้ และ 6) อาจถูกครอบงำโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ นิวแมน (Newman 1963 : 242-244) ซึ่งได้กล่าวถึงข้อจำกัดของการบริหารในรูปคณะกรรมการว่าในการบริหารงานในรูปคณะกรรมการมีข้อจำกัดหรือข้อเสีย คือ 1) ทำให้การทำงานล่าช้า 2) สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการทำงาน 3) อาจหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งเมื่อมีการตัดสินใจอย่างประนีประนอม และ 4) ขาดความอิสระในการตัดสินใจ

การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพของคณะกรรมการ

ชงชัย สันติวงษ์ (2519: 231) ได้กล่าวว่า คณะกรรมการต่าง ๆ มักจะเกิดขึ้นเนื่องจากความจำเป็นในขณะที่ยังมีขนาดใหญ่ขึ้นและมีปัญหามากขึ้น เพื่อให้สามารถเป็นที่รวมของฝ่าย

บริหารที่จะมาช่วยแก้ปัญหาอยู่เสมอ คณะกรรมการนี้จะเป็นศูนย์รวมเจ้าหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งจากระดับสูง ระดับกลาง หรือระดับต่ำเข้ามามีส่วนร่วมก็ได้ ส่วนแสวง ปิ่นมณี (2535 : 46-47) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารไว้ 3 แบบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษา (consultative management) เป็นการขอความร่วมมือด้วยวิธีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลและข้อคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้แทน (participation through representatives) การมีส่วนร่วมโดยตรง (direct participation at grassroots level) เป็นการแต่งตั้งหรือจัดตั้งกลุ่มปฏิบัติการในระดับล่างสุดให้มีผู้ปฏิบัติทุกคนมีส่วนร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มพร้อมทั้งให้มีอำนาจในการตัดสินใจ และดำเนินการภายในขอบเขตของกลุ่มตามที่กำหนดไว้ให้เป็นภารกิจของกลุ่มระดับการตัดสินใจนี้ เหมาะกับงานด้านวิเคราะห์วิจัยปัญหาการกำหนดแผนหรือทางเลือกในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติ ตามแผนการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล ด้วยหลักการและแนวปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติทุกคนร่วมกันคิด ตัดสินใจและดำเนินการตาม วัฏจักรของการวางแผนและการบริหารอันเป็นการตัดสินใจของกลุ่มซึ่งสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม และยอมรับตามหลักประชาธิปไตย ส่วน นิวแมน (Newman 1963 : 249) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพของคณะกรรมการ สรุปได้ดังนี้ จะต้องชี้แจงหน้าที่และอำนาจอย่างชัดเจน เลือกคณะกรรมการให้ตรงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีเจ้าหน้าที่สนับสนุนคณะกรรมการเพื่อเป็นฐานในการปฏิบัติงาน กำหนดวิธีการในการที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลทันที อย่างมีประสิทธิภาพและมีการแต่งตั้งประธานคณะกรรมการที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า การตัดสินใจของหน่วยงาน จำเป็นต้องอาศัยกลุ่มกรรมการช่วยบริการ สนับสนุนการประสานงาน เพื่อสะดวกในการตัดสินใจ ดังนั้นการที่มีคณะกรรมการจะมีประโยชน์อย่างยิ่ง เพื่อรวบรวมข้อมูลที่กระจัดกระจายอยู่ให้มีประสิทธิภาพ ทำให้การตัดสินใจของคณะกรรมการมีความสำคัญ และการที่มีผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละด้านทำให้การปฏิบัติงานเกิดประโยชน์ มีประสิทธิภาพ และมีการตัดสินใจที่ถูกต้อง หรือการที่จะเข้าใจหน่วยงานที่สลับซับซ้อนมาก ๆ คณะกรรมการจะช่วยให้การบริหารงานและการตัดสินใจได้ถูกต้องชัดเจนมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ พินิจ พิชิตเดช (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของประธานคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน ในการพัฒนา กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม พบว่า พฤติกรรมการแสดงออกส่วนตัวของประธานคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในตัวแปรย่อย พบว่า พฤติกรรมการแสดงออกที่อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง การเข้าสังคมและสร้างความสัมพันธ์ พฤติกรรมการปฏิบัติงาน ทักษะการบริหาร ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความ

เป็นผู้นำ ส่วนพฤติกรรมที่แสดงออกในระดับน้อย ได้แก่ ความยืดหยุ่นในการทำงาน การพูดและการสื่อความ ในส่วนพฤติกรรมการแสดงออกตามภารกิจหน้าที่ที่ปฏิบัติพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานและการใช้ทรัพยากร การให้ความช่วยเหลือโรงเรียนภายในกลุ่ม การส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนภายในกลุ่ม การส่งเสริมสนับสนุนและดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการ เทคนิค การเรียนการสอน การดำเนินการพัฒนาบุคลากรภายในกลุ่ม การประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่ม เมื่อวิเคราะห์บทบาทที่ปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาของประธานคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า โดยภาพรวมประธานคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนแสดงบทบาทที่ปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การกระตุ้นให้สมาชิกภายในกลุ่มทำงาน การส่งเสริมให้ใช้ความรู้ความสามารถในการทำงาน การให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การเสริมแรงแก่สมาชิกในกลุ่ม และการส่งเสริมให้มีการใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน ส่วนการกำหนดปัญหาให้ชัดเจนเพื่อให้ทุกคนเกิดความเข้าใจตรงกัน พบว่าคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาแสดงบทบาทที่ปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย และเมื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษากับคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน เกี่ยวกับหน้าที่ที่ปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนของประธานคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดนครปฐม พบว่า พฤติกรรมการแสดงออกส่วนตัว พฤติกรรมการแสดงออกตามภารกิจ และบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา ในความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนและคณะกรรมการกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนพฤติกรรมการแสดงออกส่วนตัวและพฤติกรรมการแสดงออกตามภารกิจที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาของประธานคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า โดยภาพรวมพฤติกรรมการแสดงออกส่วนตัวและพฤติกรรมการแสดงออกตามภารกิจส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\alpha .05$ เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยที่พบว่ามีผลต่อบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียน คือ การให้ความช่วยเหลือโรงเรียนภายในกลุ่ม การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานและการใช้ทรัพยากร

ประธาน สีสันต์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานด้านชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า 1) คุณลักษณะของผู้บริหารโดยภาพรวม และในด้านคุณสมบัติทั่วไป คุณสมบัติในการปฏิบัติงานต่างก็มีค่าอยู่ในระดับมาก 2) การปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนโดยภาพรวม มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านนั้น มีเพียง ด้านเดียวที่มีค่าอยู่ในระดับมากคือ องค์ประกอบด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน และ 3) การวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงาน โรงเรียนกับชุมชน โดยภาพรวมมีค่าอยู่ในระดับมาก สำหรับคุณลักษณะของผู้บริหารที่เป็นคุณสมบัติทั่วไปสัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน โรงเรียนกับชุมชนในระดับปานกลาง และคุณลักษณะของผู้บริหารที่เป็นคุณสมบัติในการปฏิบัติงานสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานด้านชุมชนในระดับมาก ส่วนเบญจา กากะนิก (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของชุมชน ในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า 1) คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาโรงเรียนในเขตชุมชนเมือง โรงเรียนในเขตชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และโรงเรียนในเขตชุมชนชนบท แสดงบทบาทในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 15 ด้าน ในระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างมาก 2) คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาประเภทผู้บริหารโรงเรียนและข้าราชการครูในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่าของโรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนแสดงบทบาทในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 15 ด้านในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก และ 3) คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาโรงเรียนในเขตชุมชนเมือง โรงเรียนในเขตชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และโรงเรียนในเขตชุมชนชนบท แสดงบทบาทความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทั้ง 10 ด้าน ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก

เหลือ เอกตะคุ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนมัธยมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) ด้านการพัฒนาเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา 2) ด้านการพิจารณาสภาพของโรงเรียน 3) ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์การปรับปรุงโรงเรียน 4) ด้านการประสานงานและหาแนวทางปรับปรุงโรงเรียน 5) ด้านการรับทราบความก้าวหน้าของโรงเรียน และ 6) ด้านการให้การสนับสนุนในด้านการเงินและการเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียนในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ความเห็นว่า การปฏิบัติของคณะกรรมการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ ส่วนการเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจำแนกตามขนาดโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดต่างกันต่อบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียน ด้านการพัฒนาเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา ด้านการพิจารณาสภาพของโรงเรียน ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์แผนปรับปรุงโรงเรียน ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าและแนวทางการปรับปรุงโรงเรียน ด้านรับทราบความก้าวหน้าของโรงเรียน ด้านให้การสนับสนุนในด้านการเงินและเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียน พบว่า ไม่มีด้านใดแตกต่างกัน

ลำเพย เย็นมนัส (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 6 ด้าน คือ 1) การกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน 2) ให้ความเห็น

ขอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน 3) ให้คำปรึกษาเสนอแนะแนวทาง และมีส่วนร่วมในการบริหารงานการเงิน งบประมาณของโรงเรียน 4) รับผิดชอบต่อความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนงานของโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง 5) ประสานงานกับองค์กรท้องถิ่นภาครัฐและเอกชนเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และ 6) แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงาน พบว่า ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านกำหนดนโยบายแผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียนแตกต่างกัน โดยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ปฏิบัติงานสูงกว่า คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง

ประสงค์ ชูวิจิตร (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพและการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาเกษตรภาคใต้ พบว่า ด้านความรู้ความสามารถ คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่มีพื้นความรู้และการศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษา ส่วนใหญ่มีหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะวิชา และด้านมนุษยสัมพันธ์ คณะกรรมการฯ ให้ความสำคัญกับกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

สุเมศวร์ พรหมมินทร์ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกระบี่ พบว่าระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง คณะกรรมการฯ ที่มีเพศต่างกันปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน คณะกรรมการฯ ที่มีตำแหน่งต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในภาพรวมแตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานมากกว่าคณะกรรมการตำแหน่งอื่น และคณะกรรมการฯ ที่อยู่ในตำแหน่งอื่น ไม่แตกต่างกัน ผลการประมวลข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฯ เช่น การสนับสนุนให้ความรู้ ทักษะประสบการณ์แก่คณะกรรมการฯ และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น

สวัสดี แก้วชนะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดของแก่น พบว่า คณะกรรมการฯ มีส่วนร่วมบริหารวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการอยู่ระดับปานกลาง คือ ด้านปัญหาส่วนตัวและปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียน ส่วนความต้องการในการมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการฯ อยู่ในระดับมาก และข้อเสนอแนะโรงเรียน เช่น ประเด็นเกี่ยวกับหลักสูตร การให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การบริหารหลักสูตร การติดตามประเมินผล เป็นต้น

คุณลักษณะของคณะกรรมการ

ในการศึกษาระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ข้อ 13 ที่ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการไว้โดยละเอียด เช่น การเข้ามามีส่วนร่วมให้คำปรึกษาเสนอแนะ ตลอดจนเห็นชอบในแผนการบริหารและจัดการศึกษา การกำกับ ควบคุม ดูแล ติดตามและสนับสนุน ในด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคลและการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา รวมทั้งการเป็นผู้ประสานสัมพันธ์กับชุมชน องค์กรของรัฐและเอกชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งจะเห็นว่า คณะกรรมการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่นี้ จะต้องมีคุณลักษณะโดยรวมที่บ่งชี้ถึงความเป็นผู้นำ ความเป็นนักบริหาร ความเป็นนักนิเทศและวางแผน คุณลักษณะโดยรวมนี้แยกเป็น 2 คุณลักษณะ คือ คุณลักษณะด้านตัวบุคคล อันประกอบด้วย การมีคุณธรรม สติปัญญา เฉลียวฉลาด มีบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีความคิดสร้างสรรค์ และการเสียสละให้กับงาน ส่วนอีกคุณลักษณะหนึ่งก็คือ คุณลักษณะด้านภาระงานที่ประกอบด้วย การมีทักษะและประสบการณ์ มีความรู้ทางวิชาการ การจัดการ และการติดต่อสื่อสาร

คุณลักษณะดังกล่าว พอสรุปได้ดังนี้

คุณธรรม ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้แปลความหมายว่า สภาพคุณงามความดี ส่วนสุภาภรณ์ ประดับแก้ว ได้กล่าวไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง ธรรมะอันเป็นคุณเป็นเหตุของความประพฤติที่ดีงาม และสุเมธี จันทรหอม ได้ให้ความเห็นว่า คือ ความซื่อสัตย์ และยุติธรรม ความซื่อสัตย์ คือการปฏิบัติตรงไปตรงมา ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ส่วนความยุติธรรม คือ การปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เป็นกลาง โดยไม่ลำเอียงในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือโทษต่อผู้หนึ่งผู้ใด และพลสันท์ โพธิ์ศรีทอง ได้กล่าวถึง คุณธรรมว่าเป็น การมีวินัยในตนเอง การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ มีความขยัน ตั้งใจ ปฏิบัติหน้าที่ มีความอดทน ควบคุมอารมณ์ ประหยัด มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ และมีความเมตตากรุณา ดังนั้นพอสรุปได้ว่า คุณธรรม คือ การเอาใจใส่เพื่อนร่วมงาน มีความจริงใจ ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์

สติปัญญาและความเฉลียวฉลาด บาร์นาร์ด (Barnard 1969 : 93-100) ได้ให้ความหมายของสติปัญญาและความเฉลียวฉลาดไว้ว่า เป็นความสามารถรู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือหมายถึง ความรอบรู้ เท่าทันโลก ทันเหตุการณ์ (กัญญา สาทร 2516 : 161-166) และสุเมธี จันทรหอม (2538 : 30) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นความสามารถในการปรับปรุงตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการเรียนรู้ สามารถคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรม คือ สิ่งที่ไม่มีตัวตนโดยเฉพาะ

สถานการณ์ในการแก้ปัญหา จึงสรุปได้ว่าสติปัญญา และความเฉลียวฉลาด คือ การใช้ความฉลาดรอบรู้ มีเขวี่ยนและไหวพริบในการปฏิบัติงาน สามารถใช้สติปัญญา แก้ไขปัญหาให้ลุ่่วงไปได้

บุคลิกภาพ ฮิลการ์ด (Hilgard 1965: 109) ได้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึง ลักษณะของบุคคลแต่ละคน อันเป็นแนวทางในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมซึ่งแต่ละคน จะมีรูปแบบของการแสดงออกทางพฤติกรรมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้เบอร์นาร์ด (Bernard 1970: 110) ได้กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นผลรวมทั้งหมดของรูปร่าง ท่าทาง ลักษณะทางกาย พฤติกรรมที่แสดงออก แนวโน้มการกระทำตามขอบเขตตามความสามารถทั้งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน และที่แสดงออกมาภายนอก และศิริโสภากย์ บุรพาเดชนะ (2528 : 236) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพ คือ ผลรวมของคุณลักษณะทั้งหลาย อันประกอบขึ้นเป็นบุคคลนั้น ให้เข้ากับความต้องการและวิสัยแห่งสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคม และไม่เกี่ยวข้องกับสังคม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า บุคลิกภาพ คือ ความสง่าผ่าเผย และความพอเหมาะพอดีของรูปร่าง เครื่องแต่งกาย กิริยา ท่าทาง และวาจา ความเป็นผู้มีบุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ ทำให้คนทั้งหลายพึงใจ ยำเกรง และมีความเชื่อถือศรัทธา

มนุษยสัมพันธ์ มาสเซีย (Massie 1964 : 106) ได้ให้ความหมายของคำว่า มนุษยสัมพันธ์ คือวิธีจูงใจคนให้ทำงานตามจุดมุ่งหมาย เพื่อให้มนุษย์เกิดความพอใจ และช่วยให้งานขององค์กรสำเร็จตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ เดวิส (Davis) ได้ให้ความหมาย คือ การจูงใจคนให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการทำงานเป็นทีม โดยมีความพอใจทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ ส่วน ฟลิปโป (Flippo) ได้กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์ คือ การรวบรวมคนให้ทำงานร่วมกันในลักษณะที่มุ่งให้เกิดความร่วมมือ ประสานงานและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลตามเป้าหมาย ดังนั้น มนุษยสัมพันธ์ จึงสรุปได้ว่าหมายถึง การทำงานร่วมกับบุคคลในขณะทำงาน ประกอบด้วย ความเป็นกันเอง ยืดหยุ่น เปิดเผย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอต้น เสมอปลาย ยิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักวิธีจูงใจ

ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิด จินตนาการที่ประยุกต์นำไปสู่ สิ่งประดิษฐ์คิดค้นใหม่ๆ ทางเทคโนโลยี เป็นความคิดในลักษณะที่คนอื่นคิดไม่ถึงหรือมองข้าม เป็นความคิดหลากหลาย คิดกว้างไกล เน้นทั้งปริมาณและคุณภาพ อาจเกิดจากความคิดผสมผสาน เชื่อมโยงระหว่างความคิดใหม่ ๆ กับประสบการณ์เดิมให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ที่แก้ปัญหาและเอื้ออำนวยต่อตนเองและสังคม (อารี รังสินันท์ 2527: 27) นอกจากนี้ สุปราณี สนธิรัตน์ และคณะ (2526: 289) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพ เช่น ความเป็นตัวของตัวเอง การไม่มองโลกเพียงแง่ใดแง่หนึ่ง ความกล้าเสี่ยงเมื่อมีโอกาส และการชอบค้นคว้าวิจัยในสิ่งที่แปลกออกไป เป็นต้น ดังนั้น พอสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ ก็คือ ความสามารถเชื่อมโยงแนวความคิดของผู้ อื่นเข้ากับพื้นฐานความรู้ของตน สามารถกำหนดแนวทางคิดค้น โครงการ

ใหม่ ๆ เพื่อปฏิบัติการกิจ รู้จักการวางเงื่อนไข ให้เกิดความก้าวหน้าในงาน มีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ โดยนำมาใช้ปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของส่วนรวม

ทักษะการปฏิบัติงาน หมายถึง การมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความคิดรวบยอด มีไหวพริบปฏิภาณ สุขุม มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีความสามารถชักจูง ชักชวน โน้มน้าว จูงใจ ชอบสังคม ชอบคบค้าสมาคม (Stogdill 1974 : 81) ส่วนแคทซ์ (Katz 1955: 33-42) ได้กล่าวถึง ทักษะของการปฏิบัติงานของผู้นำ ควรจะต้องมี 3 ทักษะ คือ ทักษะด้านมโนภาพ เกี่ยวกับงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านเทคนิค จึงสรุปได้ว่า ทักษะในการปฏิบัติงาน ก็คือ ความสามารถในการตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการ วางแผนปฏิบัติงาน การเลือกวิธีการทำงานให้ประสบความสำเร็จ การทำงานให้มีประสิทธิภาพ ต้องมีทักษะและประสบการณ์ เพราะจะทำให้คาดการณ์ได้แม่นยำ และแปรรหัสปัญหา รวมถึงความเข้าใจ ความต้องการของบุคคลอื่น ได้ใกล้เคียงความเป็นจริง

ความรู้ทางการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะของผู้ที่มีความรอบรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร สามารถกำหนดภารกิจของโรงเรียนในด้านการเสริมสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ การใช้สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนการนิเทศภายใน (วิชัย บุญบันดาล 2538 : ๓-๖) สรุปได้ว่า ความรู้ทางการศึกษา คือ ความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา รู้และเข้าใจการวิจัยทางการศึกษาเป็นอย่างดี

ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ พะยอม วงศ์สารศรี (2528 4) ได้กล่าวว่า การจัดการ คือ กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจของสมาชิกในองค์กร เพื่อมุ่งหวังความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กร และสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ และสุเมธี จันทร์หอม ได้กล่าวไว้ว่า คือการรู้จักการวางรูปองค์กร การกำหนดสายบังคับบัญชา และการติดต่อภายในองค์กร และการจัดให้มีการบริหารงานบุคคลที่ดี สรุปได้ว่า ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ คือ ความรู้เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำ การวางแผน การจัดองค์กร การตัดสินใจ รู้หลักการนิเทศ เข้าใจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และวิธีปฏิบัติงาน รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดสรรเงินงบประมาณ

ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร คือ กระบวนการถ่ายทอดสาร (Massage) จากบุคคลหนึ่ง เรียกว่า ผู้ส่งสาร (Source) ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านสื่อ (Chanel) (ปรมะ สตะเวทิน 2527: 13-14) และวีเวอร์ (Weaver 1949: 94) ได้กล่าวว่า การติดต่อสื่อสาร ครอบคลุมถึงกระบวนการทุกอย่างที่จิตใจของคน ๆ หนึ่ง อาจจะมีผลต่อจิตใจของคนอีกคนหนึ่ง การติดต่อสื่อสารจึงไม่หมายถึงแต่เพียงการเขียนและการพูดเท่านั้น หากแต่ยังรวมไปถึง การแสดงและพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์อีกด้วย และมิลเลอร์ (Miller 1954 : 6) ให้ความหมายว่า

การถ่ายทอดข่าวสารจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง สรุปได้ว่า ความสามารถในการติดต่อสื่อสารก็คือ การติดต่อกับบุคคลอื่น การปรึกษาหารือ การแจ้งข่าวสารข้อมูล วิธีการถ่ายทอดข่าวสาร รวมถึงการทำความเข้าใจเป็นพื้นฐานของการทำให้พฤติกรรมของกลุ่มรวมกันเป็นหนึ่งเดียว

คุณลักษณะของผู้นำ

ในความหมายของ “คุณลักษณะ” ตามพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายว่า เครื่องหมาย หรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดี หรือลักษณะประจำ ส่วนสต็อกคิลล์ (Stogdill 1974: 81) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะ คือ คุณลักษณะของความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ที่ได้รับ ความมีชีวิตชีวา กระฉับกระเฉง และมั่นคงที่จะให้งานสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คนเป็นผู้นำจะเป็นคนที่กล้าเสี่ยง และมีใจเป็นคนที่ชอบแก้ปัญหา เป็นคนที่ชอบทำเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานสังคม มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีวิจารณ์ญาณแยกแยะบุคลิกของบุคคลได้ เป็นคนที่มีความตั้งใจยอมรับการตัดสินใจและการกระทำ มีความพร้อมที่จะรับแรงกดดันจากผู้อื่น เป็นคนกระตือรือร้น สามารถยอมรับความผิดพลาด และมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของผู้อื่น และมีความสามารถในการสร้างระบบปฏิสัมพันธ์ในโครงสร้างของสังคมได้

จากคุณลักษณะเหล่านี้ ได้มีผู้ศึกษาวิจัยถึงความสัมพันธ์ของผู้นำที่มีประสิทธิภาพกับคุณลักษณะที่ดีที่ส่งผลถึงผู้นำที่ประสบผลสำเร็จ เช่น สต็อกคิลล์ ได้สรุปผลงานวิจัยหลายฉบับ (อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2522: 20-23) ผลสรุปที่สำคัญมีดังนี้

1. บุคคลที่ดำรงตำแหน่งการเป็นผู้นำ จะมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ มากกว่าส่วนเฉลี่ยของสมาชิก ของกลุ่ม 1) สถิติปัญญา 2) การศึกษาเล่าเรียน 3) ความรับผิดชอบ 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสังคม 5) สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ผลสรุปตามข้อ 1 นี้ เป็นข้อสรุปที่สนับสนุนโดยงานวิจัยไม่น้อยกว่า 15 ฉบับ

2. บุคคลที่ดำรงตำแหน่งการเป็นผู้นำ จะมีลักษณะดังต่อไปนี้ มากกว่าส่วนเฉลี่ยของสมาชิก ของกลุ่ม 1) รู้จักการเข้าสมาคม 2) มีความคิดริเริ่ม 3) มีความเพียรพยายาม 4) รู้จักวิธีที่จะทำงานให้สำเร็จ 5) มีความเชื่อมั่นในตนเอง 6) ตื่นตัวและหยั่งรู้ในสถานการณ์ 7) มีความร่วมมือ 8) เป็นที่นิยมของปวงชน 9) มีความสามารถในการปรับตัว และ 10) มีความสามารถในการพูด ผลสรุปตามข้อ 2 เป็นข้อสรุปที่สนับสนุนโดยงานวิจัยไม่น้อยกว่า 10 ฉบับ

3. คุณสมบัติที่มีความสัมพันธ์สูงกับการเป็นผู้นำก็คือ ความคิดริเริ่ม การเป็นที่นิยมของปวงชน ความสามารถในการเข้าสังคม การตัดสินใจ ความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด การมีอารมณ์ขัน การมีความร่วมมือกับคนอื่น ความสามารถทางกีฬา

4. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้นำ แยกออกได้เป็น 5 ประเภท คือ

- 1) ความสามารถ มีความหมายรวมถึงสติปัญญา ความกระตือรือร้น ความสามารถในการพูด ความคิดริเริ่ม การตัดสินใจ
- 2) ความสำเร็จ ได้แก่ทางการศึกษา ความรู้ และการกีฬา
- 3) ความรับผิดชอบ ได้แก่การเป็นที่พึ่งของคนอื่น ความเพียรพยายาม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด
- 4) สถานะ รวมถึงสถานะทางสังคม และการเป็นที่นิยมของคนอื่น
- 5) สถานการณ์ ได้แก่ ทักษะ ความต้องการและความสนใจของผู้ตาม จุดประสงค์ที่ต้องการจะบรรลุถึง

จากการสรุปงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการเป็นผู้นำของสต็อกคิลล์ (Stogdill 1974 : 74-75) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ลักษณะของผู้นำที่ดีมีดังนี้

1. ลักษณะทางกาย ผู้นำเป็นผู้ที่แข็งแรง มีร่างกายเป็นสง่า
2. ภูมิหลังทางสังคม ผู้นำเป็นผู้ที่มีการศึกษา และมีสถานะทางสังคมดี
3. สติปัญญา ผู้นำเป็นผู้ที่มีสติปัญญาสูง มีการตัดสินใจดี และมีทักษะในการสื่อความหมายและการพูด

4. บุคลิกภาพ ผู้นำเป็นผู้ที่มีความตื่นตัวอยู่เสมอ ควบคุมอารมณ์ได้ มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ มีจริยธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง

5. ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน ผู้นำเป็นผู้มีความปรารถนาจะทำดีที่สุด ปรารถนาที่จะรับผิดชอบ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งทำงาน

6. ลักษณะทางสังคม ผู้นำเป็นผู้ที่ปรารถนา จะร่วมมือกับคนอื่น มีเกียรติ และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและคนอื่น ๆ เข้าสังคมได้เก่ง มีความเฉลียวฉลาดในการสังคม

ความสามารถของผู้นำนั้น เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ จึงมีผู้สนใจศึกษาถึงคุณลักษณะบางประการที่ทำให้ผู้นำที่พึงประสงค์ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมีผลสำเร็จของงานสูง แคทซ์ (Katz 1955 : 33-42) ได้กล่าวถึงผู้นำที่มีประสิทธิภาพไว้ว่า ควรดูทักษะของผู้นำซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะด้านมโนภาพเกี่ยวกับงาน ซึ่งหมายถึงการมีมโนภาพในระบบของโรงเรียนอย่างกว้างขวาง และครอบคลุมทุกอย่าง เช่น กฎ ระเบียบ ทฤษฎี เป็นต้น 2) ทักษะด้านมนุษย คือ ผู้นำต้องมีทักษะและความสามารถในการอยู่อย่างมนุษย อยู่กับมนุษย ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเข้าใจกัน มีมนุษยสัมพันธ์ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี และ 3) ทักษะด้านเทคนิค หมายถึง การรู้จักใช้กลวิธี การแก้ปัญหาและตัดสินใจ ทั้งด้านบริหารและด้านปฏิบัติงาน

ทีด (Tead 1951 : 98) ได้จำแนกคุณลักษณะของผู้นำไว้ 10 ประการ คือ 1) เป็นผู้มีความเข้มแข็งในทางกายและใจ 2) รู้จักวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานดี 3) มีความ

กระตือรือร้นในการทำงาน 4) ให้ความเป็นเพื่อนและเอื้ออารีต่อผู้ร่วมงาน 5) มีความซื่อตรง 6) มีความรู้ความสามารถสูง 7) มีความเด็ดขาด 8) เป็นผู้ที่ไม่เฉื่อยฉิบ 9) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสั่งงานลูกน้อง และ 10) เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่น และศรัทธาต่อความสำเร็จในการทำงาน ส่วน สเปนและคณะ (Spain, Drummond and Goodlad 1956: 19) ได้กล่าวถึงผู้นำโดยเน้นลักษณะส่วนตัวในการเป็นผู้นำที่ดีไว้ดังนี้คือ มีความเฉลียวฉลาด และมีไหวพริบ มีความกระตือรือร้น มีความรู้กว้างขวาง มีความเป็นมิตร มีความรักและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความมั่นคงและมีอารมณ์ขัน เช่น (Shane 1957 : 517-519) ได้เสนอแนะคุณลักษณะส่วนตัวและคุณลักษณะด้านวิชาชีพของผู้นำโดยสรุปได้ดังนี้ ไม่เป็นคนหุนหา เชื่อง่าย ไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ ต้องเป็นผู้ที่มีความตั้งใจจริง มานะบากบั่น ไม่ตำหนิผู้อื่นหรือยกตนเองว่าถูกต้อง กล่าวเผชิญปัญหาต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ ต้องสร้างความเชื่อถือให้เกิดขึ้นแก่ผู้ร่วมงาน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงหากพบวิธีที่ดีกว่า สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานได้แสดงออกอย่างเต็มที่ และเป็นตัวของตัวเองมีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ไม่ทำงานให้ลี้ๆ และพยายามทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา มีความเฉลียวฉลาด มีอารมณ์มั่นคง เป็นคนที่ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ ไม่เป็นคนมักง่าย ทำอะไรต้องมีกฎเกณฑ์ มีการปรับปรุงระเบียบวิธีการทำงานให้ทันสมัยและรัดกุมอยู่เสมอ แซคส์ (Sachs 1966 : 3-4) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้นำที่ดีว่าจะต้องมีความเข้าใจในตนเอง ขอมรับฟังและเคารพในความคิดเห็นของคนอื่น มีความเข้าใจในสถานภาพของผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี สามารถนำความคิดของผู้ร่วมงานไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงาน ฟายอล (Fayol 1971 : 7) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้นำไว้ดังนี้ ผู้นำที่ดีต้องมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพจิตดี มีศีลธรรมจรรยา เป็นผู้มีการศึกษา มีความเข้าใจในระเบียบวิธีการและการปฏิบัติงาน มีประสบการณ์กว้างขวาง แม็กนุสัน (Magnuson 1971 : 78-91) ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้จัดการโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จโดยจำแนกคุณลักษณะของผู้จัดการโรงเรียนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ คุณลักษณะด้านอาชีพ และคุณลักษณะด้านส่วนตัว ได้สรุปคุณลักษณะไว้ดังนี้ คือ 1) คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสามารถในการติดต่อและเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความรู้ในสาขาวิชาชีพเป็นอย่างดี รู้จักมอบหมายงานให้ผู้อื่นทำ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นผู้นำเข้าใกล้และมีเวลาสำหรับผู้ร่วมงาน ให้ความสนใจกับบุคคลอื่น ๆ มีความสามารถในการวางแผนและจัดระเบียบงาน รับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่น และรู้จักใช้ช่องทางแห่งอำนาจหน้าที่ 2) คุณลักษณะส่วนตัว ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญคือ มีวิจารณญาณ และมีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดี มีความรู้กว้างขวาง เป็นผู้มีสติไม่ใช้อารมณ์ มีความเมตตาปราณี และเอื้ออาทรต่อผู้อื่น

ส่วน ภัย โศก สาธ (2516: 164-167) ได้กล่าวไว้ในการบริหารงานต่างๆ ในสังคมไทย นั้น ผู้นำที่ดีควรมีลักษณะต่อไปนี้ มีชีวิตชีวาและทนทาน มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความสามารถในการจูงใจคน มีความรับผิดชอบ มีความฉลาดและมีไหวพริบ ใจกว้าง ใจดี ไม่ตระหนี่ต่อการเลี้ยงดูและให้รางวัล มีพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และเวลาอันเหมาะสมหนักแน่น ไม่หุนเหิน รับฟังความเห็นจากทุกฝ่าย ยุติธรรม ซื่อสัตย์และสุจริตใจ ตรงต่อเวลา ขยันและอุทิศเวลาให้แก่งาน กล้ารับผิดชอบ มีความจริงใจในการพูด และการกระทำทุกชนิด อ่อนหวานนอบน้อม สุภาพเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้ที่อยู่เสมอ รู้จักเลือกใช้คน มีความอดทน เยือกเย็นต่อคำพูดที่ขัดแย้งหรือคำพูดที่ไม่เป็นมิตรทุกชนิด ติดตามคำสั่งที่สั่งการไปแล้วอยู่เสมอ ฉลาดที่จะกระตุ้นเตือน เมื่อผู้น้อยล่าช้าหรือผิดพลาด หมั่นอบรมผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความสามารถ และรู้วิธีปฏิบัติงานโดยเหมาะสม ให้ผู้น้อยพบปะได้โดยง่าย ง่ายง่าย ง่ายง่าย ไม่ถือตัว เข้ากับคนได้ทุกชั้น ชมคนเป็น และขยันหมั่น ไม่คุด่าหรือเล่นงานผู้ใดต่อหน้าผู้อื่น รู้จักใช้อำนาจโดยไม่ให้ผู้อื่นรู้ว่าถูกบีบบังคับ ให้เกียรติเจ้าของความคิดหรือเจ้าของโครงการใหม่ ๆ เสมอ ไม่โลเลเปลี่ยนใจง่าย สั่งงานเป็น ถูกจังหวะ เหมาะกับคนที่รับงาน ไปปฏิบัติ เป็นตัวอย่างที่ดีทุกด้านของผู้น้อย รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติตามข้อบังคับและกฎหมาย โดยเคร่งครัดทุกโอกาส ละเว้นการประพฤติดชั่ว ซึ่งจะทำให้สังคมรังเกียจตามสภาพของวัฒนธรรมไทย มีความเด็ดขาด เด็ดเดี่ยว มั่นคง แน่นนอน รู้จักถนอมน้ำใจคน รู้จักสร้างและระวังรักษาบุคลิกลักษณะของตนเสมอ เทพพนม เมืองแมน (ม.ป.ป. : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของผู้นำไว้ดังนี้ คือ มีอากัปกริยาท่าทางดี มีความกล้า ความเด็ดขาด ความเป็นผู้วางใจได้รักษาสัญญาที่ให้ไว้ มีความอดทน อดกลั้น จริงจังต่องาน มีความคิดริเริ่ม มองการณ์ไกลมีความซื่อตรง ยุติธรรม มีความรู้ ความเฉลียวฉลาด ความไม่เห็นแก่ตัวและความตรงต่อเวลา อนันต์ มาสวัสดิ์ (2518: 43-44) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะของครูใหญ่ที่พึงปรารถนา ตามทัศนระของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า คุณลักษณะของครูใหญ่ที่พึงปรารถนาที่ครูส่วนใหญ่เห็นว่ามีความสำคัญอยู่ใน 10 อันดับแรก คือ 1) ปกครองบังคับบัญชาโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา 2) มีความรู้ความสามารถในการบริหารกิจการโรงเรียน 3) มีความยุติธรรม 4) ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 5) ใจคอหนักแน่น มีอารมณ์มั่นคง 6) มีความประพฤติดี ยึดเป็นแบบอย่างได้ 7) มีความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว และกล้าตัดสินใจ 8) ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี 9) มีสุขภาพอนามัยแข็งแรงและสมบูรณ์ และ 10) แต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะและสะอาดเรียบร้อย นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยังพบว่าครูชายกับครูหญิง ครูที่มีวุฒิต่างกัน ครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน ครูที่วัยวุฒิต่างกัน ครูต่างสังกัดกัน ตลอดจนครูใหญ่กับครู ต่างก็มีทัศนระเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูใหญ่ที่พึงปรารถนาไม่แตกต่างกัน สุโท เจริญสุข (2520: 52) ได้กล่าวถึงผู้นำที่ดี นอกจากจะมีบุคลิกลักษณะ และพฤติกรรมตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังต้องมีสุขภาพ

จิตที่ดีด้วย และได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับบุคคลที่มีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ไว้ดังนี้คือ มีอนามัยดี ไม่เจ็บป่วยหรือพิการ มีจิตใจเข้มแข็ง อุดม ทน กล้าสู้ไม่ท้อแท้ มีอาการพฤติกรรมที่ปราศจากโรคประสาท มีความมั่นใจในตนเอง มีเหตุผล มีความพอใจในตนเอง สุขใจในอาชีพ อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ดี ไม่เบียดเบียนชีวิต อยู่ในขอบข่ายของศีลธรรมและกฎหมาย เข้าใจและรู้จักตัวเองดี

นอกจากนี้ยังมีผู้ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำที่ดีไว้ดังนี้ คือ เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการวางแผนการปฏิบัติงาน จัดระเบียบองค์กร และจัดตัวบุคคลให้เข้ากับงาน ควบคุมการใช้จ่ายเงิน ประชาสัมพันธ์ ประสานงาน บำรุงขวัญผู้ร่วมงาน ควบคุมบังคับบัญชาผู้ร่วมงาน รู้จักประเมินผลงาน ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ (จุมพล ศาสตร์วิทยากร 2520: 328-331)

วิญญู อังคนารักษ์ (2520: 3-6) ได้เน้นคุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำว่า ควรมีลักษณะพื้นฐานและคุณลักษณะเฉพาะตัวดังนี้คือ 1) คุณลักษณะพื้นฐาน ได้แก่ ความเฉลียวฉลาด ความเข้มแข็งทางร่างกายและความเข้มแข็งทางศีลธรรม 2) คุณลักษณะพิเศษ ได้แก่ ความสนใจและความรักบุคคลอื่นอย่างแท้จริง กำลังหรืออำนาจแห่งบุคลิกภาพและมีจิตใจแบบวิทยาศาสตร์ ส่วนสุนทร ธรรมรงค์ (2522: 93-95) กล่าวถึงผู้ที่จะเป็นบัณฑิตหรือนักปราชญ์หรือผู้นำที่ดีนั้น นอกจากจะเป็นผู้รอบรู้ศิลปวิทยาการต่าง ๆ แล้ว ควรเป็นผู้ที่ประกอบด้วยคุณสมบัติเจ็ดประการที่เรียกว่า 7 ประการ คือ 1) ธรรมัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ 2) อุตถัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักผล 3) อุตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักคน 4) มัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักกาลอันควรไม่ควรในการประกอบกิจการต่าง ๆ 6) ปริสัจญูตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชนและกิริยาที่ควรประพฤติต่อสังคม และ 7) บุคคลปโรปรญูตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคล

สำหรับ อารมณ จินดาพันธ์ (2524: 16-17) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำที่ดีไว้ว่า ผู้นำที่ดีควรพร้อมไปด้วยปัจจัยต่อไปนี้ คือ 1) ความสามารถในเรื่องสติปัญญา ความตื่นตัว การพูด และความสามารถในการตัดสินใจ 2) ความสัมฤทธิ์ผลคือ ความเป็นผู้คงแก่เรียนและมีความรู้กว้างขวาง 3) ความรับผิดชอบ คือ มีความไว้วางใจ มีความอดทน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเด็ดเดี่ยว ความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความต้องการที่จะทำคุณงามความดี 4) ความร่วมงาน คือ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เข้ากับคนอื่นได้ มีความร่วมมือและความรู้สึกสนุกสนาน 5) สถานภาพ คือ การมีเศรษฐกิจและสังคมดี และเป็นที่รักใคร่ชอบพองบุคคลทั่วไป และ 6) ความรู้จักสถานการณ์ดี อาทิเช่น มีความรู้ถึงความต้องการและความสนใจของผู้ร่วมงาน และวิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน นั่นคือ ผู้ที่จะเป็นผู้นำจะต้องเป็นทั้งผู้ที่คิดริเริ่ม ผู้ปรับปรุง ผู้ประสานงาน ผู้เปลี่ยนแปลง ผู้ช่วยเหลือ เป็นนักสังคม และเป็นผู้ที่ตระหนักในความสำคัญของคนอื่นด้วย ส่วนพนัส หันนาคินทร์ (2524: 45-48) กล่าวว่า บุคคลที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้ นั้น ควรประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) คุณลักษณะส่วนตัว ได้แก่ มีสุขภาพดี มี

ความเฉลียวฉลาด มีอารมณ์มั่นคง มีความเป็นผู้ใหญ่ มีความประพฤติดี มีคุณธรรมสูง มีความสามารถในการแสดงออกซึ่งความคิด ไม่เห็นแก่ตัว มีความรู้จักเกรงใจผู้อื่น และมีไหวพริบดี **2** คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ มีความรู้ด้านวิชาการทั่วไปดี มีความรู้ด้านวิชาชีพดี มีประสบการณ์ และระดับความรู้สูงพอและมีการฝึกอบรมในระหว่างประจำทำงาน

สมาน รังสิโยภักดิ์ และสุธี สิทธิสมบูรณ์ (2525 : 61-62) ได้สรุปลักษณะของผู้นำที่ดีในสังคมไทยคือ มีความเชื่อมั่นและเคารพในความคิดเห็นของตนเองและของผู้อื่น รอบรู้และมีความสามารถในงานที่ตนรับผิดชอบมีความคิดริเริ่ม และสนับสนุนให้ผู้อื่นได้บังคับบัญชาที่มีความคิดริเริ่มด้วย เสียสละ กระตือรือร้น ซื่อสัตย์สุจริต กล้าที่จะตัดสินใจ และสร้างสามัคคีธรรมกับผู้ร่วมงาน มีคุณพินิจมั่นคงและรอบคอบ มีความจงรักภักดีต่องาน กล้ารับผิดชอบ และเคยมีประสบการณ์ในการปกครองบังคับบัญชาแบบต่าง ๆ มาแล้ว มีบุคลิกภาพเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว มีเหตุมีผล ยอมรับความจริง ความตื่นตัว ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และมีความยุติธรรม

ไพบุลย์ ทองใย (2530 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ตามความคาดหวังของผู้บริหาร ครูอาจารย์และศึกษานิเทศก์ในเขตการศึกษา 6” พบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และศึกษานิเทศก์มีความคาดหวังเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการในลักษณะด้านเฉพาะตัวโดยส่วนรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย และเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยแล้ว มีจำนวน 3 ข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ **1**) ซื่อสัตย์ สุจริตและยุติธรรมในการปฏิบัติงาน **2**) ใช้วาจาสุภาพเหมาะสมกับบุคคลทุกระดับ และ **3**) มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในหน้าที่การงานสูง ส่วนความคาดหวังที่ไม่แน่ใจมีข้อเดียวคือ วิทยุสูงเมื่อเทียบกับอาจารย์ในฝ่าย ส่วนความคาดหวังที่อยู่ในระดับไม่แน่ใจมีข้อเดียวคือ วุฒิปริญญาโททางการศึกษาขึ้นไป การเปรียบเทียบความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ประสงค์แต่ละลักษณะคือ ลักษณะด้านวิชาชีพ ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ มีความคาดหวังแตกต่างกันกับครูอาจารย์ส่วนผู้บริหารกับศึกษานิเทศก์มีความคาดหวังไม่แตกต่างกัน

ส่วนศิริวัฒน์ อัจจงค์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าหมวดวิชากิจกรรมในด้านส่วนตัว คือ มีมนุษยสัมพันธ์ดี ซื่อสัตย์สุจริต และเสียสละ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในด้านวิชาชีพ พบว่า ต้องมีความสามารถติดต่อประสานงานกับเพื่อนร่วมงาน มีความรู้ในเรื่องหลักสูตร กิจกรรม และสามารถให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในวิชา กิจกรรม ปฏิบัติงานได้อย่างเรียบร้อย รวดเร็ว รวดเร็ว ติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

สุนทร ชอบทำดี (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “บทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง” พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานคือกรรมการศึกษา

ประกอบอาชีพส่วนตัว ทำให้ไม่มีเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ ประสานงาน แสวงหาความช่วยเหลือ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬารัตน์ (2537: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ” และงานวิจัยของ นริวรรณ พรหมหมุ (2537: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนในโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน จังหวัดขอนแก่น”

ฉันทพงศ์ ไผ่ทรรัตน์ (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ตามความคาดหวังของผู้บริหารและอาจารย์ในภาคใต้” พบว่า ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการด้านคุณลักษณะส่วนตัวและด้านวิชาชีพครูในระดับมาก การเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้บริหารและอาจารย์ พบว่า คุณลักษณะส่วนตัวมีความแตกต่างกัน ส่วนคุณลักษณะด้านวิชาชีพไม่แตกต่างกัน

ดรุณี ศรีมงคล (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่และหัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกในประเทศไทย” พบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่มีความสำคัญอย่างยิ่งใน 5 อันดับแรก คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรมให้เสมอภาคกับทุกคน มีอารมณ์เยือกเย็น สุขุม มั่นคง และควบคุมตนเองได้ มีความเพียรและความอดทน วางตัวได้เหมาะสม คุณลักษณะด้านความสามารถในการปฏิบัติงานมีเพียงข้อเดียวที่จัดอยู่ในระดับความจำเป็นอย่างยิ่งคือ การเป็นผู้ประสานงานที่ดี

จิรารัตน์ วัชวงษ์ (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครตามความคาดหวังของผู้บริหาร” พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความคาดหวังเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการมากที่สุด คือ ด้านความประพฤติ โดยเฉพาะเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ส่วนคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ ความรู้ทางวิชาการ และความสามารถในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารโรงเรียนมีความคาดหวังในระดับมาก และคุณลักษณะที่ผู้บริหารโรงเรียนคาดหวังในระดับปานกลางคือ ด้านประสบการณ์ในการทำงาน

คุณลักษณะของผู้บริหาร

พนัส หันนาคินทร์ (2524: 45-48) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่ดีของผู้บริหารไว้ 2 ประการ คือ คุณสมบัติส่วนตัวและคุณสมบัติทางวิชาชีพ ดังนี้

1. คุณสมบัติส่วนตัว บุคคลที่จะเป็นผู้บริหารควรประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1.1 มีสุขภาพดี งานผู้บริหารเป็นงานหนัก จะต้องอาศัยความอดทนทั้งกายและใจ อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นคุณสมบัติประการแรกที่จะต้องคำนึงถึง ก็คือ สุขภาพ ถึงแม้ว่าจะเก่งสักเพียงไร ถ้าสุขภาพไม่ดี ความเก่งนั้นหาเป็นประโยชน์อันใดไม่

1.2 ความเฉลียวฉลาด หากผู้บริหารขาดความเฉลียวฉลาด การตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ก็คงทำด้วยความลำบาก แต่ถ้าขาดหลักการ หรือหลักวิชา ความฉลาดนั้นก็อาจจะไม่เป็นประโยชน์นัก มีการวิจัยหลายครั้งที่แสดงว่าคนอาจฉลาดขึ้นได้ด้วยการมีประสบการณ์มากขึ้น

1.3 มีอารมณ์มั่นคง มีความเป็นผู้ใหญ่ งานผู้บริหารมีอารมณ์ไม่มั่นคงก็จะต้องบริหารงานด้วยอารมณ์มากกว่าด้วยหลักการและเหตุผล ผลก็คือความไม่ราบรื่นในการบริหารงาน ส่วนความเป็นผู้ใหญ่ นั้น อาจดูได้จากการรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ในฐานะผู้บริหารจะต้องรับทั้งผิดและชอบ คนที่สามารถคุมคนอื่นให้ทำได้มาก ๆ ควรแก่การสรรเสริญในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาที่ดี

1.4 มีความประพฤติดี มีคุณธรรมสูง ผู้บริหารเป็นผู้นำไม่เฉพาะแต่ในโรงเรียน แต่ยังเป็นผู้นำในชุมชนอีกด้วย จึงต้องเป็นผู้นำที่มีความประพฤติดีสมกับเป็นผู้ที่จะดำเนินการให้การศึกษาแก่บุคคลในชุมชนนั้น ๆ

1.5 ความสามารถในการแสดงออกซึ่งความคิด กล่าวคือ ผู้บริหารจะต้องพูดให้คนอื่นเข้าใจความคิดของตนเองได้โดยไม่คลาดเคลื่อนจากที่ตั้งใจไว้ อย่างไรก็ตามผู้บริหารที่หย่อนในคุณลักษณะเรื่องศิลปะในการพูดย่อมจะได้รับความเลื่อมใสจากสังคมน้อยกว่าที่ควร

1.6 คุณลักษณะอื่น ๆ เช่น ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่รู้จักเกรงใจผู้อื่น ความมีไหวพริบ ฯลฯ เหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่จะทำให้ผู้บริหารเป็นบุคคลที่น่านับถือและน่าเลื่อมใสยิ่งขึ้น

2. คุณสมบัติทางวิชาชีพของผู้บริหารเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหาร ดังนี้คือ

2.1 ความรู้ทางวิชาการ ได้แก่

2.1.1 ความรู้ทางด้านวิชาการทั่วไป ผู้บริหารจะต้องรู้หลักเบื้องต้นของวิชาเหล่านั้นเพื่อว่าการตรวจตรา และการควบคุมตลอดจนการให้คำแนะนำแก่ครู จะได้กระทำโดยไม่ผิดพลาด

2.1.2 ความรู้ทางด้านวิชาชีพ ได้แก่ความรู้ที่จำเป็นแก่การบริหารงานในโรงเรียน และหลักแห่งการจัดและให้การศึกษา เช่น วิชาปรัชญาการศึกษา หลักการศึกษาระดับประถมหรือมัธยม วิชาว่าด้วยการวัดผลการศึกษา จิตวิทยา หลักการบริหารโรงเรียน การแนะแนว การจัดหลักสูตร และหลักวิธีวิจัยการศึกษา เป็นต้น

22 ประสบการณ์และระดับความรู้ หมายถึงระดับปริญญาที่ผู้บริหารได้รับ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงความสามารถทางสติปัญญา และความรู้ที่จะนำมาประกอบการทำงานได้พอควร ในด้านประสบการณ์นั้นก็มีความสำคัญมากในการเป็นผู้บริหาร การได้ผ่านงานมาย่อมจะมีความรอบรู้มากกว่าคนที่ไม่เคยผ่านงานนั้น ๆ มาก่อน งานประจำ งานปกครองก็ดีต้องการเวลาสำหรับที่จะทำความเข้าใจทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้ได้มาจากประสบการณ์ไม่น้อย ประสบการณ์ช่วยให้เข้าใจปัญหาและสถานการณ์ตามความเป็นจริงดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์อย่างเดียวย่อมไม่พอ ผู้ที่เคยเห็นเขาทำงานโดยไม่ทราบ หลักการสิ่งที่จะได้จากประสบการณ์ก็คือการทำตามตัวอย่าง แต่บุคคลที่มีทั้งหลักการ หลักวิชา และประสบการณ์ ย่อมจะเป็นเครื่องประกันได้ว่างานของเขาจะก้าวหน้าไปในทางที่ดี

3. การฝึกอบรมในระหว่างประจำทำงาน เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าวิชาการและเทคนิคในการทำงานย่อมเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าอยู่เสมออย่างไม่หยุดยั้ง จึงเป็นความจำเป็นสำหรับผู้บริหารที่จะต้องคอยติดตามความเคลื่อนไหวทางด้านการศึกษาอยู่โดยไม่หยุดยั้ง มีกิจกรรมหลายอย่างที่ครูใหญ่อาจจะกระทำเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ เช่น การอ่านหนังสือนิตยสารเกี่ยวกับวิชาการและวิชาชีพ การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างผู้บริหารด้วยกัน การประชุมทางวิชาการ การฟังปาฐกถา การไปดูโรงเรียนอื่น แต่ละโรงเรียนอาจมีจุดเด่นคนละอย่างพอที่จะนำมาใช้ได้

นอกจากนั้นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานหรือการเป็นผู้นำ ควรจะมี 7 ประการตามความคิดเห็นของเอกซัย กิสุพันซ์ (2538: 20-21) ซึ่งย่อว่า 7C ดังนี้ (7C'S Characteristics of Managers)

1. Conceptual ความสามารถในการมองเห็นได้อย่างครอบคลุมเป็นคุณลักษณะด้านความคิดรวบยอดเกี่ยวกับงานในความรับผิดชอบ

2. Creative ความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ ไม่ติดอยู่ในความเคยชินหรือวิธีทำงานแบบเก่า ๆ

3. Communicative ความสามารถในการสื่อสารหรือติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นอย่างได้ผล

4. Courage ความกล้าในการทำงานรวมถึงการตัดสินใจ การนำเสนอความคิดหรือวิธีการต่าง ๆ

5. Curiosity ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมออันจะมีผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้บริหาร

6. Consistency ความคงเส้นคงวาในการทำงาน ไม่เปลี่ยนแปลงไปเปลี่ยนมาอย่างขาดเหตุผลที่เหมาะสม

7. Commitment ข้อตกลงผูกมัดที่ผู้บริหารจะต้องยึดถือปฏิบัติตามที่ได้กำหนดไว้หรือให้สัญญาไว้

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2522 : 216-217) ได้กำหนดคุณลักษณะผู้บริหารที่จะทำให้ปฏิบัติงานได้ประสบผลสำเร็จไว้ 2 ประการ คือ คุณสมบัติเบื้องต้นและคุณสมบัติในการปฏิบัติงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ คุณสมบัติเบื้องต้นของนักบริหาร 1) มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ 2) สามารถในการวิเคราะห์ 3) สามารถในการพิจารณาเหตุการณ์ 4) มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้รอบรู้ 5) จิตใจมั่นคงไม่เอาแต่อารมณ์ 6) มีบุคลิกลักษณะและความประพฤติส่วนตัวดี และ 7) มีคุณสมบัติของผู้นำ ส่วนคุณสมบัติในการปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) ริเริ่มและมีความคิดใหม่ ๆ อยู่เสมอ 2) ใจกว้าง 3) รู้จังหวะเวลา 4) รู้ว่าจะไร้รับคว้นไม่รับคว้น 5) รับฟังและรู้จักเลือกความเห็นที่ดี 6) หนักเอาเบาผู้ 7) หนักแน่นอดทนไม่ท้อถอย 8) สามารถในการสร้างสรรค์ 9) สามารถในการปรับปรุงงาน และ 10) รู้จักพิจารณาฟันฝ่าอุปสรรค

ส่วน เกลิม รัชชนะกุล (2524: 120-121) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารและอาจารย์ ในเขตการศึกษา 11 พบว่า ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และอาจารย์ที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด สรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา มาจำนวนทั้งสิ้น 33 ข้อ ด้วยกัน และที่ผู้บริหารให้ความสำคัญอยู่ใน 10 อันดับแรกคือ ควรเป็นผู้ที่ตัดสินใจได้รวดเร็วถูกต้อง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีไหวพริบ ควรเป็นผู้มีความรู้ดี ควรเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ผู้ได้บังคับบัญชาได้ ควรเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ควรเป็นผู้ที่มีความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ควรเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ทั้งร่างกายและจิตใจ ควรเป็นผู้ที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2. อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา มาจำนวนทั้งสิ้น 54 ข้อด้วยกัน และที่อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาให้ความสำคัญอยู่ใน 10 อันดับแรก คือควรเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมแก่ผู้ได้บังคับบัญชา ควรเป็นผู้ที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ควรเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ควรเป็นผู้ที่มีน้ำใจ มีความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ควรเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี วางตัวเหมาะสม ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ผู้ร่วมงานได้ ควรเป็นผู้ที่มีความเข้าใจ เห็นใจ ห่วงใย ให้กำลังใจ ให้ความอบอุ่นแก่ผู้ได้บังคับบัญชา ควรเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องการเงินของโรงเรียน ควรเป็นผู้ที่มีความมั่นคงหนักแน่นไม่หุน

เบาเชื่อคนง่าย ควรเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีลักษณะความเป็นผู้นำ ควรเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง เด็ดขาด กล้าตัดสินใจ

ศรียา สุขพานิช (2524 : 121) ได้ให้ความเห็นว่า ในการที่จะเป็นผู้บริหารที่ดีได้นั้น ผู้บริหารยังมีความจำเป็นต้องรู้ว่าลักษณะของผู้นำที่ดีมีอะไรบ้าง ในหม่บันทึกวิชาการทางการศึกษาให้ ความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้นำที่ดีควรมีคุณสมบัติที่ดี 4 ประการ คือ (1) ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการคิดริเริ่ม (2) ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการวางแผนได้อย่างมีระเบียบ (3) ต้องเป็นผู้ที่รู้จักวิธีการดำเนินงาน และ (4) ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถกำหนดนโยบายได้อย่างชัดเจน และสามารถที่จะปฏิบัติตามได้โดยสะดวก ส่วน ภิญโญ สาธร (2516 : 151-152) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำของไทย ไว้ว่า ในการบริหารงานต่าง ๆ ในสังคมไทยนั้น ผู้นำที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้คือ (1) ใจกว้าง ใจดี ไม่ตระหนี่ต่อการเลี้ยงดู และให้รางวัล (2) มีพรหมวิหารสี่ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา (3) หนักแน่น ไม่หุเบา รับฟังจากทุกท่าน (4) มีความยุติธรรม และให้ความเสมอภาคแก่ทุกคน (5) ซื่อสัตย์และสุจริต (6) ตรงต่อเวลา (7) ขยันและอุทิศเวลาให้แก่ งาน (8) กล้ารับผิดชอบ (9) ความจริงใจในการพูดและการกระทำทุกชนิด (10) อ่อนหวาน นอบน้อม สุภาพ (11) เอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของผู้น้อย (12) รู้จักเลือกใช้คน (13) อดทนด้วยความเยือกเย็นต่อ คำพูดที่ขัดแย้ง หรือไม่เป็นมิตรทุกชนิด (14) ติดตามคำสั่งที่ได้สั่งการไปแล้วเสมอ และ (15) ฉลาด ที่จะกระตุ้นเตือนเมื่อผู้น้อยล่าช้า ประถม-แสงสว่าง (2527 : 59-60) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะของนักบริหารการศึกษาที่คนไทยพึงประสงค์ พบว่า ลักษณะของนักบริหารการศึกษาที่คนไทยพึงประสงค์ มีดังนี้คือ (1) กล้ารับผิดชอบ เมื่อทราบว่ามีสิ่งใดที่สั่งหรือกระทำไปไม่ถูกต้อง (2) มีความสามารถ และกล้าแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุมหรือผู้อื่น (3) โอบอ้อมอารี รู้จักเสียสละ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น (4) มีความคิดลึกซึ้งและกว้างขวาง มองการณ์ไกล (5) มีความเชื่อมั่นในตนเอง (6) มีปฏิภาณไหวพริบ ความจำ และสติปัญญาดี (7) กระตือรือร้นในการทำงาน (8) ไม่รับสินบนหรืออาศัยอำนาจหน้าที่หาผลประโยชน์ส่วนตัว และ (9) ไม่หุเบา เชื่อหรือกระทำตามคำยุแหย่โดยไม่ได้สืบหาข้อเท็จจริง นิวัตต์ น้อยมณี (2527 : 113-168) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ ในทัศนคติของข้าราชการ พบว่า ข้าราชการทุกกลุ่มต้องการให้ศึกษานิเทศก์จังหวัด มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านคุณลักษณะส่วนตัว ได้แก่ สุขภาพ สติปัญญา บุคลิกภาพ ความประพฤติ คุณธรรม อารมณ์ และการแสดงออกซึ่งความคิด และในด้านคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ ความรู้ความสามารถทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพ ประสบการณ์และระดับความรู้ และการฝึกอบรมระหว่างประจำทำงาน ทวีศักดิ์ จันทรสาร (2528 : 28) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรู้ที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ ความรู้เกี่ยวกับนโยบายและการจัดระบบองค์กรการบริหาร ส่วน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรู้ที่สำคัญ คือ มีความรู้ และวุฒิอย่างต่ำระดับปริญญาโททางการศึกษา ทางด้านทักษะที่สำคัญ คือ มีความสามารถในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารงานได้อย่างถูกต้อง มีหลักการและคุณภาพ และทางด้านลักษณะนิสัยที่สำคัญอย่างยิ่งคือ มีความยุติธรรม มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความจริงใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน เป็นผู้ตรงต่อเวลา มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยมีความขยันและอุทิศเวลาให้กับงาน

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารหรือผู้นำที่พึงประสงค์จะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ ดังที่ อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร (2524: 9-10) กล่าวไว้ คือ

1. ภูมิฐาน หมายถึง ความสง่าผ่าเผย ความสะอาดหมดจด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเหมาะสมพอดีของรูปร่างเครื่องแต่งกาย ท่วงทีกริยา ท่าทาง และวาจา ความเป็นผู้ภูมิฐานแสดงถึงบุคลิกลักษณะแห่งการเป็นหัวหน้าหรือผู้นำ ทำให้คนทั้งหลายมีความพึงพอใจ ยำเกรง และมีความเชื่อถือศรัทธา

2. ภูมิวุฒิ หมายถึง ความเป็นผู้มีความรู้ในการปฏิบัติงาน กล่าวคือจะต้องมีความรู้เฉพาะวิชาในภาระหน้าที่โดยตรง และจะต้องมีความรู้ในวิชาการแขนงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ นอกจากนั้นจะต้องมีความรู้ทั่วไปอย่างดี วิชาความรู้ดังกล่าวมีส่วนสัมพันธ์และเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน เป็นเครื่องมืออันจำเป็นสำหรับใช้แก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน ฉะนั้น ผู้นำจะต้องพยายามเรียนรู้ให้มาก ทั้งจากตำราและการเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์และผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบเหตุการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

3. ภูมิธรรม ผู้นำหรือผู้บังคับบัญชา แม้จะมีภูมิฐานและภูมิวุฒิที่ดีเลิศเพียงใด ถ้าความประพฤติไม่ดี ไม่มีวินัย จิตใจต่ำ ไร้ศีลธรรม จรรยา และวัฒนธรรมแล้ว ความรู้หรือวิชาการที่มีก็หาประโยชน์อันใดมิได้ ผู้นำซึ่งขาดภูมิธรรมจะมีความร้ายแรงเสียยิ่งกว่าผู้นำที่ขาดความรู้ เพราะผู้นำที่มีภูมิธรรมต่ำมักใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์ตนและพวกพ้องของตนมากกว่าส่วนรวม

4. ความชัดเจนในศิลปะ ผู้บริหารหรือผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีความสามารถที่จะประยุกต์หรือผสมผสานภูมิทั้งสามเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานให้บรรลุถึงเป้าหมายโดยมีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้คุณสมบัติทั้งสามข้อของผู้นำเข้าด้วยกันก็คือ ศิลปะแห่งการเป็นผู้นำนั่นเอง ผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพย่อมจะต้องเป็นผู้ที่ชัดเจนทั้งการพูด การเขียนและการกระทำ ถ้าขาดความชัดเจนในเรื่องดังกล่าวแล้ว ผู้นำก็ไม่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ร่วมงานได้ ฉะนั้น ความชัดเจนในศิลปะแห่งการวางตนให้เหมาะสม การใช้ความรู้อย่างมีหลักการ และการมีคุณธรรมในการปฏิบัติงานย่อมเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอย่างหนึ่ง

คุณลักษณะของผู้นิเทศ

คุณลักษณะของผู้นิเทศที่ดี ซึ่งสังัด อุทรานันท์ ได้สรุปและรวบรวมผลงานวิจัย พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านลักษณะส่วนตัว ผู้ที่จะทำหน้าที่นิเทศควรจะเป็นคนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความมั่นใจในตนเอง มีความอดทนกระฉับกระเฉง ว่องไว เป็นคนที่เปิดเผย ไม่เย่อหยิ่งและมีมนุษยสัมพันธ์

2. ด้านความรู้ความสามารถ ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศควรเป็นผู้ที่มีความรู้ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ มีเทคนิคในการพูด มีความสามารถในการสาธิตการสอน มีความสามารถทางด้านประเมินผลและวิจัย

3. ด้านการแสดงออกทางพฤติกรรม ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศควรมีความเป็นประชาธิปไตย มีความยุติธรรม มีคุณภาพ ประพฤติดี รู้จักประมาณตน มองโลกในแง่ดี เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักยกย่องชมเชยผู้ที่ทำดี

4. ด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศจะต้องเป็นคนตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความตั้งใจจริงในการทำงาน (สังัด อุทรานันท์ 2530 : 65-66)

คุณลักษณะของนักวางแผนและควบคุม

คุณลักษณะของนักวางแผนและควบคุม จากการศึกษาถึงหน้าที่และความรับผิดชอบจะพบว่ามิชอบเขตที่กว้างขวางมาก พอสรุปได้ดังนี้คือ

1. มีความรู้ด้านบัญชี และระบบข้อมูลเพื่อการจัดการ และสามารถนำไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในขณะนั้น เพื่อช่วยและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการบริหารในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องใกล้เคียงความจริง

2. ความสามารถในการสื่อข้อมูล หรือการเสนอข้อมูลเพื่อรายงานไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง

3. ความเที่ยงธรรม ซื่อสัตย์ และมีมนุษยสัมพันธ์ ผู้วางแผนควบคุมต้องเป็นบุคคลที่มีความเที่ยงธรรม ซื่อสัตย์ เก็บความลับได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีศิลปะในการติดต่อและเจรจา เข้าใจถึงปัญหาต่าง ๆ ได้ดี และพัฒนาตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

4. ความคิดริเริ่ม ผู้วางแผนและควบคุมต้องมีหน้าที่ให้คำแนะนำ ปรีกษา และอำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลกับหน่วยงานอื่น ๆ

5. มีความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน
 6. ความรอบรู้ในกิจการต่าง ๆ ทั้งหมดขององค์กรนั้น ๆ เพื่อประโยชน์ในการบริหาร และการเข้าใจถึงข้อมูลต่าง ๆ ในกิจการทั้งหมด
 7. ควรมีสุนัขภาพ พละนาามัยที่ดี รู้จักรักษาตนให้มีสุขภาพกายที่สมบูรณ์แข็งแรง และมีสุขภาพจิตที่ดี (เมธากุล เกียรติกระจาย 2541 : 27-29)
- นอกจากนี้ บริษัท **KMPG Peat Marwich** และธุรกิจระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ได้ทำการศึกษเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้อำนวยการวางแผนและควบคุมที่ประสบผลสำเร็จไว้ดังนี้ 1) เป็นผู้รอบรู้ในกิจการ 2) มีความสามารถในการแก้ปัญหา 3) มีความซื่อสัตย์ ความมั่นคง 4) มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลง และ 5) มีสายตาที่กว้างไกล

สรุป

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ได้แก่ จังหวัดนครปฐม นนทบุรี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร จำนวน 104 โรงเรียน และใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 83 โรงเรียน จากการเทียบจำนวนประชากรจากตารางสำเร็จรูป ของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ ตลอดจนคุณลักษณะเด่นของการเป็นผู้นำ การเป็นผู้บริหาร และการเป็นนักวิชาการของนักการศึกษา นักวิชาการหลายท่าน เช่นทฤษฎี คุณลักษณะผู้นำที่ดี ของสต็อกคิล แนวคิด คุณลักษณะที่ดีของผู้บริหาร ของพน์ส หันนาคินท์ ความคิดเห็นคุณลักษณะที่สำคัญที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ของเอกซัย ก็สุขพันธ์ ซึ่งผู้วิจัยได้บูรณาการคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากทฤษฎี และแนวคิดดังกล่าว เป็นตัวแปรที่จะศึกษาในครั้งนี้ คือ คุณลักษณะพื้นฐาน ที่ประกอบด้วย คุณลักษณะด้านคุณธรรม ด้านสติปัญญาความเฉลียวฉลาด ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านการเสียสละเวลาให้กับงานคุณลักษณะวิชาชีพประกอบด้วย คุณลักษณะด้านทักษะการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ทางการศึกษา ด้านความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ และด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสาร

ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงคุณลักษณะที่เหมาะสมและพึงประสงค์ ของผู้ที่ จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดไว้ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพ การส่งเสริมและการสนับสนุน ในการจัดการศึกษาของนักเรียน ให้เป็นไปอย่าง

ต่อเนื่องและยั่งยืน ส่งผลถึงการสร้างเยาวชนที่ดี ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของสังคมต่อไปในอนาคต

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

จากการพิจารณาความเป็นมา และสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในการจัดตั้ง คณะกรรมการฯ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้มองเห็นช่องทางที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ในรอบปีที่ผ่านมา โดยอาศัยการวิจัยหารูปแบบคุณลักษณะของคณะกรรมการฯ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีโรงเรียนเป็นหน่วย วิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณลักษณะเหมาะสมต่อบทบาทและหน้าที่ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบันต่อไปและ เป็นการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคคล ที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบและบรรลุจุดมุ่งหมายของ การวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ของงานวิจัยไว้ดังต่อไปนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย เป็นการศึกษาภูมิหลัง และสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นในการจัดตั้งคณะกรรมการฯ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการศึกษาจากเอกสาร วารสาร ตำรา บทความ ทฤษฎีข้อมูล รายงานการวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และติดตามผลการประชุม สัมมนา ตลอดจนศึกษาการจัดตั้งคณะกรรมการฯ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาต่าง ๆ และเสนอความ เห็นชอบโครงการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย ผู้ดำเนินการวิจัย สร้างเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง แล้วรวบรวมข้อมูลนำไปดำเนินการทดสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตลอดจนแปลผลการวิเคราะห์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการเสนอผลงานการวิจัยต่อ คณะกรรมการผู้ตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการผู้ตรวจสอบวิทยานิพนธ์เสนอแนะ จัดพิมพ์ และส่งรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย

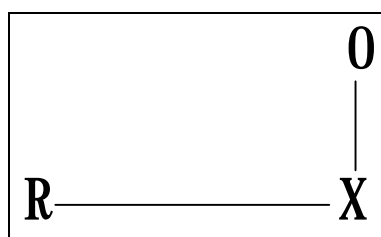
ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้การวิจัยมีประสิทธิภาพและสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึง กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วย แผนแบบของกาวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ใช้แผนแบบการวิจัย กลุ่มเดียวไม่มีการทดลอง (the one - shot, non - experimental case study) ซึ่งแสดงเป็นแผนแบบ ได้ดังนี้

เมื่อ	R	หมายถึง	ตัวอย่างที่สุ่มมาศึกษา
	X	หมายถึง	ตัวแปรที่ศึกษา
	O	หมายถึง	ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัย เพื่อศึกษาคูณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล ดังนี้คือ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 104 โรงเรียน แบ่งออกเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ และใหญ่พิเศษ 41 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 41 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็ก 22 โรงเรียน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 3

กลุ่มตัวอย่าง

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ได้จากการเทียบจำนวนประชากรจากตารางสำเร็จรูปของเครจซ์ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้โรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งหมด 83 โรงเรียน จำแนกตามสัดส่วนตามขนาดของโรงเรียนในแต่ละจังหวัด ได้ตามรายละเอียดในตารางที่ 3

การเลือกโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้น (stratified random sampling) ได้ตัวอย่างโรงเรียนตามขนาดในแต่ละจังหวัด ดังรายละเอียดตาม ตารางที่ 3

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้

ประเภทที่ 1 สุ่มจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม กลุ่มละ 1 คน รวม 4 คน ยกเว้น กลุ่มโรงเรียนที่เจาะจงให้เลือกผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ให้ข้อมูล

ประเภทที่ 2 สุ่มจากบุคคลที่ไม่ใช่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม กลุ่มละ 1 คน รวม 4 คน ในแต่ละ โรงเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา

ในการวิจัยเพื่อหารูปแบบคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรพื้นฐาน และตัวแปรที่ศึกษาที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

ตัวแปรพื้นฐาน

เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ ตำแหน่ง

No Page, Missing

Gap in Pagination Occurs in Original.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัวแปรที่ศึกษา

เป็นคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน คือ

1. คุณสมบัติพื้นฐาน ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 6 ตัว คือ

1.1 คุณธรรม หมายถึง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือและไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์

1.2 สติปัญญา หมายถึง ความเฉลียวฉลาด การใช้ความฉลาดรอบรู้ เชาวินไหวพริบ และ สติปัญญาในการปฏิบัติงาน สามารถ แก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้

1.3 บุคลิกภาพ หมายถึง ความสง่าผ่าเผย และความพอเหมาะพอดีของรูปร่าง เครื่องแต่งกาย กิริยา ท่าทาง มีบุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี ทำให้คนทั้งหลาย ฟังใจ ยำเกรง และมีความเชื่อถือศรัทธา

1.4 มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การทำงานร่วมกับบุคคลในคณะทำงาน มีความเป็นกันเอง ยืดหยุ่น เปิดเผยรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอต้นเสมอปลาย ยิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักวิจิตรใจ ร่วมงานในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ

1.5 ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง สามารถกำหนดแนวทางคิดใหม่ ๆ เพื่อปฏิบัติภารกิจ รู้จักการวางเงื่อนไข ให้เกิดความก้าวหน้าในงาน มีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ โดยนำมาใช้ปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของส่วนรวม

1.6 ความเสียสละเวลาให้กับงาน หมายถึงการไม่ละทิ้งงานไม่ปล่อยให้งานค้างคั่งพยายามทำงานให้เสร็จลุล่วงตามกำหนดเวลา ยอมทุ่มเทเวลาให้กับการแก้ไขปัญหา แม้มีใช้เวลาปฏิบัติงาน

2. คุณสมบัติด้านวิชาชีพ ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 4 ตัว คือ

2.1 ทักษะการปฏิบัติงาน หมายถึง การตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการ การวางแผนปฏิบัติงาน การเลือกวิธีทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีทักษะและประสบการณ์ สามารถคาดการณ์เหตุการณ์ได้แม่นยำหรือใกล้เคียงความเป็นจริง

2.2 ความรู้ทางการศึกษา หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร รู้วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษา และจิตวิทยาการศึกษา

2.3 ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำ การวางแผน การจัดองค์กร การตัดสินใจ รู้หลักการนิเทศ เข้าใจหน้าที่ความรับผิดชอบ และวิธีปฏิบัติงาน รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดสรรเงินงบประมาณ

2.4 ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร หมายถึง การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น การปรึกษาหารือ การแจ้งข่าวสารข้อมูล รวมถึงวิธีการถ่ายทอดข่าวสารที่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจโดยง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาประกอบการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 2 ชุด ชุดที่หนึ่งสำหรับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนชุดที่ 2 สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ แต่ละชุดจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือ ชุดนี้เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล เป็นแบบสอบถามประเภทเลือกตอบสถานภาพส่วนตัวในด้านต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ปัจจุบัน และขนาดของโรงเรียนที่ตนเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุดแรกจะสอบถามคุณลักษณะที่เป็นอยู่และที่ควรจะเป็น ส่วนชุดที่ 2 จะถามเฉพาะคุณลักษณะที่ควรจะเป็นเท่านั้น ซึ่งคำถามทั้งสองชุด ผู้วิจัยได้ประยุกต์มาจากแบบสอบถามของประสาน สีสันต์ (2538 :129-136) ลักษณะของเครื่องมือชุดนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อประเมินคุณลักษณะ 2 ด้าน คือ คุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยข้อคำถามและมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของไลเคิร์ต (Likert's rating scale) (Likert, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2535: 114-115) ตั้งแต่ น้อยที่สุดถึงมากที่สุด โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบได้เพียงระดับเดียว เพื่อประเมินคุณลักษณะตั้งแต่ระดับ 1 จนถึง 5 จำนวน 34 ข้อ ดังนี้

1. คุณลักษณะพื้นฐาน จำนวน 19 ข้อ คือ
 - 1.1 คุณธรรม จำนวน 3 ข้อ ข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 3
 - 1.2 สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด จำนวน 3 ข้อ ข้อที่ 4 ถึงข้อที่ 6
 - 1.3 บุคลิกภาพ จำนวน 5 ข้อ ข้อที่ 7 ถึงข้อที่ 11
 - 1.4 มนุษยสัมพันธ์ จำนวน 4 ข้อ ข้อที่ 12 ถึงข้อที่ 15
 - 1.5 ความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 2 ข้อ ข้อที่ 16 ถึงข้อที่ 17
 - 1.6 ความเสียสละเวลาให้กับงาน จำนวน 3 ข้อ ข้อที่ 18 ถึงข้อที่ 19
2. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ จำนวน 15 ข้อ คือ
 - 2.1 ทักษะการปฏิบัติงาน จำนวน 4 ข้อ ข้อที่ 20 ถึงข้อที่ 23
 - 2.2 ความรู้ทางการศึกษา จำนวน 3 ข้อ ข้อที่ 24 ถึงข้อที่ 26
 - 2.3 ความรู้และประสบการณ์ในการบริหาร จำนวน 5 ข้อ ข้อที่ 27 ถึงข้อที่ 31
 - 2.4 ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร จำนวน 3 ข้อ ข้อที่ 32 ข้อที่ 34

การให้คะแนนจากแบบสอบถามคุณลักษณะ และการแปลความหมายของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดการให้คะแนนเพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับข้อคำถามแต่ละข้อ ดังต่อไปนี้

1	หมายถึง	มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อยมากหรือน้อยที่สุด	ให้มีค่าน้ำหนักคะแนน	1
2	หมายถึง	มีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อย	ให้มีค่าน้ำหนักคะแนน	2
3	หมายถึง	มีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง	ให้มีค่าน้ำหนักคะแนน	3
4	หมายถึง	มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก	ให้มีค่าน้ำหนักคะแนน	4
5	หมายถึง	มีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุด	ให้มีค่าน้ำหนักคะแนน	5

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พึงประสงค์ หรือที่ควรจะเป็น ทั้ง 2 ด้าน คือ คุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติในการปฏิบัติงาน

การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถามภายใต้คำปรึกษาของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ขั้นตอนที่ 2 การหาความเที่ยงตรง (validity) โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้าง แก้ไข และปรับปรุงแล้วแต่ละชุดเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) เพื่อแก้ไขด้านภาษา เนื้อหา ความครอบคลุมและโครงสร้างของแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 3 การหาความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอรับความเห็นชอบ และนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (try out) กับโรงเรียนที่มีใหม่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 5 โรงเรียน โรงเรียนละ 8 ฉบับ โดยให้คณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ เป็นผู้ตอบ รวมทั้งสิ้น 40 ฉบับ และนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนทั้ง 40 ฉบับ มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบาค (Cronbach1970: 161) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) เท่ากับ 0.9663

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ขอความอนุเคราะห์จัดทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังอธิบดีกรมสามัญศึกษา เพื่อขอเก็บข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการทำการวิจัยที่กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษาออกให้เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแยกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่ทางไปรษณีย์ในโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล และให้ส่งกลับทางไปรษณีย์มายังผู้วิจัยโดยตรง เพราะผู้วิจัยได้เขียนชื่อ ที่อยู่สำหรับการส่งคืน พร้อมกับติดแสตมป์ไว้อย่างเรียบร้อย

3.2 ในจังหวัดที่อยู่ใกล้ ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองหรือมอบหมายให้ตัวแทนช่วยเหลือและเก็บรวบรวมข้อมูลกลับคืนมา หากมีการล่าช้ากว่ากำหนด ผู้วิจัยจะติดต่อทางถาม โดยวิธีโทรศัพท์ หรือส่งแบบสอบถามไปให้ใหม่ ไปยังกลุ่มตัวอย่างนั้น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลกลับมามากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อดำเนินการจัดกระทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยในการจัดกระทำข้อมูล และเลือกโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/ PC⁺ (statistical package for the social science/personal computer plus) ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การลงรหัสและบันทึกข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาบันทึกลงในเทปคอมพิวเตอร์

2. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มในแต่ละโรงเรียน รวมเป็นข้อมูลระดับโรงเรียน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ในลักษณะของภาพรวมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 1

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ใช้ค่าร้อยละ
2. เพื่อตอบคำถามของการวิจัยข้อ 1 และข้อ 2 ใช้ค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

การพิจารณาขอบเขตค่าระดับคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการแปลความหมายของข้อมูล กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best 1981 : 182) ดังนี้

ค่าน้ำหนักเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.49	แสดงว่า	คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าน้ำหนักเฉลี่ย 1.50 ถึง 2.49	แสดงว่า	คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีอยู่ในระดับน้อย
ค่าน้ำหนักเฉลี่ย 2.50 ถึง 3.49	แสดงว่า	คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าน้ำหนักเฉลี่ย 3.50 ถึง 4.49	แสดงว่า	คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีอยู่ในระดับมาก
ค่าน้ำหนักเฉลี่ย 4.50 ถึง 5.00	แสดงว่า	คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีอยู่ในระดับมากที่สุด

3. เพื่อตอบคำถามของการวิจัยข้อ 3 และข้อ 4 ใช้วิเคราะห์หาความแตกต่างด้วยค่าที (t-test)

4. การวิเคราะห์ข้อเสนอนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมตามจุดประสงค์ข้อ 1 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุป

การวิจัยครั้งนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้แทนครู กลุ่มผู้แทนชุมชนและกลุ่มผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มละ 1 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 โดยกำหนดคุณลักษณะที่เป็นตัวแปรที่ปรึกษาไว้ 2 ลักษณะ คือ 1) คุณลักษณะพื้นฐานที่ประกอบด้วย คุณลักษณะด้านคุณธรรมด้านสติปัญญาความเฉลียวฉลาด ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านความเสียสละเวลาให้กับงาน 2) คุณลักษณะวิชาชีพ ประกอบด้วยด้านคุณลักษณะด้านทักษะการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ของการศึกษา ด้านความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ และด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสารการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ใช้แผนแบบการวิจัยกลุ่มเดียวไม่มีการทดลอง (the one-shot, non-experimental case study) ซึ่งข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะที่เหมาะสมและพึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในที่สุด ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ ประเภทละ 4 คน เท่า ๆ กัน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 83 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 664 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุดที่ 2 สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และในการวิจัยได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด จำนวน 664 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 และนำข้อมูลที่ได้รับและเป็นฉบับสมบูรณ์มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ร้อยละ (percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความแตกต่างด้วยค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

บทที่ 4

การนำเสนอ และการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 โดยผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามไปโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 83 โรงเรียน ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะได้รับแบบสอบถามจำนวน 8 ฉบับ จำแนกเป็นแบบสอบถามสำหรับบุคคลที่เป็น คณะกรรมการฯ จำนวน 4 ฉบับ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ จำนวน 4 ฉบับ รวมแบบสอบถามที่จัดส่งไปทั้งสิ้น 664 ฉบับ ได้รับการตอบกลับมาจำนวนทั้งสิ้น 83 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100 และเป็นแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์รวมทั้งสิ้น 664 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์หาข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์หาข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1)

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์หาข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1) และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 2)

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นด้านคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1) และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการ (ประเภทที่ 2)

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์หาความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่พบเห็น หรือที่เป็นอยู่ และที่ควรจะเป็น ของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1)

ขั้นตอนที่ 6 สรุปหาข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์หาข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

สถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคคล 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครู ผู้แทนชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนบุคคลประเภทที่ 2 คือ ผู้ที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยหาข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 1 จำนวน 83 โรงเรียน โดยจำแนก ตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งตามอาชีพ รายได้ และสถานภาพผู้ให้ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

สถานภาพส่วนตัว	ประเภทที่ 1		ประเภทที่ 2		ภาพรวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ						
1. ชาย	218	65.6	163	49.0	381	57.3
2. หญิง	114	34.4	169	50.9	283	42.7
รวม	332	100.0	332	100.0	664	100.0
2. อายุ (เศษของปีถ้าเกิน 6 เดือน คิดเป็น 1 ปี)						
1. ต่ำกว่า 30 ปี	0	0.0	4	1.2	4	0.6
2. 31 - 35 ปี	5	1.5	44	13.2	49	7.4
3. 36 - 40 ปี	14	4.2	27	8.1	41	6.2
4. 41 - 45 ปี	68	20.5	78	23.5	146	22.0
5. 46 - 50 ปี	85	25.6	92	22.7	177	26.7
6. 51 - 55 ปี	82	24.7	45	13.6	127	19.1
7. 56 - 60 ปี	31	9.3	24	7.2	55	8.2
8. 60 ปี ขึ้นไป	47	14.1	18	5.4	65	9.8
รวม	332	100.0	332	100.0	664	100.0

ตารางที่ 4(ต่อ)

สถานภาพส่วนตัว	ประเภทที่ 1		ประเภทที่ 2		ภาพรวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3 ระดับการศึกษา						
1. ประถมศึกษา	25	7.5	10	3.0	35	5.3
2. มัธยมศึกษา	23	6.9	23	6.9	46	6.9
3. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	24	7.2	22	6.6	46	6.9
4. ปริญญาตรี	162	48.8	229	69.0	391	58.9
5. สูงกว่าปริญญาตรี	98	29.5	48	14.5	146	22.0
รวม	332	100.0	332	100.0	664	100.0
4 อาชีพ						
1. ธุรกิจส่วนตัว	80	24.0	59	17.7	139	20.9
1.1 ค้าขาย	(71)	(21.3)	(37)	(11.14)	(108)	(16.2)
1.2 รับจ้างทั่วไป	(9)	(2.7)	(22)	(6.6)	(31)	(4.6)
2. ลูกจ้างมีเงินเดือน	11	3.3	32	9.6	43	6.5
2.1 รัฐวิสาหกิจ	(6)	(1.8)	(21)	(6.3)	(27)	(4.0)
2.2 เอกชน	(5)	(1.5)	(11)	(3.3)	(16)	(2.4)
3. รับราชการ	211	63.5	237	71.3	448	67.5
4. อื่น ๆ คือ ข้าราชการบำนาญ	30	9.0	4	1.2	34	5.1
รวม	332	100.0	332	100.0	664	100.0
5 ตำแหน่งตามอาชีพในข้อที่ 4						
1. ผู้บริหาร / หัวหน้าฝ่าย / หัวหน้างาน	197	59.3	159	47.8	356	53.6
2. เจ้าของกิจการ	76	22.8	37	11.1	113	17.0
3. เจ้าหน้าที่	39	11.7	82	24.6	121	18.0
4. ลูกจ้าง	20	6.0	54	16.2	74	11.1
รวม	332	100.0	332	100.0	664	100.0

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สถานภาพส่วนตัว	ประเภทที่ 1		ประเภทที่ 2		ภาพรวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6 รายได้ต่อเดือน						
1. ต่ำกว่า 10,000 บาท	12	3.6	23	6.9	35	5.2
2. ระหว่าง 10,000 - 20,000 บาท	63	18.9	131	39.4	194	29.2
3. ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท	161	48.4	139	41.8	300	45.1
4. ตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไป	96	28.9	39	11.7	135	20.3
รวม	332	100.0	332	100.0	664	100.0
7 สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล						
1. ผู้ทรงคุณวุฒิ	72	21.6	56	16.8	128	19.2
2. ผู้บริหารสถานศึกษา	24	7.3	65	19.5	89	13.4
3. ผู้แทนครู	59	17.7	91	27.4	150	22.5
4. ผู้แทนชุมชน	77	23.1	120	36.1	197	29.6
41 ผู้แทนศิษย์เก่า	(22)	(6.6)	(32)	(9.6)	(54)	(8.1)
42 ผู้แทนผู้ประกอบการ	(32)	(9.6)	(67)	(20.2)	(99)	(14.9)
43 ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น	(16)	(4.8)	(10)	(3.0)	(26)	(3.9)
44 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	(7)	(2.1)	(2)	(0.6)	(9)	(1.3)
รวม	332	100.0	332	100.0	664	100.0

จากตารางที่ 4 บุคคลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือประเภทที่ 1 จากข้อมูลพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชายประมาณสองเท่าของจำนวนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเพศหญิง คือเพศชายจำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 65.6 และเพศหญิงจำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4

ด้านอายุ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในระหว่าง 41 - 55 ปี คือช่วงอายุ 41 - 45 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 ช่วงอายุ 51 - 55 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 24.7 และช่วงอายุที่มากที่สุดคือช่วงอายุ 46 - 50 ปี มีจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6

ระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีคือมีจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 โดยมีอาชีพส่วนใหญ่คือรับราชการ มีจำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 63.5 และรองลงมาคือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 ทั้งนี้หากพิจารณาตำแหน่งตาม

อาชีพจะพบว่า ส่วนใหญ่ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มบุคคลประเภทนี้ เป็นผู้บริหาร หรือหัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้างาน เกินกึ่งหนึ่งจำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 59.3 หากพิจารณารายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท เป็นจำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 48.4 และหากพิจารณาข้อมูลด้านสถานภาพพบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหาร มีจำนวนถึง 124 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3

บุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือบุคคลประเภทที่ 2 จาก ข้อมูลพบว่า ผู้ให้ข้อมูล มีจำนวนใกล้เคียงกันทั้งเพศชายและเพศหญิง กล่าวคือ เป็นเพศชาย 163 คน คิดเป็นร้อยละ 49.0 และเพศหญิง มีจำนวนมากกว่า คือ 169 คน คิดเป็นร้อยละ 50.9

ด้านอายุ พบว่าส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 41 - 50 ปี โดยมีช่วงอายุ 41 - 45 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 และช่วงอายุที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ช่วงอายุ 46 - 50 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 27.7 สำหรับระดับการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเกินกึ่งหนึ่งของผู้ให้ข้อมูลคือ จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 69.0

ในด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่รับราชการ คือ มีจำนวนถึง 237 คน คิดเป็นร้อยละ 71.3 และพิจารณาตำแหน่งตามอาชีพก็พบว่า ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารหรือหัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้างานถึง 159 คน คิดเป็นร้อยละ 47.9 รองลงมาคือ เจ้าของกิจการมีจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 โดยมีรายได้ต่อเดือนใกล้เคียงอยู่สองช่วงคือ อยู่ในช่วง 10,000 - 20,000 บาท มีจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 39.4 และช่วง 20,001 - 30,000 บาท มีจำนวนมากที่สุดคือ 139 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8 ส่วนสถานภาพผู้ให้ข้อมูล จำนวนมากที่สุดคือ ผู้แทนชุมชนมีจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 36.1 รองลงมาคือผู้แทนครู จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 27.4

หากพิจารณาในภาพรวมของทั้ง 2 ประเภทของผู้ให้ข้อมูล พบว่า เป็นเพศชายจำนวนมากกว่าเพศหญิง กล่าวคือ มีเพศชาย 381 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 ที่เหลือเป็นเพศหญิง โดยส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 41 - 55 ปี คือ ช่วงอายุ ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ช่วงอายุ 46 - 50 ปี มีจำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมาคือช่วงอายุ 41 - 45 ปี และช่วงอายุ 51 - 55 ปี มีจำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 และจำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 19.1 ตามลำดับ และมีระดับการศึกษาขั้นปริญญาตรีถึงร้อยละ 58.9 โดยมีอาชีพรับราชการถึงร้อยละ 67.5 และมีตำแหน่งเป็นผู้บริหารหรือหัวหน้าฝ่าย หรือหัวหน้างาน จำนวน 356 คน คิดเป็นร้อยละ 53.6 รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ถึง 121 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 โดยมีรายได้ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท มีจำนวนสูงสุดถึงร้อยละ 45.1 และหากพิจารณาผู้ให้ข้อมูลที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ผู้แทนชุมชน ถึง 197 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6 รองลงมาคือผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งหมายถึงผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา เป็นจำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 28.4 และผู้แทนครู และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 150 คน และ 128 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 และร้อยละ 19.4 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลด้านสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลทั้งสองประเภท และภาพรวม มีข้อสังเกตดังนี้

1. ด้านเพศ พบว่า บุคคลผู้ให้ข้อมูลประเภทที่ 1 มีจำนวนเพศชายมากกว่าเพศหญิง ประมาณ 2 เท่า ส่วนประเภทที่ 2 ของผู้ให้ข้อมูล จะมีจำนวนเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน และหากพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า มีจำนวนผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

2. ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่ของผู้ให้ข้อมูลทั้งสองประเภทจะมีอายุระหว่าง 41 - 55 ปี โดยมีช่วงอายุ 46 - 50 ปี เป็นช่วงอายุที่มีจำนวนมากที่สุด สอดคล้องกันทั้งสองประเภทและภาพรวม

3. ด้านการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ของผู้ให้ข้อมูลทั้งสองประเภทและภาพรวม เกินกึ่งหนึ่งมีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาคือ ระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรี และอนุปริญญาหรือเทียบเท่าตามลำดับ

4. ด้านอาชีพ พบว่า เกินกึ่งหนึ่งของผู้ให้ข้อมูลทั้งสองประเภทและภาพรวม มีอาชีพรับราชการ และอาชีพรองลงมาคือ ธุรกิจส่วนตัว ซึ่งอาจเป็นการค้าขายหรือรับจ้างทั่วไป นอกนั้นเป็นลูกจ้างรับเงินเดือนทั้งรัฐวิสาหกิจหรือเอกชน และข้าราชการบำนาญอีกจำนวนเล็กน้อย

5. ด้านตำแหน่งตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่บุคคลทั้งสองประเภทและภาพรวมของผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารหรือหัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้างาน รองลงมาคือ เจ้าของกิจการ เจ้าหน้าที่และลูกจ้างตามลำดับ

6. ด้านรายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองประเภทและภาพรวมมีจำนวนมากที่สุดใกล้เคียงกันที่มีเงินรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท ประมาณร้อยละ 40 ทั้งสองประเภทและภาพรวม และถ้าหากพิจารณาเฉพาะกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลประเภทที่ 2 พบว่า ช่วงระหว่าง 10,000 - 20,000 บาทและช่วงระหว่าง 20,001 - 30,000 บาทมีจำนวนใกล้เคียงกัน และในทางตรงข้ามรายได้ที่ต่ำกว่า 10,000 บาทจะมีจำนวนน้อยที่สุดของทั้งสองประเภทและภาพรวม สอดคล้องกัน

7. ด้านสถานภาพผู้ให้ข้อมูล พบว่า หากพิจารณากลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเภทที่ 1 พบว่า จำนวนสูงสุดเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งทั้งนี้ย่อมมีตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารรวมอยู่ด้วย นอกนั้นมีจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนผู้ให้ข้อมูลประเภทที่ 2 พบว่า จำนวนมากที่สุดต่างจากประเภทที่ 1 คือ เป็นผู้แทนชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนองค์กรท้องถิ่นและผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกนั้นมีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน และทำนองเดียวกันหากพิจารณาภาพรวม จะพบว่า สถานภาพของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มจะมีจำนวนใกล้เคียงกัน แต่ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ผู้แทนชุมชน และรองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามลำดับ

**ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์หาข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่
ของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1)**

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการฯ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ จำนวน **83** โรงเรียน โดยวิเคราะห์จำแนกตามคุณลักษณะ ออกเป็น **2** ด้านใหญ่ ๆ คือ **1)** คุณลักษณะพื้นฐาน ได้แก่ ด้านคุณธรรม ด้านสติปัญญา ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านความเสียสละเวลา และ **2)** คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ทางการศึกษา ด้านความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ และด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งเป็นตัวแปรต้น โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และจัดลำดับที่จำแนกตามคุณลักษณะพื้นฐาน คุณลักษณะด้านวิชาชีพ และภาพรวม

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ

คุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่	\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
คุณลักษณะพื้นฐาน	3.77	.40	มาก	1
1. ด้านคุณธรรม	4.19	.46	มาก	1
2. ด้านสติปัญญา	3.89	.55	มาก	3
3. ด้านบุคลิกภาพ	3.93	.47	มาก	2
4. ด้านมนุษยสัมพันธ์	3.88	.53	มาก	4
5. ด้านความคิดสร้างสรรค์	3.34	.59	ปานกลาง	6
6. ด้านการเสียสละเวลา	3.42	.77	ปานกลาง	5
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ	3.30	.55	ปานกลาง	2
1. ด้านทักษะการปฏิบัติงาน	3.30	.67	ปานกลาง	3
2. ด้านความรู้ทางการศึกษา	3.12	.61	ปานกลาง	4
3. ด้านความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ	3.32	.58	ปานกลาง	2
4. ด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสาร	3.45	.55	ปานกลาง	1
ภาพรวมคุณลักษณะ	3.53	.45	มาก	-

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคณะกรรมการฯ สรุปได้ดังนี้คือ ระดับคุณลักษณะที่พบเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา คุณลักษณะพื้นฐานอยู่ในระดับมาก ส่วนคุณลักษณะด้านวิชาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง และหากพิจารณาคุณลักษณะพื้นฐานรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านสติปัญญา และด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 419, 393, 389 และ 383 ตามลำดับ ส่วนด้านความเสียสละเวลา และด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 342 และ 334 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาด้านคุณลักษณะด้านวิชาชีพ รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับดังนี้คือ ด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ด้านความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน และด้านความรู้ทางการศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ย 345, 332, 330 และ 312 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 5 แล้วจะพบว่า คุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการฯ ตามความเห็นของคณะกรรมการฯ พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และหากพิจารณารายด้านจะพบว่า ค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับมากมีเพียง 4 ด้านเท่านั้น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับดังนี้คือ อันดับแรกคือ ด้านคุณธรรม อันดับสองคือ ด้านบุคลิกภาพ รองลงมาคือด้านสติปัญญา และด้านสุดท้ายคือด้านมนุษยสัมพันธ์ ส่วนด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านความเสียสละเวลา ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่ต่ำสุดในคุณลักษณะพื้นฐานสองด้านดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสาร รองลงมาคือด้านทักษะการปฏิบัติงาน ด้านความรู้และประสบการณ์ในการจัดการและระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความรู้ทางการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับรายด้านอื่น ๆ ทั้งในด้านเดียวกันและในภาพรวม

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์หาข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1) ไม่ใช่คณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 2)

ในการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล จำแนกตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ รวมทั้งการวิเคราะห์นำเสนอในภาพรวม โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับ โดยภาพรวมของคุณลักษณะทั้งหมด และจำแนกตามคุณลักษณะพื้นฐาน และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ดังปรากฏในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของคุณลักษณะที่ควรจะเป็นตาม
ความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1) และบุคคลที่ไม่ใช่ คณะกรรมการฯ
(ประเภทที่ 2)

ความคิดเห็น คุณลักษณะที่ควรจะเป็น	ประเภทที่ 1			ประเภทที่ 2			ภาพรวม		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
คุณลักษณะพื้นฐาน	461	.25	มากที่สุด	433	.35	มาก	447	.33	มาก
1. ด้านคุณธรรม	481	.36	มากที่สุด	466	.49	มากที่สุด	473	.44	มากที่สุด
2. ด้านสติปัญญา	467	.40	มากที่สุด	426	.52	มาก	446	.51	มาก
3. ด้านบุคลิกภาพ	470	.31	มากที่สุด	443	.36	มาก	457	.36	มากที่สุด
4. ด้านมนุษยสัมพันธ์	455	.41	มากที่สุด	432	.42	มาก	444	.43	มาก
5. ด้านความคิดสร้างสรรค์	451	.48	มากที่สุด	409	.60	มาก	430	.58	มาก
6. ด้านการเสียสละเวลา	442	.46	มาก	424	.48	มาก	433	.48	มาก
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ	441	.36	มาก	414	.44	มาก	427	.43	มาก
1. ด้านทักษะการปฏิบัติงาน	441	.42	มาก	402	.47	มาก	422	.49	มาก
2. ด้านความรู้ทางการศึกษา	431	.46	มาก	427	.58	มาก	429	.52	มาก
3. ด้านความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ	444	.36	มาก	412	.52	มาก	428	.47	มาก
4. ด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสาร	448	.49	มาก	415	.55	มาก	432	.55	มาก
ภาพรวมคุณลักษณะ	451	.29	มากที่สุด	424	.37	มาก	437	.36	มาก

จากตารางที่ 6 คุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของ บุคคลที่เป็นกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่เป็นกรรมการฯ พบว่า คุณลักษณะที่ควรจะเป็นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะพื้นฐานและคุณลักษณะด้านวิชาชีพ พบว่าอยู่ในระดับ มากทั้งสองด้าน โดยคุณลักษณะพื้นฐานเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม และด้านบุคลิกภาพ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 473 และ 457 ตามลำดับ สอดคล้องกัน ทั้งสองประเภทในรายด้านและภาพรวม แต่จะพบว่าระดับความคิดเห็นทั้งสองด้านของประเภทที่ 1 จะมีค่าสูงกว่าประเภทที่ 2 นอกนั้นอยู่ในระดับมากทั้งหมด ส่วนคุณลักษณะด้านวิชาชีพ อยู่ใน ระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่า อันดับแรกคือด้านความสามารถในการติดต่อ สื่อสาร และด้านความรู้ทางการศึกษาเป็นอันดับที่สอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 432 และ 429 ตาม ลำดับ และเมื่อพิจารณาจากความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ พบว่า คุณลักษณะที่ควร จะเป็นของคณะกรรมการฯ โดยภาพรวม และคุณลักษณะพื้นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนคุณ ลักษณะด้านวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าคุณลักษณะพื้นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน ยกเว้นด้านความเสียสละเวลา อยู่ในระดับมากเพียงด้านเดียว ส่วน คุณลักษณะด้านวิชาชีพ โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อ พิจารณาจากความคิดเห็นของบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ พบว่าคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของ กรรมการฯ โดยภาพรวม และจำแนกตามรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณา ด้าน คุณลักษณะพื้นฐาน พบว่า ด้านคุณธรรมอยู่ในระดับมากที่สุดเพียงด้านเดียว นอกนั้นอยู่ในระดับ มากทั้งหมด ส่วนด้านคุณลักษณะด้านวิชาชีพ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

และเมื่อพิจารณารายด้านจะพบว่า กลุ่มบุคคลทั้งสองประเภทให้ความคิดเห็นสอดคล้อง กันในรายด้านอันดับที่ 1 และอันดับที่ 2 คือ ด้านคุณธรรมและรองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพ นอกจากนี้ ยังพบว่าบุคคลประเภทที่ 1 เห็นว่าคุณลักษณะพื้นฐานทุกรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้น ด้านเสียสละเวลาเท่านั้นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก แต่บุคคลประเภทที่ 2 ให้ความคิดเห็นใน รายด้านเป็นระดับมากที่สุด คือ ด้านคุณธรรม เพียงด้านเดียวเท่านั้น นอกนั้นอยู่ในระดับมาก และ มีด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และหากพิจารณาในภาพรวมจะพบว่า ในอันดับสุดท้าย และรองสุดท้ายคือ ด้านเสียสละเวลา และด้านความคิดสร้างสรรค์ตามลำดับ

ส่วนคุณลักษณะด้านวิชาชีพ จะพบว่า บุคคลทั้งสองประเภทของผู้ให้ข้อมูล ยังให้ความ คิดเห็นสอดคล้องกันในทุกรายด้านของคุณลักษณะด้านวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับกับ ภาพรวม และยังพบว่า ด้านความรู้ทางการศึกษาเป็นด้านที่ทั้งสองประเภทของผู้ให้ข้อมูล มีความคิด เห็นไปในทางตรงข้ามกัน กล่าวคือ บุคคลประเภทที่ 1 มีความคิดเห็นด้านความรู้ทางการศึกษาเป็น อันดับสุดท้าย โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับรายด้านในกลุ่มเดียวกัน ในทางตรงกันข้ามบุคคล

ประเภทที่ 2 มีความคิดเห็นด้านความรู้ทางการศึกษาเป็นอันดับ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบในด้านเดียวกัน

นอกจากนี้ ยังพบว่า ด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ทั้งสองประเภทของผู้ให้ข้อมูล เห็นความสำคัญอยู่ในอันดับที่ใกล้เคียงกันคืออันดับแรกและอันดับที่ 2 หากพิจารณาในภาพรวมจะพบว่าด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับสูงสุดและมีความสำคัญอยู่ในอันดับหนึ่ง

จากตารางที่ 5 และตารางที่ 6 การวิเคราะห์หาข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ และคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1) และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 2) สรุปได้ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ และคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คุณลักษณะ	ที่พบเห็นหรือ ที่เป็นอยู่ตามความคิดเห็น ของบุคคลประเภทที่ 1		ที่ควรจะเป็น			
			ตามความคิดเห็น ของบุคคลประเภทที่ 1		ตามความคิดเห็น ของบุคคลประเภทที่ 2	
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.
คุณลักษณะพื้นฐาน	377	.40	461	.25	433	.35
1. ด้านคุณธรรม	419	.46	481	.36	466	.49
2. ด้านสติปัญญา	389	.55	467	.40	426	.52
3. ด้านบุคลิกภาพ	393	.47	470	.31	443	.36
4. ด้านมนุษยสัมพันธ์	383	.53	455	.41	432	.42
5. ด้านความคิดสร้างสรรค์	354	.59	451	.48	409	.60
6. ด้านการเสียสละเวลา	342	.77	442	.46	424	.48

ตารางที่ 7 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ที่พบเห็นหรือ ที่เป็นอยู่ตามความ คิดเห็นของบุคคล ประเภทที่ 1		ที่ควรจะเป็น			
			ตามความคิดเห็น ของบุคคลประเภทที่ 1		ตามความคิดเห็น ของบุคคลประเภทที่ 2	
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ	3.30	.55	4.41	.36	4.14	.44
1. ด้านทักษะการปฏิบัติงาน	3.30	.67	4.41	.42	4.02	.47
2. ด้านความรู้ทางการศึกษา	3.12	.61	4.31	.46	4.27	.58
3. ด้านความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ	3.32	.58	4.44	.36	4.12	.52
4. ด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสาร	3.45	.55	4.48	.49	4.15	.55
ภาพรวมคุณลักษณะ	3.53	.45	4.51	.29	4.24	.37

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนวิจัยสิทธิ์

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์หาความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่กับที่
ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1)

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นด้านคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของ
คณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1) กับบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 2)

ความคิดเห็น คุณลักษณะที่ควรจะเป็น	ประเภทที่ 1 N = 83	ระดับ	ประเภทที่ 2 N = 83	ระดับ	ค่าความแตกต่าง (t - test)
คุณลักษณะพื้นฐาน					
Mean	4.6099	มาก	4.3343	มาก	5.91*
S.D.	0.247	ที่สุด	0.346		
1. ด้านคุณธรรม					
Mean	4.8072	มาก	4.6627	มาก	2.16*
S.D.	0.365	ที่สุด	0.487	ที่สุด	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ความนึกเห็น คุณลักษณะที่ควรจะเป็น	ประเภทที่ 1 N = 83	ระดับ	ประเภทที่ 2 N = 83	ระดับ	ค่าความแตกต่าง (t - test)
2 ด้านสติปัญญา					
Mean	4.6667	มาก	4.2610	มาก	5.63*
S.D.	0.400	ที่สุด	0.521		
3 ด้านบุคลิกภาพ					
Mean	4.7036	มาก	4.4313	มาก	5.20*
S.D.	0.311	ที่สุด	0.361		
4 ด้านมนุษยสัมพันธ์					
Mean	4.5542	มาก	4.3193	มาก	3.68*
S.D.	0.406	ที่สุด	0.417		
5 ด้านความคิดสร้างสรรค์					
Mean	4.5060	มาก	4.0904	มาก	4.91*
S.D.	0.484	ที่สุด	0.601		
6 ด้านความเสียสละเวลา					
Mean	4.4217	มาก	4.2410	มาก	2.49*
S.D.	0.459		0.477		
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ					
Mean	4.4100	มาก	4.1396	มาก	4.29*
S.D.	0.365		0.444		
1. ด้านทักษะการปฏิบัติงาน					
Mean	4.4127	มาก	4.0241	มาก	5.57*
S.D.	0.425		0.473		
2 ด้านความรู้ทางการศึกษา					
Mean	4.3092	มาก	4.2651	มาก	0.54
S.D.	0.459		0.584		

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ความคิดเห็น คุณลักษณะที่ควรจะเป็น	ประเภทที่ 1 N = 83	ระดับ	ประเภทที่ 2 N = 83	ระดับ	ค่าความแตกต่าง (t - test)
3 ด้านความรู้และประสบการณ์ ในการจัดการ					
Mean	44361	มาก	41205	มาก	457*
S.D.	0.359		0.516		
4 ด้านความสามารถในการติดต่อ สื่อสาร					
Mean	44819	มาก	41486	มาก	411*
S.D.	0.492		0.552		

* ค่า $P < .05$

จากตารางที่ 8 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ ด้วยการหาค่าความแตกต่างด้วยค่า t (t - test) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็น โดยภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านความรู้ทางการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์หาความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่กับที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ

ผู้วิจัยวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่กับที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ โดยเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยค่า t (t - test) ปรากฏผลดังตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ กับคุณลักษณะ
ที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา-
ขั้นพื้นฐาน (ประเภทที่ 1) (N = 83)

คุณลักษณะ	คุณลักษณะ ที่พบเห็นหรือ ที่เป็นอยู่	ระดับ	คุณลักษณะ ที่ควรจะเป็น	ระดับ	ค่าความแตกต่าง (t - test)
คุณลักษณะพื้นฐาน					
Mean	3.7380	มาก	4.6099	มากที่สุด	19.09*
S.D.	0.402		0.247		
1. ด้านคุณธรรม					
Mean	4.1928	มาก	4.8072	มากที่สุด	15.61*
S.D.	0.460		0.365		
2 ด้านสติปัญญา					
Mean	3.8916	มาก	4.6667	มากที่สุด	12.03*
S.D.	0.549		0.400		
3 ด้านบุคลิกภาพ					
Mean	3.9301	มาก	4.7036	มากที่สุด	13.89*
S.D.	0.471		0.311		
4 ด้านมนุษยสัมพันธ์					
Mean	3.8283	มาก	4.5542	มากที่สุด	9.69*
S.D.	0.525		0.406		
5 ด้านความคิดสร้างสรรค์					
Mean	3.5434	ปาน กลาง	4.5060	มากที่สุด	16.94*
S.D.	0.594		0.484		
6 ด้านความเสียสละเวลา					
Mean	3.4217	ปาน กลาง	4.4217	มาก	12.30*
S.D.	0.767		0.459		

ตารางที่ 9 (ต่อ)

คุณลักษณะ	คุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่	ระดับ	คุณลักษณะที่ควรจะเป็น	ระดับ	ค่าความแตกต่าง (t - test)
คุณลักษณะด้านวิชาชีพ					
Mean	3.2957	ปานกลาง	4.4100	มาก	15.99*
S.D.	0.546		0.365		
1. ด้านทักษะการปฏิบัติงาน					
Mean	3.2964	ปานกลาง	4.4127	มาก	13.82*
S.D.	0.670		0.425		
2 ด้านความรู้ทางการศึกษา					
Mean	3.1205	ปานกลาง	4.3092	มาก	13.57*
S.D.	0.611		0.459		
3 ด้านความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ					
Mean	3.3163	ปานกลาง	4.4361	มาก	15.10*
S.D.	0.580		0.359		
4 ด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสาร					
Mean	3.4498	ปานกลาง	4.4819	มาก	13.37*
S.D.	0.552		0.492		

* ค่า $P < .05$ (แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05)

จากตารางที่ 9 คุณลักษณะของคณะกรรมการฯ ที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่กับคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจะเห็นว่า คุณลักษณะของคณะกรรมการฯ ที่ควรจะเป็น สูงกว่าคุณลักษณะของคณะกรรมการฯ ที่เป็นอยู่ทั้งโดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่า ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะที่ควรจะเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ยคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ทั้งรายด้านและรายข้อ

ขั้นตอนที่ 6 สรุปหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในส่วนที่ 3 ของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูล ได้เพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการฯ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการฯ โดยภาพรวม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สรุปได้ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะที่มีภาพรวมสูง ได้แก่ การมีเวลา ให้ความสำคัญมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา การมีวิสัยทัศน์ที่ดีเป็นผู้ที่มีความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และมีฐานะทางสังคมเป็นที่ยอมรับในท้องถิ่น และในความคิดเห็นที่เป็นภาพรวมรองลงมา ได้แก่ การมีประสบการณ์ทางการศึกษา กล่าวคิด กล่าวทำ กล่าวแสดงความคิดเห็น และนอกเหนือจากคุณลักษณะผู้ให้ข้อมูลได้มีข้อเสนอแนะในเรื่องการสร้างขวัญกำลังใจ และสวัสดิการที่เกื้อกูลบางกรณี เช่น เบี้ยประชุมค่าตอบแทน ตามความเหมาะสมของสถานะภาพของสถานศึกษา การจัดทำบัตรประจำตัวคณะกรรมการ เพื่อใช้ในโอกาสต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สรุป สงวนลิขสิทธิ์

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้รับกลับคืนมาจำนวนทั้งสิ้น 83 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100.0 และเป็นแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์รวมทั้งสิ้น 664 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.0 โดยจำแนกเป็นแบบสอบถามที่ได้รับจากบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ จำนวน 332 ฉบับ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ จำนวน 332 ฉบับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า จำนวนผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 46-50 ปี มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพรับราชการ มีตำแหน่งเป็นผู้บริหาร / หัวหน้าฝ่าย / หัวหน้างาน และมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท ส่วนสถานภาพผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่คือ ผู้แทนชุมชนและผู้แทนครู ส่วนคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการฯชุดปัจจุบัน พบว่าโดยภาพรวม และคุณลักษณะพื้นฐานอยู่ในระดับมาก ส่วนคุณลักษณะด้านวิชาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ควรจะเป็น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในเรื่องคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่กับที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน ยกเว้นด้านความรู้ทางการศึกษา ที่พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบความ

แตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่เป็นอยู่กับคุณลักษณะที่ควรจะเป็นตามความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ พบว่า มีความแตกต่างกันทั้งภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่า คุณลักษณะที่ควรจะเป็นมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าคุณลักษณะที่พบเห็นทั้งภาพรวมและรายด้าน ส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ตามประเด็นที่มีผู้เสนอแนะเข้ามามากที่สุดเรียงลำดับ ความสำคัญ เช่น มีความตั้งใจในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่ดี มีเวลาให้กับงานในหน้าที่และมีเวลาเข้าร่วมประชุม เป็นผู้ไม่แสวงหาประโยชน์จากหน้าที่ เป็นผู้ที่มีความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และมีฐานะเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือท้องถิ่น มีความเอื้ออาทรเข้าใจความต้องการพื้นฐานของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และโรงเรียน เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาเพื่อหารูปแบบคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พึงประสงค์ โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) เพื่อให้ทราบคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ 2) เพื่อให้ทราบคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ 3) เพื่อให้ ทราบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นด้านคุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ และ 4) เพื่อให้ทราบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นด้านคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่และที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างจากประชากรตามขนาดของโรงเรียน รวม 83 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ประเภทที่ 1 หมายถึง บุคคลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และประเภทที่ 2 หมายถึง บุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสิ้น 664 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสองด้านคือ ด้านพื้นฐานและด้านวิชาชีพ ผู้วิจัยได้แบบสอบถามและเป็นฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 627 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (percentage) ค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความแตกต่างด้วยค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าคุณลักษณะพื้นฐานในภาพรวม อยู่ในระดับมาก สูงสุดคือด้าน

คุณธรรม รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพ ส่วนคุณลักษณะด้านวิชาชีพในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง สูงสุดคือด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสาร รองลงมาคือด้านความรู้และประสบการณ์ในการจัดการ

2 คุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ (ประเภทที่ 1) อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน และระดับปานกลาง 6 ด้าน แต่ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

3 คุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

4 คุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ ในภาพรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านความรู้ทางการศึกษา ซึ่งมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน

5 คุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ และที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ ทั้งในภาพรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกัน

6 จากข้อเสนอแนะเพิ่มเติม พบว่ามีประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจโดยมีความถี่สูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ การให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความตั้งใจในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา การมีวิสัยทัศน์ที่ดี การมีเวลาในการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมปรึกษาหารือ เป็นผู้ไม่แสวงหาประโยชน์จากหน้าที่ และควรมีความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และมีฐานะทางสังคมเป็นที่ยอมรับของท้องถิ่น เป็นต้น

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล เพื่อขยายผลของการวิจัยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ผลของการวิจัยที่พบว่า ระดับคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการฯ ที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรพล เปรมเล็ก ที่พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ คุณลักษณะส่วนตัว และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ของคณะกรรมการโรงเรียน โดยภาพรวมและ

รายด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน แสดงว่าผู้ให้ข้อมูลได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการ ตรงกันกับผลการวิจัยในครั้งนี้ หากพิจารณารายด้าน จะพบว่า ด้านคุณธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านสติปัญญา และด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมากเช่นกัน ข้อสังเกตเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลให้น้ำหนักคุณลักษณะดังกล่าวมากกว่าด้านอื่น เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีสถานภาพเป็นคณะกรรมการอยู่ในปัจจุบัน และมีภาพรวมสถานภาพส่วนตัว ด้านพื้นฐานการศึกษาระดับปริญญาตรี มีฐานะการเงิน หน้าที่การงาน มั่นคง จึงเป็นปัจจัยในการคิดวิเคราะห์ ประกอบกับประสบการณ์การเป็นคณะกรรมการฯ การมีคุณวุฒิและวัยวุฒิที่เหมาะสม อีกทั้งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการมีส่วนร่วม และรับผิดชอบ การจัดการศึกษา ทำหน้าที่เสมือนผู้อำนวยการเช่นกัน จึงมีความคิดเห็นที่จะให้น้ำหนักคุณลักษณะ ดังกล่าวไว้ในระดับมากเพราะเล็งเห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่จำเป็น และมีความสำคัญยิ่งต่อการเป็นผู้นำ และรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ เช่น วิญญู อังคนารักษ์ อารมณีน จินดาพันธ์ พันธ์ หันนาคินทร์ และสมานรังษิษย์กฤษณ์ ซึ่งได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่สำคัญเหล่านี้ไว้ ทั้งสิ้น นอกจากนี้ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ ยังได้กล่าวไว้ว่าผู้บริหารการศึกษา หรือผู้นำการศึกษาที่ดี และสามารถปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ ต้องมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีบุคลิกลักษณะที่ดี และความประพฤติส่วนตัวดี อีกทั้งจากแบบสอบถามปลายเปิดที่ให้ผู้ให้ข้อมูลตอบ ผู้ให้ข้อมูลยังเน้นเพิ่มเติม ถึงคุณลักษณะที่มีความสง่างามในสังคม ความเอื้ออาทร การมีกิริยาที่งดงาม ในตัวผู้ที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการฯ ไว้ในระดับต้น ๆ

ส่วนด้านวิชาชีพ ได้แก่ ประสบการณ์และระดับความรู้ เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งสิ้น แต่หากพิจารณารายย่อย พบว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์และด้านการเสียสละเวลาอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในรายด้าน จากข้อค้นพบเรื่องนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุเมศวร์ พรหมมินทร์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ พบว่า คณะกรรมการฯ ได้เสนอแนะเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ เช่น การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการฯ ได้แสดงความคิดเห็นนั้น แสดงว่า คณะกรรมการฯ โดยส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้แสดงความคิดเห็นของตนเองเท่าใดนัก ความคิดสร้างสรรค์ในสิ่งต่าง ๆ จึงไม่ได้แสดงออกมาเท่าที่ควร

ส่วนด้านเสียสละเวลา ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน นั้นแสดงว่า คณะกรรมการฯ ที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดด้านเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทของคณะกรรมการฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวัสดิ์ แก้วชนะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 5 สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหาการมี

ส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ คือ ปัญหาส่วนตัว ทั้งนี้ อาจเป็นด้านภาระหน้าที่และด้านเวลา เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุนทร ชอบท่าดี ได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง พบว่า กรรมการศึกษาประกอบอาชีพส่วนตัว มักไม่มีเวลาให้คำปรึกษา แนะนำประสานงานและร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนได้ จุฬารัตน์ ดิสุคนธ์ และนริวรรณ พรหมชุม พบว่า กรรมการศึกษา มักจะไม่มีเวลาร่วมประชุม แต่มีการบริจาคสิ่งของและเงินให้ เพราะคณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่มีบทบาทหน้าที่อื่น ๆ ทั้งงานประจำ งานส่วนตัว และงานต่าง ๆ ในสังคมมากอยู่แล้ว จึงทำให้การปฏิบัติของคณะกรรมการฯ เป็นภาระงานเพิ่มเติมอีก ย่อมทำให้เกิดปัญหาส่วนตัว โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านเวลา ที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างคณะกรรมการฯ ที่มีหลากหลายคนต่างวัย ต่างอาชีพกัน ประกอบกับโรงเรียนซึ่งมีเวลาในการประชุม ปรึกษาหารือไม่ตรงกัน จึงทำให้ผลงานวิจัยด้านนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

หากพิจารณาคุณลักษณะวิชาชีพในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประสงค์ ชูวิจิตรที่ได้ศึกษาถึงศักยภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ ในสถานศึกษาเกษตรภาคใต้ พบว่า คณะกรรมการฯ ปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ สวัสดิ์ แก้วชนะ ที่พบว่า คณะกรรมการฯ มีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับการศึกษาของ สุเมศวร์ พรหมมินทร์ ที่ได้ศึกษารายชื่อของคณะกรรมการฯ พบว่า ระดับการปฏิบัติงานในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากคณะกรรมการฯ ยังไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของตนเองและไม่มีความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงทักษะประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยเฉพาะด้านความรู้ทางการศึกษา ซึ่งเกี่ยวกับด้านหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล และการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้ระดับความรู้ทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำที่สุด ทั้งนี้จากผลงานวิจัยของสุเมศวร์ พรหมมินทร์ จึงพบว่าคณะกรรมการฯ ได้เสนอแนะเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ คือการสนับสนุน ให้ความรู้ ประสบการณ์แก่คณะกรรมการฯ ให้มากขึ้น ดังงานวิจัยของ สวัสดิ์ แก้วชนะที่พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการฯ มีความต้องการอยู่ระดับมาก นั่นแสดงว่า คณะกรรมการฯ ย่อมทราบถึงข้อจำกัดของตนเองในด้านความรู้ทางการศึกษาทั้งด้านหลักสูตร การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน ยังมีความรู้ ประสบการณ์น้อยมาก จึงต้องการให้โรงเรียนพัฒนาคณะกรรมการฯ ในด้านนี้ให้มากขึ้นเป็นอันดับแรก และในทางตรงกันข้าม ผลงานวิจัย พบว่า ด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก หากเปรียบเทียบกับรายด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ สุรพล เปรมเล็ก และประสงค์ ชูวิจิตร ที่พบว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์ คณะกรรมการฯ มีศักยภาพด้านนี้ดีที่สุด สามารถมีบุคลิกภาพที่ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส

ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมได้ดี และสอดคล้องกับความคิดเห็นของเอกชัย ก็สุภาพนธ์ ที่ให้คุณลักษณะที่สำคัญ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน คือความสามารถในการสื่อสารหรือติดต่อสื่อสาร กับผู้อื่นอย่างได้ผล

2 จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ ในภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านคุณธรรม และด้านบุคลิกภาพ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า คุณลักษณะพื้นฐาน มีความสำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของอรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร ที่กล่าว ถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำหรือผู้บริหาร เช่น ความภูมิฐาน มีความสง่าผ่าเผย บุคลิกลักษณะดี มีภูมิวุฒิคือ มีความรู้ในการปฏิบัติงาน มีภูมิธรรมคือ มีความประพฤติดี มีศีลธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนสอดคล้องกับผลงานวิจัยนี้ ที่พบว่า คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่มีความรู้ระดับปริญญาตรี คุณลักษณะทุกรายด้านตามที่ควรจะเป็นล้วนอยู่ในระดับมากทุกรายด้านและภาพรวม นั้นแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ ย่อมมีความสำคัญและมีผลต่อความสำเร็จในการเป็นผู้บริหารหรือผู้นำที่ดี ที่จะทำให้งานในหน้าที่ประสบผลสำเร็จ เกิดความศรัทธาต่อผู้พบเห็นและผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ดังนั้นคุณลักษณะคณะกรรมการสถานศึกษาที่ควรจะเป็นนอกจากจะเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สูงแล้ว ต้องมีบุคลิกภาพที่ดี มีความสง่าผ่าเผย มีกิจกรรมรยาท ท่าทางดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประยูร ชีระพงษ์ และยังคงเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี ดังแนวคิดของสต็อกคิล และดรูณี ศรีมงคล ที่พบว่า คุณลักษณะที่มีความจำเป็นอีกประการหนึ่งในคุณลักษณะด้านความสามารถในการปฏิบัติงานคือ การเป็นผู้ประสานงานที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้เช่นเดียวกัน ที่พบว่า คุณลักษณะที่ควรจะเป็นด้านคุณลักษณะวิชาชีพ ในภาพรวม พบว่า ด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมากเป็นอันดับหนึ่ง สอดคล้องกัน รองลงมาคือ ด้านความรู้ประสบการณ์ในการจัดการ

3 จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ และบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ ในภาพรวม และรายด้าน มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านความรู้ทางการศึกษา ซึ่งมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อสังเกตพบว่า บุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ จะให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สูงกว่า ความคิดเห็นของบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ ได้ให้ความคิดเห็นด้านที่ควรจะเป็นเปรียบเทียบกับความคิดเห็นที่พบเห็นในปัจจุบัน ซึ่งตามธรรมชาติย่อมให้น้ำหนักคะแนนที่สูงกว่า ส่วนบุคคลที่ไม่ใช่คณะกรรมการฯ จะไม่มีข้อมูลเปรียบเทียบและไม่มีข้อมูลด้านความคิดเห็นในสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ดังนั้นความคาดหวังหรือค่าที่ควรจะเป็นจึงไม่สูงเท่าบุคคลที่

เป็นคณะกรรมการฯ ซึ่งต้องเป็นผู้ที่ต้องประเมินความคิดเห็นทั้งสภาพที่พบเห็นในปัจจุบัน และสภาพที่ควรจะเป็นในอนาคตนั่นเอง แต่ถึงอย่างไรก็ตามความคิดเห็นของทั้งสองกลุ่มก็ให้ระดับคะแนนอยู่ในระดับมากในทุกๆ ด้าน แต่มีข้อสังเกตว่า ในความคิดเห็นด้านความรู้ทางการศึกษาของทั้งสองกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะความรู้ทางการศึกษาในแบบสอบถามได้ถามถึงในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นงานเฉพาะสำหรับผู้ปฏิบัติงานโดยตรงของครูผู้ปฏิบัติการสอนภายในโรงเรียนเท่านั้น และอีกประเด็นก็คือความรู้ทางการศึกษาเหล่านี้จะมีการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนไปตลอดเวลา ซึ่งเป็นสิ่งเฉพาะที่ผู้ปฏิบัติงานอื่นภายนอกโรงเรียนและไม่ได้รับรู้และเข้าใจเท่าที่ควรของทั้งสองกลุ่ม จึงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้สัมผัสการทำงาน of คณะกรรมการฯ และทราบถึงแนวทางและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฯ จึงให้ความสำคัญด้านอื่นมากกว่า เช่น ความสามารถในการติดต่อสื่อสารเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของประสงค์ ชูวิจิตร ที่ศึกษาศักยภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการศึกษาภาคใต้ พบว่า ความรู้ความสามารถของคณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่ มีพื้นความรู้ปริญญาตรี และการวิจัยของสวัสดิ์ แก้วชนะ ที่พบว่า คณะกรรมการฯ มีความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในการจัดการศึกษา การบริหารหลักสูตรและการติดตามประเมินผล

4 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ และที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการฯ ตามแนวคิดของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการฯ ทั้งในภาพรวม รายด้านและรายชื่อ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานทางวิจัยที่กำหนดไว้ว่า และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจะพบว่า คุณลักษณะที่ควรจะเป็นมีระดับค่าเฉลี่ยสูงกว่าคุณลักษณะที่พบเห็นหรือที่เป็นอยู่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ประเมินตนเองในสภาพที่เป็นอยู่และในเวลาเดียวกันความคิดเห็นในการประเมินตนเองตามสภาพที่ควรจะเป็นจึงมีระดับค่าเฉลี่ยสูงกว่า ทั้งนี้อาจจะประกอบกับบทบาทหน้าที่และภารกิจของคณะกรรมการฯ ในชุดปัจจุบัน พบว่า คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษายังมีน้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพิณสุดา สิริธรงค์ศรี ดังนั้นสภาพที่ควรจะเป็นจึงสูงกว่าความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัจจุบันที่พบเห็น และจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น มีความมุ่งมั่นให้คณะกรรมการฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อรองรับการบริหารงานโรงเรียน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งต้องเตรียมความพร้อมของบุคลากรหรือคณะกรรมการฯ ให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งรู้และปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับให้เป็นรูปธรรม และชัดเจนยิ่งขึ้นตามเจตนารมณ์ของการ

ปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ จึงควรนำผลข้อมูลและการวิจัยไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการคัดเลือกสรรหาคณะกรรมการฯ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัยที่พบจากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาเพื่อสรรหา คัดเลือก พัฒนา และสร้างแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. การกำหนดคุณลักษณะ ของผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการฯ จากการวิจัย พบว่าคุณลักษณะที่ควรจะเป็นทุกด้าน อยู่ในระดับมากทั้งผู้ที่เป็นกรรมการ และไม่ใชกรรมการ ดังนั้นในการกำหนดคุณลักษณะของคณะกรรมการฯ จึงควรพิจารณาให้ความสำคัญทุกรายด้าน ของคุณลักษณะพื้นฐานและวิชาชีพ ตามลำดับของความคิดเห็น ถ้าจะเน้นความสำคัญเป็นพิเศษ ผลการวิจัยบ่งชี้ให้พิจารณาคณะคุณลักษณะด้านคุณธรรม ด้านบุคลิกภาพและความสามารถในการติดต่อสื่อสาร

เป็นพิเศษ

2. ในคุณลักษณะบางประการถึงแม้ว่าจะอยู่ในระดับมากหรือมากที่สุด แต่ระดับน้ำหนักร้อยต่ำในกลุ่ม เช่น การเสียสละเวลาและความรู้ทางการศึกษา จึงควรจะได้มีการส่งเสริมและพัฒนาให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานเท่าเทียมกัน ในด้านการเสียสละเวลา ควรกำหนดตารางการประชุมไว้เป็นแผนงานและควรเป็นวันหยุด และในการประชุมควรมีคำตอบแทนตามความเหมาะสม ส่วนในด้านความรู้ทางการศึกษาควรจัดให้มีการสัมมนาเชิงวิชาการในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา หลักสูตร การจัดทำแผนปฏิบัติการ และการประเมินผล เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

3. ในด้านขวัญกำลังใจและสวัสดิการที่จำเป็น ควรจะได้จัดให้กับคณะกรรมการฯ เช่น ค่าตอบแทนการประชุม การจัดสวัสดิการเมื่อเกิด การเยี่ยมชมการใช้การแสดงความยินดีในโอกาสสำคัญ และสวัสดิการอื่นที่เห็นสมควร การจัดทำบัตรประจำตัวคณะกรรมการฯ เพื่อสามารถให้แสดงในโอกาสที่เหมาะสม ทำทะเบียนคณะกรรมการฯ และการสร้างเครือข่ายคณะกรรมการฯ การส่งเสริมให้รางวัลเกียรติยศ คณะกรรมการสถานศึกษาฯ ดีเด่นในประเภทต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยได้ค้นพบผลการวิจัยเกี่ยวกับ คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาในการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นคณะกรรมการฯ เพื่อให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ ตามพระราชบัญญัติทางการศึกษา พ.ศ. 2542 ให้มีประสิทธิภาพตามที่คาดหวังไว้ ผู้วิจัยจึงเสนอข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ควรมีการศึกษา ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมสามัญศึกษา. แนวทางการบริหารงานคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543
- กรมสามัญศึกษา. กองแผนงาน. รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา, 2542
- กรมสามัญศึกษา. หน่วยศึกษานิเทศก์. การประเมินผลการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543
- กระทรวงศึกษาธิการ. ก 107ปี กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542
- _____ . ข เส้นทางสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาไทย : แนวทางการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542
- _____ . คู่มือการปฏิรูปการศึกษาในแนวทางการปฏิรูปสถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนในอุดมคติตามองค์ประกอบที่กำหนดไว้ในบัญญัติ 10 ประการ. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว, 2539
- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมสามัญศึกษา. ก “การกำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543.” 23 พฤษภาคม 2543
- _____ . ข “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543” 23 พฤษภาคม 2543
- _____ . ค สรุปผลการติดตาม การดำเนินงานการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาเขต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543.
- _____ . พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ การวิเคราะห์สาระสำคัญ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542
- กิติมา ปริดีดิลล. ทฤษฎีการบริหารองค์การ. กรุงเทพฯ : ชนะการพิมพ์, 2529
- จงกรม ปรีชากุล และจำรัส นองมาก. คู่มือองค์การ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2516
- จิรพัฒน์ ไตรทิพจรัส. “ระดมทุนสำหรับโรงเรียนยุคใหม่.” ปฏิรูปการศึกษา 1,21 (กรกฎาคม 2542) : 10

จิรารัตน์ วัชวงษ์. “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคาดหวังของผู้บริหาร.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2538

จุมพล สวัสดิยากร. หลักการบริหารและมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, 2520
จุฬาร ดิสุคนธ์. “การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2537.

เฉลิม รัชชนะกุล. “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในทัศนะของ
ผู้บริหารและอาจารย์ ในเขตการศึกษา 11.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา
บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524

ณัทพงษ์ ไพทรรัตน์. “ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ขนาดใหญ่ ตามความคาดหวังของผู้บริหารและอาจารย์ในภาคใต้.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2535.

ดร. ศรีมงคล. “การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนกลุ่มผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่และ
ครูผู้สอนเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนคาทอลิกในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

เดิม เข้มเสมอ. กรรมการศึกษาในทัศนะของข้าพเจ้าการอบรมกรรมการศึกษาโรงเรียน และสรุป
ผลการอบรม. พิษณุโลก : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก , 2525

ทวีศักดิ์ จันทรรสาร. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด. ม.ป.ท.,
2528

เทพพนม เมืองแมน. บทความเกี่ยวกับภาวะผู้นำและสื่อความหมาย. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษา-
นิเทศก์ กรมสามัญศึกษา , ม.ป.ป.

ธงชัย สันติวงษ์. หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519

ธนาคารกสิกรไทย. ความฝันของแผ่นดิน. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตะวันออก, 2540

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : เอ็ม เอส เอส จำกัด, 2525

นภาพกรณ์ หะวานนท์ และคณะ. “รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน.” เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน. ฌ ห้องปรีนบอสรูม1 โรงเรมปรีนซ์ฟาเลส กรุงเทพฯ, 22-23 กันยายน 2543 (อัดสำเนา)

นวีวรรณ พรหมชม. “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียน ในโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน จังหวัดขอนแก่น.” โครงการวิจัยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537.

นิวัตต์ น้อยมณี. “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ในทัศนะของข้าราชการ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2527.

เบ็ญจา กากะนิค. “การศึกษาบทบาทของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542.

ประกอบ คุณารักษ์ และคณะ. “โครงการกรรมการศึกษารูปแบบการร่วมมือขององค์กรชุมชน (คณะกรรมการศึกษา) ต่อการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา: รายงานฉบับสมบูรณ์.” รายงานวิจัยเสนอต่อธนาคาร โลก และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2531.

ประจักษ์ ลุนราศรี. “การปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการศึกษาโรงเรียนประชาบาล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ,2524

ประอม แสงสว่าง. การบริหารการศึกษาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : บางกอกสาส์น, 2527.

ประยูร ชีระพงษ์. ข้อสังเกตเกี่ยวกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ม.ป.ท., 2543

ประสงค์ ชูวิจิตร. “ศักยภาพและการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาเกษตรภาคใต้.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2541.

ประสาน ลีสันต์. “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานด้านชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2538

พนัส หันนาคินทร์. กรรมการการศึกษาในทัศนะของข้าพเจ้าในการอบรมกรรมการศึกษาโรงเรียนและสรุปผลการอบรม. พิษณุโลก : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก , 2525.

_____. หลักการบริหารโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2524

พยอม วงศ์สารศรี. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พรานนกการพิมพ์ , 2528

พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง. “ครูผู้เชี่ยวชาญ.” วารสารข้าราชการครู 18, 6 (สิงหาคม - กันยายน 2541) : 10

พิณสุดา สิริธรรังศรี. การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : เซเว่น พรินติ้งกรุ๊ป, 2541.

พินิจ พิษิตเดช. “บทบาทของประธานคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2536

ไพบูลย์ ทองโย. “ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ตามความคาดหวังของผู้บริหาร ครูอาจารย์ และศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 6” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530

ภิญโญ สาร. หลักบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2516

เมธากุล เกียรติกระจาย. “หน้าที่และคุณสมบัติของผู้อำนวยการวางแผนและควบคุม.” ใน เอกสารประกอบการสอนการบัญชีเพื่อการวางแผนและควบคุม, 27-29 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสยาม, 2541.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2525.

ราล์ฟ อี โจนส์. “การศึกษาในสหรัฐอเมริกา.” วารสารประชาบาล 22(เมษายน 2512) : 2-3

รุ่ง แก้วแดง. การบริหารการศึกษาในรูปคณะกรรมการในการอบรมกรรมการศึกษาโรงเรียน และสรุปผลการอบรม. พิษณุโลก : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก , 2525.

ลำเพย เข้มมนัส. “บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542

วิญญู อังคนารักษ์. วิธีการทำงานให้ได้ดี. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2520

ศรียา สุขพานิช. “ผู้บริหารกับความเป็นผู้นำทางการศึกษา.” ใน บทความทางวิชาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียน , 121. รวบรวมและจัดพิมพ์โดย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : สมาคมคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2524

ศิริวัฒน์ อัจจงค์. “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าหมวดวิชากิจกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 1.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2531.

สมเดช สีแสง. คู่มือปฏิบัติงานและเตรียมสอบเพื่อเลื่อนตำแหน่ง. ชัยนาท : ชัยนาทการพิมพ์ , 2542

สมาคมผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นเกณฑ์ การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน.” เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาวิชาการ ณ โรงแรมโลตัส ปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่, 20- 22 มิถุนายน 2544 (อัดสำเนา)

สมาน รังสิโยกฤษณ์ และสุธี สุทธิสมบูรณ์. หลักการบริหารเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สวัสดิการสำนักงาน ก.พ., 2525

สวัสดิ์ แก้วชนะ. “บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. “คู่มือการบริหารกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา.” กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2525. (อัดสำเนา)

_____ . คู่มือประชุมสัมมนากรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ประจำปี 2541. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา , 2541.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดราชบุรี. สำนักงาน โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จังหวัดราชบุรี.

รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี :
โรงพิมพ์ธรรมรักษ์, 2540.

ลีปนันท เกตุทัต. การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์: สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติ
ในศตวรรษหน้า. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2539.

สุโท เจริญสุข. จิตวิทยาสำหรับอุดมศึกษาปัญญาชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุนีย์การพิมพ์, 2520

สุนทร ชอบทำดี. “บทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ
ชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534

สุนทร ณ รังสี. ปรัชญาอินเดียและลัทธิ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิพิธวิทยา, 2522.

สุปราณี สานธิรัตน์ และคณะ. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : วรุฒิกการพิมพ์, 2526

สุปัญญา ชีระกุล. “ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน.” วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร 21 (มิถุนายน - ธันวาคม 2520) : 58-59.

สุเมศวร์ พรหมมินทร์. “ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกระบี่.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544

สุเมธี จันทร์หอม. “คุณลักษณะผู้นำของศึกษาธิการอำเภอที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของ
สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ เขตการศึกษา 6” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2538.

สุรพล เปรมเล็ก. “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการโรงเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2543.

แสวง ปิ่นมณี. “แนวโน้มการบริหารและการจัดการศึกษาในอนาคต.” วารสารการศึกษาแห่งชาติ
26, 6 (สิงหาคม-กันยายน 2535) : 46-47.

เหลือ เอกตะคุ. “บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนมัธยมศึกษาในทัศนะของผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2542.

อนันต์ มาสวัสดิ์. “คุณลักษณะของครูใหญ่ที่พึงปรารถนาตามทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา
ศึกษาจังหวัดพิษณุโลก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518.
อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร. “ท่านจะเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดีได้อย่างไร.” วารสารกรมบัญชีกลาง
22, 5 (กันยายน-ตุลาคม 2524) : 9-10

อารมณ จินดาพันธ์. “พฤติกรรมผู้นำ.” การศึกษาเอกชน 6, 12 (กันยายน 2524) :
16-17.

อารี รังสินนท์. ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ธารนิเวศพิมพ์, 2527.

อุทัย บุญประเสริฐ. รายงานการวิจัย การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของ
สถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : รุ่งเรือง
ศาสตร์การพิมพ์, 2542.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. การบริหารทักษะและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, 2538.

ภาษาต่างประเทศ

Anstey, E. Committee. London: George All & Urwin Ltd., 1962

Barnard, Chester I. Organization and Management. Cambridge, Massachusetts : Harvard
University Press, 1969

Bernard, Haroll W. Mental Health in the Classroom. New York: McGraw-Hill, 1970

Caplow, Theodore. Principles of Organization. New York: Harcourt, Brace & World,
Inc., 1964

Fayol, Henri. General and Industrial Management. Constance Stores, Toronto : Pitman
Publishing 1971.

Flippo, Edwin P. Management: A Behavioral Approach. Boston: Allyn and Bacon, 1969.

Guest, Robert H. Organizational Change: The Effect of Successful Leadership. Homewood,
Illinois : The Dorsey Press, Inc. and Richard D. Irwin, Inc., 1962

Hilgard, Ernest R. Introduction to Psychology. New York: McGraw-Hill, 1965

Katz, Robert L. “Skills of Effective Administrator.” Harvard Business Review 22 (January-
February 1955) : 33-42

Kieth, Davis. Human Relation of Work. New York: McGraw-Hill, 1967.

Likert, Rensis. New Pattern of Management. New York: McGraw-Hill, 1961.

- Magnuson, Walter C. The Characteristic of Successful School Business Managers.
Los Angeles : University of Southern California, 1971.
- Massie, Joseph L. Essential of Management . New York : Prentice-Hall, 1964
- Newman, H.W. Administrative Action : The Techniques of Organization and Management.
Tokyo : Prentice - Hall of Japan, Inc., 1963
- Price, James L. Organizational Effectiveness . Homewood, Illinois : Richard D. Irwin,
Inc., 1968
- Sachs, Benjamin M. Educational Administration: A Behavioral Approach Boston : Houghton
Mifflin Company, 1966
- Sapin, Chads A. , Narold D. Drummond, and John I. Goodlad. Educational Leadership and the
Elementary School Principle . New York : Rinehart and Company, Inc., 1956
- Selznick, Philip. The Organizational Weaton. Illinois : Free press, 1960
- Shane, Harold G. Greative School Administration. New York : Henry Holl Company, 1957.
- Stogdill , Ralph M. Handbook of Leadership : A Survey of Theory and Research New York :
The Free Press, 1974
- Tead, Ordway. The Art of Administration. New York : McGraw-Hill book Company, 1951.

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความร่วมมือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ที่ ทม (นร) 1109/๒37

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

19 มีนาคม 2545

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อ โรงเรียนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายวรพจน์ นาคนคร นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะ ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่ศึกษาค้างกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 034243435 , 034218788

ที่ ทม (นฐ) 1109/836

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

19 มีนาคม 2545

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายวรพจน์ นาคนคร นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะ ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน โรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอกความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้ง โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง.

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 034243435 , 034218788

ที่ ทม (นฐ) 1109/๘35

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

19 มีนาคม 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดปทุมธานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายวรพจน์ นาคนคร นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะ
ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่ศึกษาค้นคว้าด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 034243435 , 034218788

ที่ ทม (นฐ) 1109/834

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๑ มีนาคม 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดนนทบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายวรพจน์ นาคนคร นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะ ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่ นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิวรรณ คงคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 034243435 , 034218788

ที่ ทม (นร) 1109/ 8.3.3

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

19 มีนาคม 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดนครปฐม

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายวรพจน์ นาคนคร นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะ ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 034243435 , 034218788

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

.....

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ตอบแบบสอบถามฉบับนี้คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิ 1 ฉบับ

1.2 ผู้บริหารโรงเรียน 1 ฉบับ

1.3 ผู้แทนครู 1 ฉบับ

1.4 ผู้แทนชุมชน (ผู้แทนศิษย์เก่า, ผู้แทนผู้ประกอบการ, ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น

หรือ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) 1 ฉบับ

2. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิเคราะห์คุณลักษณะที่เป็นอยู่ และที่ควรจะเป็นในภาพรวมซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาการศึกษา และไม่มีผลในทางลบต่อผู้ตอบแต่ประการใด ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามสภาพความเป็นจริง

3. แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นการศึกษาคุณลักษณะโดยภาพรวมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามสภาพจริงที่เป็นอยู่ และ คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ควรจะเป็น

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด เพิ่มเติม เกี่ยวกับ คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นายวรพจน์ นาคนคร

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ข้อที่	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับผู้วิจัย
6	รายได้ ต่อ เดือน ☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท ☐ ระหว่าง 10,000-20,000 บาท ☐ ระหว่าง 20,001-30,000 บาท ☐ ตั้งแต่ 30,000 บาท ขึ้นไป	[] 14
7	สถานภาพของผู้ให้ข้อมูลในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ☐ ผู้ทรงคุณวุฒิ ☐ ผู้บริหารสถานศึกษา ☐ ผู้แทนครู ☐ ผู้แทนชุมชน ☐ ผู้แทนศิษย์เก่า ☐ ผู้แทนผู้ปกครอง ☐ ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น ☐ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	[] 15 [] 16

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง ขอให้ท่านประเมินคุณลักษณะต่างๆ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนใน ภาพรวม โดยทำ เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ท่านเห็นว่าเป็นพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นอยู่ และ ที่ควรจะเป็น โดยมีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง มีคุณลักษณะที่เป็นอยู่ และ ที่ควรจะเป็นในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีคุณลักษณะที่เป็นอยู่ และ ที่ควรจะเป็นในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีคุณลักษณะที่เป็นอยู่ และ ที่ควรจะเป็นในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีคุณลักษณะที่เป็นอยู่ และ ที่ควรจะเป็นในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีคุณลักษณะที่เป็นอยู่ และ ที่ควรจะเป็นระดับน้อยมากหรือน้อยที่สุด

ข้อ ที่	คุณลักษณะของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	คุณลักษณะ ที่เป็นอยู่					คุณลักษณะ ที่ควรจะเป็น					สำหรับ ผู้วิจัย		
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1			
	<u>ด้านคุณธรรม</u>													
1.	มีความซื่อสัตย์	[] 17	51
2.	มีความยุติธรรม	[] 18	52
3.	มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เอื้ออาทร ต่อผู้อื่น	[] 19	53
	<u>ด้านสติปัญญา</u>													
4.	มีความเฉลียวฉลาด และ รอบรู้	[] 20	54
5.	มีไหวพริบและไหวพริบในการ ปฏิบัติงาน	[] 21	55
6.	สามารถใช้สติปัญญาแก้ไข ปัญหาได้	[] 22	56
	<u>ด้านบุคลิกภาพ</u>													
7.	มีความสง่างาม มี พละกำลัง ทักษะ และ ทักษะ	[] 23	57
8.	การแต่งกายเหมาะสมกับเวลา และสถานที่อันควร	[] 24	58
9.	มีบุคลิกลักษณะความเป็นผู้นำ	[] 25	59
10.	เป็นผู้ที่นำเชื่อถือศรัทธา	[] 26	60
11.	เป็นผู้ที่สามารถควบคุม อารมณ์ได้	[] 27	61
	<u>ด้านมนุษยสัมพันธ์</u>													
12.	มีความเป็นกันเอง เปิดเผย ยิ้ม แย้ม แจ่มใสกับผู้ร่วมงาน	[] 28	62
13.	เป็นคนยืดหยุ่น ยอมรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อ พัฒนางานด้วยความเต็มใจ	[] 29	63

ข้อ ที่	คุณลักษณะของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	คุณลักษณะ ที่เป็นอยู่					คุณลักษณะ ที่ควรจะเป็น					สำหรับ ผู้วิจัย	
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1		
14.	เป็นผู้ที่มีความสามารถในการ จูงใจผู้ร่วมงานให้สามารถ ทำงานสำเร็จสู่เป้าหมาย	[] 30	64
15.	เป็นผู้ที่มีความสามารถในการ เสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ให้แก่ผู้ร่วมงาน <u>ด้านความคิดสร้างสรรค์</u>	[] 31	65
16.	สามารถนำความคิดใหม่ มา ริเริ่มพัฒนางานอยู่เสมอ	[] 32	66
17.	สามารถหาความรู้เพิ่มเติม นำมาใช้ปฏิบัติงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของส่วนรวม <u>ด้านความเสียสละเวลา</u>	[] 33	67
18.	เสียสละเวลาให้กับงานทั้งใน เวลาและนอกเวลางาน	[] 34	68
19.	สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุ เป้าหมายได้ตามกำหนดเวลา <u>ด้านทักษะการปฏิบัติงาน</u>	[] 35	69
20.	เป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจ วินิจฉัย สั่งการได้รวดเร็ว แม่นยำ และมีประสิทธิภาพ	[] 36	70
21.	สามารถวางแผนปฏิบัติงาน และเลือกวิธีทำงานให้ประสบ ความสำเร็จ	[] 37	71
22.	เป็นผู้มีทักษะและ ประสบการณ์ในการทำงาน	[] 38	72

ข้อ ที่	คุณลักษณะของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	คุณลักษณะ ที่เป็นอยู่					คุณลักษณะ ที่ควรจะเป็น					สำหรับ ผู้วิจัย	
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1		
23.	เป็นผู้ที่สามารถคาดเดา เหตุการณ์ได้แม่นยำ <u>ด้านความรู้ทางการศึกษา</u>	[] 39	73
24.	มีความรู้ ในวัตถุประสงค์ และ เป้าหมายของการศึกษา	[] 40	74
25.	มีความรู้ทางจิตวิทยาการศึกษา	[] 41	75
26.	มีความรู้ด้านหลักสูตร <u>ด้านความรู้และประสบการณ์ ในการจัดการ</u>	[] 42	76
27.	สามารถในการวางแผนการ ปฏิบัติการและการจัดองค์กร	[] 43	77
28.	สามารถในการตัดสินใจได้ รวดเร็ว ถูกต้อง	[] 44	78
29.	สามารถในการแนะนำ กำกับ ติดตามงาน	[] 45	79
30.	มีความเข้าใจในหน้าที่ และมี ความรับผิดชอบต่องาน	[] 46	80
31.	มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการ บริหารงบประมาณ <u>ด้านความสามารถในการ ติดต่อสื่อสาร</u>	[] 47	81
32.	สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น อย่างเหมาะสม	[] 48	82
33.	สามารถถ่ายทอดข่าวสารให้ ผู้อื่นเข้าใจได้โดยง่าย	[] 49	83
34.	เลือกวิธีการถ่ายทอดข่าวสาร ให้ผู้อื่นเข้าใจได้เหมาะสม	[] 50	84

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมี
เพิ่มเติมจากที่กล่าวแล้ว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

ผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สำหรับผู้ที่ไม่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

.....

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ตอบแบบสอบถามฉบับนี้คือ ผู้ที่ไม่เป็น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิ 1 ฉบับ
 - 1.2 ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน 1 ฉบับ
 - 1.3 ผู้แทนครู 1 ฉบับ
 - 1.4 ผู้แทนชุมชน (ผู้แทนศิษย์เก่า, ผู้แทนผู้ประกอบการ, ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น หรือ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) 1 ฉบับ

2. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ควรจะเป็น ซึ่งเป็นประโยชน์ ต่อการร่วมแรงร่วมใจใน การพัฒนาการศึกษา และไม่มีผลในทางลบต่อผู้ตอบแต่ประการใด ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจาก ท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามสภาพความเป็นจริง

3. แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นการศึกษาคุณลักษณะโดยภาพรวมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ที่ควรจะเป็น

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด เพิ่มเติม เกี่ยวกับ คุณลักษณะของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ ขอขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นายวรพจน์ นาคนคร

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง คุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

		1	2	3	4	5	6
ข้อที่	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับผู้วิจัย					
1	เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง	[] 7					
2	อายุ (เศษของปี ถ้าเกิน 6 เดือน คิดเป็น 1 ปี) ☐ ต่ำกว่า 30 ปี ☐ 31 - 35 ปี ☐ 36 - 40 ปี ☐ 41 - 45 ปี ☐ 46 - 50 ปี ☐ 51 - 55 ปี ☐ 56 - 60 ปี ☐ 60 ปี ขึ้นไป	[] 8					
3	ระดับการศึกษา ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษา ☐ อนุปริญญา หรือเทียบเท่า ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี	[] 9					
4	อาชีพ ☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ ลูกจ้างมีเงินเดือน ○ ค้าขาย ○ รัฐวิสาหกิจ ○ รับจ้างทั่วไป ○ เอกชน ☐ รับราชการ ☐ อื่น ๆ (ระบุ)	[] 10					
	[] 11					
5	ตำแหน่ง ตามอาชีพ ในข้อที่ 4 ☐ ผู้บริหาร/หัวหน้าฝ่าย/หัวหน้างาน ☐ เจ้าของกิจการ [] 13 ☐ เจ้าหน้าที่ ☐ ลูกจ้าง						

ข้อที่	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับผู้วิจัย
6	รายได้ ต่อ เดือน ☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท ☐ ระหว่าง 10,000-20,000 บาท ☐ ระหว่าง 20,001-30,000 บาท ☐ ตั้งแต่ 30,000 บาท ขึ้นไป	[] 14
7	สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ☐ ผู้ทรงคุณวุฒิ ☐ ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียน ☐ ผู้แทนครู ☐ ผู้แทนชุมชน ☐ ผู้แทนศิษย์เก่า ☐ ผู้แทนผู้ประกอบการ ☐ ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น ☐ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	[] 15 [] 16

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง ขอให้ท่านประเมินคุณลักษณะต่างๆ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนใน ภาพรวม โดยทำ เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ท่านเห็นว่าเป็นพฤติกรรมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ควรจะเป็น โดยมีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง มีคุณลักษณะที่ควรจะเป็นในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีคุณลักษณะที่ควรจะเป็นในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีคุณลักษณะที่ควรจะเป็นในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีคุณลักษณะที่ควรจะเป็นในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีคุณลักษณะที่ควรจะเป็นระดับน้อยมากหรือน้อยที่สุด

ข้อที่	คุณลักษณะของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	คุณลักษณะที่ควรจะเป็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
29.	มีความสามารถในการแนะนำ กำกับ ติดตามงาน	[] 45
30.	มีความเข้าใจในหน้าที่ และมีความรับ ผิดชอบต่องาน	[] 46
31.	มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการบริหาร การงบประมาณ	[] 47
32.	<u>ด้านความสามารถในการติดต่อสื่อสาร</u>						
	สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นอย่าง เหมาะสม	[] 48
33.	สามารถถ่ายทอดข่าวสารให้ผู้อื่นเข้าใจ ได้โดยง่าย	[] 49
34.	รู้จักเลือกวิธีการถ่ายทอดข่าวสารให้ผู้อื่น เข้าใจได้อย่างเหมาะสม	[] 50

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมี
เพิ่มเติมจากที่กล่าวแล้ว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

ผู้วิจัย

ภาคผนวก ค

รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

จังหวัดนครปฐม

1	พระปฐมวิทยาลัย	2	รัตนโกสินทร์สมโภช บวรนิเวศศาลายา
3	ราชินีบูรณะ	4	บ้านหลวงวิทยา
5	ศรีวิชัยวิทยา	6	สามพรานวิทยา
7	วัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย	8	บางเลนวิทยา
9	คชทองวิทยา	10	ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์
11	วัดไร่ขิงวิทยา	12	บัวปากท่าวิทยา
13	กำแพงแสนวิทยา	14	จิวรายบุญมีรังสฤษฎ์
15	สระกระเทียมวิทยาลัย	16	พลอยจางูจินดา
17	โพรงมะเดื่อวิทยาลัย	18	เพิ่มวิทยา
19	ภัทรญาณวิทยา	20	สถาพรวิทยา
21	แหลมบัววิทยา	22	ปรีดารามวิทยาลัย
23	ศาลาศึกษา	24	ปรกแก้ววิทยา

จังหวัดนนทบุรี

25	ศรีบุญญานนท์	26	โพธิ์นิมิตวิทยาลัย
27	สตรีนนทบุรี	28	เทพศิรินทร์ นนทบุรี
29	เตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการบางใหญ่	30	ไทรน้อย
31	นนทบุรีพิทยาคม	32	ราษฎร์นิยม
33	เบญจมาชานูสรณ์	34	เตรียมอุดมศึกษา น้อมเกล้า นนทบุรี
35	ปากเกร็ด	36	นนทกิจประชาอุปถัมภ์
37	นวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี	38	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) นนทบุรี
39	บางบัวทอง		

จังหวัดปทุมธานี

40	ปทุมวิไล	41	ปทุมธานี “นันทบุณีบำรุง”
42	คณะราษฎรบำรุง ปทุมธานี	43	มัธยมสังคีตวิทยา
44	นวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย	45	ชัยสิทธิवास
46	ชัยรัตน์	47	หนองสือวิทยาคม
48	ชัยบุรี	49	ลำลูกกา
50	จุฬารัตน์วิทยาลัย ปทุมธานี	51	สามโคก
52	ปทุมวิไลวิทยาคม	53	สิงห์ปทุมราษฎร์วิทยา
54	บัวแก้วเกษร	55	วราชาทินัดคามาตุวิทยา
56	มัธยมวัดหัตถสารเกษตร	57	สุนทรโรเมตดาประชาสรรค์

จังหวัดสมุทรสาคร

58	สมุทรสาครวิทยาลัย	59	วัดธรรมจริยาภิรมย์
60	สมุทรสาครบูรณะ	61	วัดหลักสี่พัฒนาราษฎร์อุปถัมภ์
62	กระท่อมแบน “พิเศษสมุทรคุณ”	63	หลักสองส่งเสริมวิทยา
64	สมุทรสาครวุฒิชัย	65	กุศลวิทยา
66	อ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์		

จังหวัดสมุทรปราการ

67	สมุทรปราการ	68	นวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบ
69	สตรีสมุทรปราการ	70	หาดอมราอักษรลักษณ์วิทยา
71	มัธยมด่านสำโรง	72	บางหัวเสือ บุญแจ่มนิยมนิล
73	วัดทรงธรรม	74	สมุทรพิทยาคม
75	ราชประชาสมาสัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก	76	บางแก้วประชาสรรค์
77	วิสุทธิกษัตริ์	78	พุทธเจริญวิทยาคม
79	ราชวินิตบางแก้ว	80	เป็ริงวิสุทธิธาธิบดี
81	ป้อมนาคราชสวนยานนท์	82	มัธยมวัดใหม่สุนทรกิจวิทยาคม
83	นวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ		

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายวรพจน์ นาคนคร	
ที่ทำงาน	โรงเรียนวัดไร่จิงวิทยา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	
ประวัติการศึกษา		
พ.ศ. 2507	สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนราชสิมาวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา	
พ.ศ. 2515	สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิต วิชาเอกวิทยาศาสตร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก	
พ.ศ. 2542	ศึกษาต่อปริญญาโทระดับบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร	
ประวัติการทำงาน		
พ.ศ. 2511	ครูจัดทาโรงเรียนบ้านห้วยปลาไหล	จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2512	ครูตรีโรงเรียนวัดโบสถ์	จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2514	อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนวัดบวรมงคล	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2522	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดบวรมงคล	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2533	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนฤทธิณรงค์รอน	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2541	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนท่าสองยางวิทยาคม	จังหวัดตาก
พ.ศ. 2542	ผู้อำนวยการ โรงเรียนสลกบาตร	จังหวัดกำแพงเพชร
พ.ศ. 2543	ผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร	จังหวัดประทุมธานี
พ.ศ. 2544	ผู้อำนวยการ โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บวรนิเวศศาลายา จังหวัดนครปฐม	
พ.ศ. 2545	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดไร่จิงวิทยา	จังหวัดนครปฐม